

könyv
könyvtár
könyvtáros

1994
szeptember

Kisnyomtatványok
az FSZEK
Budapest
Gyűjteményéből

TÖRLEY

BUDAFOK

TÖRLEY

Talisman Sec

BUDAPEST-BUDAFOK

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1994. szeptember

Tartalom

<i>Vándorgyűlés</i>	
Vajda Kornél: Történetiség és könyvtár	3
Dr. Tóth Gyula: Könyvtár a történelemben – történetiség a könyvtárosi gondolkodásban	6
Hanák Gábor: Nem hagyományos információhordozók a jelenkor-kutatásban	13
Jegyzőkönyv, mely készült a Szinnyei József díj kuratóriumának 1994. július 7-én, az MKM Könyvtári Osztályán tartott üléséről	20
<i>Könyvtárpolitika</i>	
Vajda Kornél: Kulturális lobbizás – először a magyar parlamentben. Beszélgetés Vadász Jánossal, a KKDSZ elnökével	22
Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Kollégiumának közleménye	25
<i>Műhelykérdések</i>	
Berke Barnabásné: Mi újság a nemzetközi szabványosításban?	28
Dr. Vida István: A könyvtári követelések behajtása és a bírósági végrehajtásról szóló új törvény	29
<i>Fórum</i>	
Pallósiné Toldi Márta: Megőrzés kontra hozzáférhetőség... ..	36
Poprády Géza: Válasz egy rosszul fölített kérdésre	37
Skaliczki Judit: Nyílt levél	39
<i>Könyv és Nevelés</i>	
Pápayné Kemenczey Judit: Verseggy nevében – Verseggy szellemében .	40
Poprády Géza: A nyelvművelőkhöz	49
<i>Pályázat</i>	
Bátonyi Viola – Koltay Tibor: Mit számít? Gombocz-ösztöndíjasok pályájukról	51
Dr. Celler Zsuzsa: Pályázat könyvtári szolgáltatások fejlesztésére	58
<i>Kiállítások</i>	
Szabó István: „Ember az embertelenségben”. Kiállítási megnyitó	61
<i>Könyv</i>	
Gyurgyák János: Hogyan csináljunk könyvkiadót?	64
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	67
Lapunk e számában az FSZEK Budapest Gyűjteménye kinyomtatványai-ból válogattunk	

From the contents

Kornél Vajda: History and libraries (Report on the 26th annual conference of the Association of Hungarian Librarians) (3);

Gyula Tóth: The history of libraries – historical approach to librarianship (6);

Gábor Hanák: New media in research of contemporary history (13);

Viola Bátonyi – Tibor Koltay: Hungarian fellows at the Kent State University (51).

Cikkeink szerzői

Bátonyi Viola, az OSZK osztályvezetője; *Berke Barnabásné*, az OSZK főosztályvezetője; *Celler Zsuzsanna*, az OSZK munkatársa; *Gyurgyák János*, a Századvég Kiadó igazgatója; *Hanák Gábor*, az OSZK főosztályvezetője; *Koltay Tibor*, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója; *Pallósiné Toldi Márta*, a Szombathelyi Megyei Könyvtár igazgatója; *Pápayné Kemenczey Judit*, a Szolnok Megyei Könyvtár ny. igazgatója; *Poprády Géza*, az OSZK főigazgatója; *Skaliczki Judit*, az OSZK KMK osztályvezetője; *Szabó István* filmrendező; *Tóth Gyula*, a BDTF tanszékvezető tanára; *Vajda Kornél*, a 3K munkatársa; *Vida István*, az Igazságügyi Minisztérium főtanácsosa

Szerkesztőbizottság:

Tóthné Környei Márta elnök
Domsa Károlyné, Maurer Péter,
Poprády Géza, Sóron László

A szerkesztőség tagjai:

Bereczky László főszerkesztő
Bajai Mária tervezőszerkesztő
Vajda Kornél olvasószerkesztő

A szerkesztőség címe: 1054 Bp., Hold u. 6. – Telefon: 153-3763

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 6,7 A/5 kiadói iv. Munkaszám: 94.258

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 1488, 1/2 évre 744 forint. Egy szám ára 124 forint

HU-ISSN 1216-6804

Történetiség és könyvtár

Ember- és programpróbáló, évtizedes rekordokat döntögető kánikulában került sor az MKE XXVI. Vándorgyűlésére, a városi létének 750. évfordulóját ünneplő Körmenten. A rendezők, szervezők, a programokért felelősek emberfeletti munkát végeztek: nemcsak a kánikula miatt. A Vándorgyűlés résztvevőinek száma is rekorddöntögető volt ugyanis. A csodaszép, igazán nyugatias, nyugat-európaias kisvárost több mint 750 regisztrált vándorgyűlésező kereste fel, feltehetően sokáig emlékezetes módon dűlva fel annak nyugalma. A hatalmas tömeget elhelyezni, mozgását mederben tartani, a kijelölt menetrendet csorbítás-csorbulás nélkül végigfuttatni, nos ez valóban hatalmas teljesítmény, amely hálára is, csodálatra is hív mindenkit.

A Vándorgyűlésnek, miként az előzőnek is, igen határozott, lényegében a legapróbb mozzanatokig elhatoló, azokat keretbe is fogó, menetüket kijelölő témája volt: történetiség és könyvtár korrelatívumairól, összefüggéseiről, egymást kölcsönösen reflektáló mozzanatairól volt szó Körmenten, korántsem csupán a plenáris ülés parádés nagyelőadásaiban, de a szekció- és egyéb ülések vitáin, beszélgetésein is. A nagy, központi téma meg- és jelenléte azonban korántsem tette monolitikussá a Vándorgyűlést. Gazdagon tagolt, sokféleképp artikulált találkozó volt a körmenti. Felhasználva a korábbi vándorgyűlések hozadékait, volt a Vándorgyűlésen információtechnikai kiállítás (*Maurer Péter*, az MKE tanácsának elnöke nyitotta meg), szakmai konzultáció az MKE tevékenységéről, fogadás az egyesület tisztségviselőinek, regionális tanácskozás, különböző találkozók (megyei vagy városi lapot kiadó, szerkesztő, támogató könyvtárosok összejövele, a könyvtári szaksajtó, a könyvtári híradók és hírlevelek szerkesztőinek beszélgetése, a külföldi könyvtárosegyesületek képviselőinek találkozója az érdekeltekkel, könyvtárosképző intézmények oktatóinak és hallgatóinak eszmecseréje stb.), és persze kirándulások, tapasztalatcserék is.

A plenáris ülés, amelyre a Vándorgyűlés második napjának délutánján került sor, mindenképpen az eseménysorozat középpontjában állott. Megkezdésére már mindenki megérkezett, előadásaira mindenki kíváncsi volt. A rendhagyó ezúttal az volt, hogy nem a főelőadás volt a főelőadás. *Engel Pál*, akinek neve a nemzetközi történettudomány vezető nagyjainak fülében is ismerősen cseng, aki nemcsak hivatalánál (az MTA Történettudományi Intézetének főigazgató-helyettese), de közkezen forgó tudós munkái révén is legnagyobb történészeink közé tartozik, nem volt hajlandó „tudós” előadást tartani. Mint mondotta, ő medievista, márpedig egy középkorkutató legfeljebb azt mondhatja a könyvtárakról, hogy ilyenek a középkorban igen kevesen voltak, azok legtöbbjét is felgyújtották. Arról beszélt hát, pazar szellemességgel és ironiával, hogy miként kapcsolódott nála, az ő életében könyvtár és történelem (huszonegy esztendeig volt főhivatású könyvtáros Engel Pál). A derűtséget, jóleső kacagást sűrűn keltő előadás semmiben sem hasonlított az akadémikusoktól megszokott nagyreferátumokhoz. Hogy azonban nemcsak szubjektív beszámoló, az egyéni életút sajátos szemszög-

ből való felidézése volt, azt az is igazolhatja, hogy igen fontos passzusok hangzottak el benne olyan nagykönyvtárakról, mint az Egyetemi Könyvtár és az OSZK, olyan problémákról, mint a katalogizálás és állományellenőrzés, olyan személyiségekről, mint Kovács Máté, Domanovszky Ákos vagy Mátrai László, olyan szakmai titkokról, mint egy kis szakkönyvtár (a postáéról volt szó) vezető-sének rejtelmei stb.

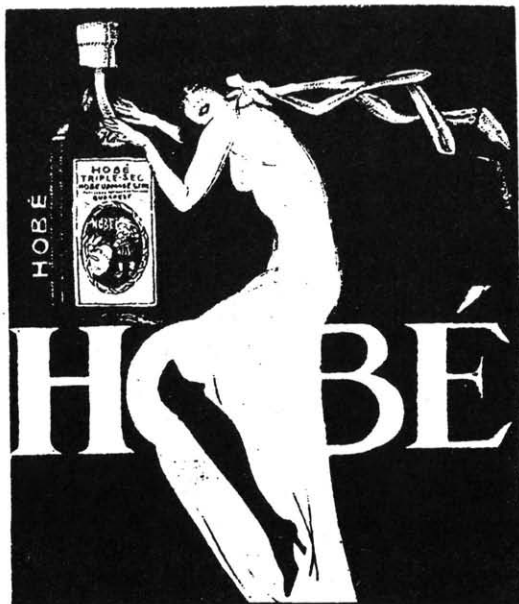
A főelőadást tehát azok tartották, akik Engel Pál után következtek, minde- nekelőtt Tóth Gyula, akinek magisztrális értekezését (*Könyvtár a történelemben – történetiség a könyvtárosi gondolkodásban*) közvetlenül e beszámoló után talál- hatja meg az olvasó, vagy Hanák Gábor, aki a jelenkorkutatás nem hagyományos információhordozóiról szólt, egyszerre adva beszámolót az OSZK történeti interjúk videotárának munkálkodásáról és az oral history oly szövevényes proble- matikájáról (az ő előadása is e számunkban olvasható). Szorosan csatlakoztak a Vándorgyűlés főtémájához, annak különböző aspektusait emelve ki, a plenáris ülés többi szereplői: Kardos József (*A történeti látásmód kialakítása az oktatási folyamatban*), Gyimesi Endre (*Helytörténeti kutatás közgyűjteményeinkben*).

A plenáris ülést – másnap – a szekciókban és egyletekben (Audiovizuális Szekció, Gyermekkönyvtáros Szekció, Könyvtárostanárok Szervezete és Bibliogr- áfiai Szekció, Közkönyvtári Egylet, Múzeumi és Művészeti Gyűjtemények Szek- ciója, Műszaki Szekció és Mezőgazdasági Szekció, Olvasószolgálati Szekció, Tár- sadalomtudományi Szekció, Zenei Könyvtárosok Szervezete) folyó ülések, ta- nácskozások követték. A szokásos, jól bevált módon megszervezett üléseken re- ferátumok és korreferátumok, viták és reflexiók, valamint persze elnöki össze- foglalók-méltatások hangzottak el, a résztvevőket aggállal legfeljebb az tölthet- te el, hogy ki-ki csak egy ülésen vehetett részt, és aztán furdalhatta a lélek, vajon nem lett volna-e (még) jobb, ha egy másikat választ az információkkal egyébként korántsem spóroló programfüzetből. (Persze voltak vándormadarak is, *Poprády Géza* és *Sóron László* például sok kevéssé rutinos előadót dermesztettek meg itt

is, ott is hirtelen megjelenésükkel, a szinte észrevétlenné-szerénnyé álcázott felbukkanás ellenére is belőlük áradó tekintély okán.)

A 3K régi szokása, hogy a vándorgyűlésekről lehetőleg egy szám keretén belül számol be, jóllehet el-elmaradozó cikkek, előadások üstökösfarka sokáig szokta kísérni ezt az összefoglaló számot. Idén úgy döntött a szerkesztőbizottság, hogy nem szükséges összevární az ilyen-olyan okokból késő előadásszövegeket, a szekciók elnökeinek beszámolóit stb. Tekintettel arra is, hogy a Vándorgyűlésen elhangzottak jó része önmagában is kiválóan megállja a helyét, hogy a Vándorgyűlés levegőjét összegyűjtésük és (nagyjából való) együttközlésük sem adhatná vissza, a 3K-ban kisebb-nagyobb cseppenként fogjuk közölni a gyűlés hozadékát: az előadásokat is, a viták összefoglalóit is. A közeljövőben tehát minden számunk fog tartalmazni valamit a Vándorgyűlés anyagából, ám egyik számunk sem lesz Vándorgyűlés-különszám.

E különszám nélkül az olvasó becsületszóra lenne kénytelen elhinni e sorok szerzőjének, hogy igen nagy jelentőségű, pazar szellemi hozadékú volt a körmen-di Vándorgyűlés, ám nem kell e tanúsággal beérnie, sőt meg sem kell várnia, amíg apránként megjelenik a (csaknem) teljes anyag. 750-en voltunk Körmen-den, mi sem valószínűbb tehát, mint hogy mára már az ország minden könyvtárában személyes beszámolóknak hihet a tamáskodó. Említettem, hogy volt a Vándor-gyűlésen könyvtáros hallgatók találkozója is. E főiskolai hallgatók azonban nem-csak egymással és oktatóikkal cseréltek eszmét, karitatív tevékenységet is végeztek: a körmen-di pályaudvaron várták, a tethelyre kísérték a különböző idő-pontokban érkezőket. A fáradt és legtöbbször nem éppen főiskolás-korú könyv-tárosoknak kedves és feldobó élmény volt ez, az egyik főiskolás kislány viszont úgy nyilatkozott professzorának az egyik kísérési akció után: Tanár úr, képzelje, csupa kötelező olvasmányt kísértem idáig. Nos, e kötelező olvasmányt szerzők

ezúttal is kötelező olvasmányokat produkáltak. Hála nekik, és hála és köszönet mindazoknak, akik vállalták a Vándorgyűlés megrendezését: a Körmenyi Városi Könyvtár frissen kinevezett és épp most nyugdíjba ment igazgatóinak (mint ismeretes, *Vizi László* e Vándorgyűléssel búcsúzott a hivatalosan aktív könyvtároskodástól), a Vas Megyei Könyvtár igazgatójának, aki – éppen nem mellesleg szólva – a messze legjobb ülésvezető elnöknek bizonyult a nehéz mezőnyben, valamint a neves és névtelen rendezőknek, segítőknek, támogatóknak, szervezőknek.

Vajda Kornél

Könyvtár a történelemben – történetiség a könyvtárosi gondolkodásban

„Minden kor újraértelmezi a történelmet” – mondta *Benda Kálmán* 1994. januárjában egy rádiós beszélgetésben, így summázva egy tiszteletreméltó súlyú, hosszú történelmi tevékenység tapasztalatait. Hozzátette: a történész saját kora nézőpontjából keresi a választ, más tényezőkre helyezi a hangsúlyt, más kérdések foglalkoztatják, mint elődeit. Nem kétséges, hogy vándorgyűlésünkön a könyvtárak és a történelem szembesítése nagyon is a mai és holnapi gondjainkra keresi a választ. Nem vitás, hogy az alábbi néhány gondolattörödéket ugyancsak mai helyzetünkben fakadó tényezők motiválják.

*

Természetesen nem itt és most lehet elvégezni a hazai könyvtártörténeti kutatás és -szakirodalom áttekintését és értékelését, mégis ki kell mondani, hogy tisztes múltbeli törekvései, részeredményei – újabban néhány igen imponáló intézménytörténeti monográfia – ellenére a hazai könyvtárak történetének feldolgozása rendkívül hiányos, ebből következően átfogó kézikönyvünk nincs. Hozzátehetjük: ismereteinket kiegészíthetik, adalékokkal bővíthetik, sőt számos kérdés újraértékeléséhez új szempontokat, megközelítési támpontokat kínálnak olyan társadalomtudományok eredményei, mint pl. a történeti szociológia, kommunikációtörténet stb.

A könyvtártörténeti kutatásoknak kutatóhelyük nincs, még a nagykönyvtárakban és az oktatási műhelyekben is összeszűkültek a korábbi és amúgy is szerény lehetőségek. Némi túlzással: a könyvtártörténet művelése lassanként pusztá hobbivá, nyugdíjas foglalatossággá vált. (Némi reménysugarat talán az ilyenirányú posztgraduális képzés indítása és a résztvevők munkája csillanthat fel!) Ugyanakkor szükséges kimondani: a nem ritkán túlzottan történetiséggel vádolt képzés mellett és ellenére a gyakorlatban a szakmai ismeretekben sokszor hiányosnak bizonyul az elődök eredményeinek és/vagy kudarcainak ismerete; megkopott a szakmai identitástudat, a hétköznapi gyakorlatából mintha hiányozna a történeti gondolkodásmód.

Pedig éppen az elmúlt évtizedek – gyakran szakmánktól független – tudományos eredményei igazolták, hogy a könyvtár egyidős az írásbeliséggel, s ilymódon részese a civilizációnak. S ha a beszéd embervoltunk immanens tényezője, akkor az ismereteit írásban rögzítő ember (történelmileg azonnal) bizonyára nem véletlenül érezte szükségesnek, hogy tudásának tárgyasult produktumait összegyűjtse, felhalmozza, rendszerezze és bármikor felhasználhatóvá tegye. A könyvtárak története éppen azt igazolja, hogy a könyvtárnak eme sajátos és a társadalmi gyakorlat más kulturális képződményeitől megkülönböztető jegyei már a legelső pillanattól érvényesültek és mindmostanáig megtalálhatók – noha a dokumentumok jellemzői eltértek egymástól, rögzítéstechnikájuk és anyaguk változott és sokasodott, az eszközök és módszerek módosultak, de a lényeg nem változott. Ebből következik egy tanulság: a könyvtárak addig élnek és lesz rájuk szükség, amíg ezt az emberarcukat őrzik, az egyén igényeit személyreszóló szolgáltatásokkal képesek lesznek kielégíteni.

*

A mindenkori könyvtárak kétségkívül az emberi kommunikáció, információ változó mértékű, történelmi koronként eltérő jelentőségű részhalmozát képezték. Azzal pedig, hogy a különböző korszakok különböző módon keletkezett dokumentumait összegyűjtötték, rendszerezték és megőrizték, a bennük foglalt tudásanyag átadásával hozzájárultak új ismeretek keletkezéséhez, nos ezzel bizonyonnal hozzájárultak az emberiség, egy-egy régió, ország, település stb. legfontosabb viszonyainak, fejlődésének és fejlettségének változásaihoz, alakulásához. Könyvtártörténetírásunk egyetemesen és főleg idehaza pontosan azzal adós, hogy ezt az általában és teoretikusan igaznak tűnő megállapítást konkretizálja és részletekbe menően is igazolja vagy cáfolja. Vagyis a mindenkori könyvtárak bemutatása és leírása mellett feltegye azokat a kérdéseket, melyek arra keresik a választ, hogy adott történelmi pillanatokban a könyvtárak a bennük felhalmozott tudásanyag közvetítésével és szétsugárzásával hozzájárultak-e és miként a társadalmak formálásához? Valós okok igazolják-e azt, hogy az Ókori Kelet,

Görögország és a Római Birodalom, az arab világ és az iszlám, majd a középkori virágkor, a humanizmus és reneszánsz, a polgárosodó Anglia és Németalföld, majd a 18-19. századi Franciaország, Egyesült Államok és Németország, vagy éppen jelenkorunk legfejlettebb gócpontjainak létrejöttében szerepük van a könyvtáraknak, avagy véletlen, hogy éppen ezekben az időpontokban és helyeken találjuk meg a könyvtári progressziót és a legfejlettebb könyvtárügyet; vagy éppen kölcsönhatásról van szó, s ez a kölcsönhatás már a könyvtárak rangemelésé is, hiszen jelzi történelmi szerepüket.

*

Ha elfogadjuk a kommunikációtörténet azon tanítását, hogy az emberré váláshoz a beszéd kialakulása kellett, akkor az emberi társadalom és közösség (civilizáció) létrejöttéhez a megszerkesztett tudásismeret rögzítése volt elengedhetetlen, s ezzel egyenrangúan fontos a megőrzés és felhalmozás. Vagyis az írásbeliséggel egyidős a könyvtári dokumentumok keletkezése, melyeket meg kell őrizni és megőrzésüket össze kell kapcsolni rendszerezésükkel, hozzáférhetőségük-visszakereshetőségük biztosításával – ezt az első pillanattól világosan tudták elődeink. Így születtek az első táruk, köztük a könyvtárak. Ilymódon évezredek átívelően az intézmények közül elsősorban a könyvtárak egyidősek az emberiség történetével, tehát az emberiség tudatos korszaka és a könyvtár, a történelem és a könyvtár egymástól elválaszthatatlanok. Tudták ezt a mindenkori szembenállók, s ezért gondolták, hogy az ellenfél könyvtárának megszerzése vagy elpusztítása egyúttal annak – történelmének és azonosságának – elpusztítását vagy magukhoz ragadását is jelentheti. Pusztították tehát a könyvtárat a történelem viharai, a pogány könyvtárakat a keresztények, a katolikusokat a protestánsok, a keresztényeket az ateisták. Szerencsére nemcsak pusztították, de maguknak meg is szerezték, ezért a könyvtár mint fénymadár mindig újjászületett: más és más formában, de a lényegét illetően azonos módon. Változhatott a dokumentumok anyaga (agyagtábla és papirusz, pergamen és papír, celluloid szalag és mágneslemez), formátuma és élettartama, változhatott a könyvtár elnevezése, az örök kihívás az volt, hogy mit kezd a mind rohamosabban növekvő dokumentum- és ismeretanyaggal, minden korszak könyvtárosa küszködött könyvtára befogadóképességének elégtelenségével. Így voltak ezzel Mátyás király könyvtárosai éppen úgy, mint Gabriel Naudé vagy Leibniz, illetve a 19. század könyvtárosai, vagy éppen korunké. Azonban az emberiségnek szüksége volt, van és lesz a kollektív emlékezetre az egyéni befogadóképesség és főleg a tudásaktivizálás képességének elégtelensége miatt, de szüksége van rá lelkiismerete és mindenkori újrabuzdító volta miatt is. A történelem igazolta, hogy a mindenkori hamis próféták jövendölése rendre igaztalanok bizonyult, mert amíg a könyvtár őshivatását teljesíti az emberek számára, addig mindig meg is találja a technika és az információhordozók új kihívására is a választ, s azok nem sírásói, hanem segítők lesznek feladata teljesítésében.

*

A hatalom és a demokrácia csatája és küzdelme az évezredek során a könyv-

HEISLER és KÓZOL

kő- és könyvnyomdai műintézet

Budapest, II. ker., Várkert-rakpart I. sz.

Elvállalnak minden e szakmába vágó munkákat: Térképeket, diszokleveleket, terveket, autografiai sokszorosításokat folyó- és hírlapokat, könyveket, körleveleket, meghívókat, étlapokat, falragaszokat táncrendeket, stb. a legmodernebb kivitelben.

TELEFON H2-77.

tárban és könyvtár által is zajlott. A hatalom mindig ellenőrizni akarta a tudást, ezért a könyvtárakat is kezében tartani, vagy legalább azt szabályozni, milyen dokumentumokat tarthatnak. Ezért lett az első könyvtárak egyike (sokáig és sokszor egyetlenje!) az uralkodói könyvtár, ezért akart mindent összegyűjteni könyvtárában Assurbanipal, ezért voltak a tiltójegyzékek és a cenzúra, ezért kellett az egyházi előljárók engedélye ahhoz, mit olvashat az alsópapság (ld. Eco középkori kolostori könyvtárát!), ezért kellett a 18–19. sz. fordulóján a budapesti egyetemi könyvtárigazgatónak az egyetemi tanáccsal, gyakran a helytartótanáccsal, sőt volt úgy, hogy az uralkodóval engedélyeztetni, mit szerezhethet be. Meglehet, hogy ezért akartak és csináltak a mindenkori diktatúrák központosított könyvtárrendszert Lenintől a tanácsköztársaságon át a hitleri birodalomig és a II. világháború utánig, s ezért kezdte minden új hatalom és főleg diktatúra az előző rezsim könyveinek könyvtárakból való kivonásával, könyvégetéssel. Talán ezért volt elég a hatalom számára a 19. századig, ha a lakosság döntő többségének csak „kétkönyves” (biblia és kalendárium) házikönyvtár állt rendelkezésére, vagy ezért akarta Lenin tudni, kit kell lecsukadni, ha a propagandaanyagok időben nem jutnak el minden könyvtárba.

Meglehet ezért akarják a tömegkommunikációs rendszerek uralni a politikát, a hatalom pedig a tömegkommunikációt és ezáltal az embereket, s ezért jönendők a tömegkommunikáció urai ismételtlen a könyvtárak végét.

Mert fordítva is áll! A könyvtárak nagysága az ókorban, majd növekedése a polgárosodó Európában, a reneszánsz és humanizmus idején, de főleg a felvilágosodás korától a szellemi életre is élénk fényt vet: a könyvtárak számának gyarapodása és méreteinek növekedése a demokratizálódás jele, csakúgy mint a hozzáférhetőség, a nyilvánosság fokozódása. A nagy állomány fogalma egybekapcsolódik a nyilvános könyvtár eszméjével – írta 1937-ben *Fitz József* – vagyis az ókori könyvtárak nagyságából ítélve feltételezhetjük, hogy a könyvtárak nyilvánosak voltak, minthogy önmagában a nagy állomány csupán meddő gyűjtemény, holt anyag lenne. Így elveszne a könyv és a könyvtár igazi célja, a használat. A nagy állomány sok írástudót, sok olvasni tudót: azaz általános műveltséget tételez fel. Az ókori könyvtáraktól kezdve megfigyelhetjük a megőrzés és felhalmozás mellett a lehető többdimenziójú visszakeresés megteremtésére való törekvést, csak-

úgy mint azt – persze koronként más és más megoldást választva! –, hogy a könyvtár kezdettől immanens vonása együvé szervezni az azonos vagy rokontémájú dokumentumokat. Az ókortól többször volt gyakorlat például, hogy egy térben található az azonos témára/tárgykörre vonatkozó, gyakran eltérő nézeteket valló, az ellenfél nézeteit is megmutató irodalmak. S ez folytatódott később s ez is bizonyítja, a könyvtártörténet arra is tanít, hogy a könyvtár nem pusztán a könyvek halmaza, az egyes dokumentumok matematikai összege, ott nemcsak egyes műveket, hanem a témát, a gondolatok összegét, sokféleségét lehet tanulmányozni. Ebből viszont az is következik, hogy ha a jelen és jövő kérdése a tudás, a gondolkodás megváltoztatása, mégpedig a sokoldalú információhoz való hozzájutás és feldolgozás megtanulásával, akkor az könyvtárak nélkül nem megy. De a demokrácia kulcskérdése az is: a központilag manipulált információkkal csak az összes lehetséges ismeretek (legalábbis elvileg) nyújtani képes könyvtári és információs (világ)rendszerekkel lehet szembeszállni, s a mindent és mindenkit ellenőrizni szándékozó egypártiságra törekvést – többek között – csak így lehet ellensúlyozni. Ezért a mindenkori rendszerek fokmérője és minősítése is egyúttal, hogy mit akartak és tettek a könyvtárakért és a könyvtárakkal. Ezért vallotta már Wilson, a chicagói könyvtáros iskola egykori vezetője: a könyvtárfilozófia lényege az, hogy a könyvtár a felnőttek iskolántúli iskolája és egyúttal a demokrácia legfőbb támasza, mert amíg az emberek egyike megveheti a másikat tudatlanságáért, addig nem lehet szó demokráciáról.

*

Paul Ludwig és Fritz Milkau – jeles német könyvtárosok – szinte egyazon szavakkal fogalmazták meg a könyvtár lényegét úgy, hogy az összegyűjtötte a múlt és jelen könyveit (irodalmi termékeit, dokumentumait) a jelen használatára és megőrzi a jövő számára. Vagyis a könyvtárnak egyenrangúan kettős feladata van: a megőrzés és a használat. Ebben az értelemben tehát a könyvtár maga a kontinuitás; benne különböző korok egyesülnek, egymásra rakódnak és egymásra hatnak. A könyvtár olyan, mint az a bizonyos kubai indián ételféleség, melyet néhány féle nyersanyagból elkezdenek főzni, rendszeresen esznek belőle, de teljesen el nem fogyasztanak, hanem mindennap újabb és újabb hozzávalókkal kiegészítik és újra felfőzik, s ezáltal az mind ízletesebbé, dúsabbá válik. Ezért becses minden könyvtár számára a régi dokumentum és az elődök munkája, s rendesen mindenik ott folytatja, ahol azok abbahagyták. A különböző korok egymásra rakódását, történetiségét fejezi ki az egyik Ranganathan-i törvény is, miszerint a könyvtár növekvő (tegyük hozzá: soha be nem fejezett) szervezet, sőt élő(vé) tett organizmus. Ettől csak a reneszánsz idején hitték, hogy lehetséges eltérni, lehet a könyvtár befejezett, s elegendő, ha minden tudományt és a tudományok összességét a fontosabb művekből egy-egy reprezentálja. Ezért kellett ezt mihamarabb felváltani az enciklopédikus könyvtáreszménnyel, melyben már benne van a Naudé- és Leibniz-féle gondolat, hogy minden tudományból a legfontosabb művek mellett birtokolja a könyveket eredeti nyelven és fordításban, de hozzá kell rendelni a kommentárokat és kézikönyveket, még az „eretnek” irodalmat is; a ritkaság és az újabb mű azonos elbírálást kapjon.

A mindenkori könyvtáros szembe találta magát a mindent vagy az értékeset

dilemmájával, s a hivatalból polihisztor könyvtáros gyakran szigorúan ítelt, s az érték gyűjtésére és őrzésére törekedve kizárta egyszer pl. a vallás- és erkölcsellenes műveket, máskor a ponyvát és az iskolakönyveket stb. Tudatában volt tudománymentő feladatának és azt vizsgálta, hogy a kezébe kerülő mű megérdemli-e a megőrzést az utókor számára. De vajon felbecsülhető-e az a kár, ami az utókort érte pl. a régi kalendáriumok, iskoladrámák és népies elbeszélések minősített könyvek kihagyásával, vagy a még csak zsenge változatban, gyakran újdonságával tudományellenesnek ítelt, ámde később az embrionális állapoton túljutva nagyszerű gondolatokat szülő, de hajdan méltatlannak gondolt írásművek kizárásával?

Kétségtelen: a könyvtáros a mindenkori alapító és tulajdonos céljai szerint selejtezett, ha rákényszerült – függetlenül a hordozótól. Ez volt az önellátó könyvtár. Később a munkamegosztás és a modern közlekedési eszközök és a távolságot legyőző technikák már csökkentették a gondot, ha valamely dokumentum hiányzott a könyvtárból. Ezért már egyre inkább az összes könyvtáros kollektív felelősségéről lehet beszélni a tudáskincs és ismeretanyag felkutatásában és megőrzésében. A folyamat ma is tart, mindenki a maga helyén felelős a kiválasztásért és a megőrzésért. Képletesen ma is és mindenkor igaz lesz *Richard of Bury* méltatása a ferences könyvtárak gazdagságáról, akik „a legmesszemenő szegénység közepette a tudomány legértékesebb kincseit halmozták fel”, vagy *Umberto Eco* hősenek figyelmeztetése: „A könyvek gyakorta szólnak más könyvekről. Egy-egy ártatlan könyv sokszor olyan, mint a mag, mely egy másik, veszedelmes könyv lapjain szökken szárba, vagy fordítva: keserű gyökerének édes gyü-

mölcse... Most rádöbbsentem, hogy a könyvek nemritkán könyvekről szólnak, vagyis olyan, mintha egymással váltanának szót... Hosszú-hosszú, évszázados pusmogás, pergamen és pergamen közötti, nesztelen párbeszédnek helyszíne volt tehát (a könyvtár), egyetlen ember eszével kordában tarthatatlan erők foglalata, sok-sok emberész kisugárzása titkok, egykori gazdájuk, vagy közvetítőjük halálát túlélő kincsek tárháza.”

*

Figyelemreméltó, hogy (Varrótól napjainkig) a könyvtári és a könyvtárról gondolkodók, a könyvtári munka elméleti alapjaival viaskodók egyfelől a történeti tapasztalatokban, másfelől a mindmáig láthatatlan méretűnek érzett dokumentumtömeg legyőzése, egybegyűrése és használhatóvá tétele kérdésében találták meg a hivatás archimedesi pontját, s a megoldást a történeti, és empirikus tapasztalatok, meg a korabeli technika és szervezési eszközök kínálták. Ezért súlyos tévedés a könyvtárosképzés és a könyvtáros tudásanyagából kitagadni a történeti felkészültséget. Kovács Máté és Köhalmi Béla már 1958-ban hangsúlyozták, hogy „nem az egyetem hagyományos igényessége, vagy a könyvtáros szak tudományos rangja teszi szükségessé a könyv- és könyvtári kultúra elméleti és történeti problémáinak tudományos vizsgálatát és oktatását, hanem a színvonalas gyakorlati szakemberképzés kívánja meg a tudományos alapvetést.” Világosan kell látni, hogy a történetiség nem lehet öncélú múltbafordulás vagy éppen menekülés, hanem mindenki csak úgy tudja a múltértően szolgálni, ha látja és érti helyét és szerepét abban a nagy folyamatban, amit a könyvtár, és személyesen minden egyes könyvtáros az emberiség mindennapjaiban betölt. Minden könyvtár egyfelől az összes könyvtár bázisán és keretében, másfelől saját múltján és előzményein építkezik, s az egyszerre ad szilárd fogódzót és persze kötöttséget és felelősséget is. A történetiség, a történeti gondolkodás a kötőanyag a könyvtár tevékenységében és a könyvtáros napi munkájában. Minden könyvtár, akár van saját múltja, akár újonnan létesítették, mindig a törzsfelődés bázisára alapozott és rá építhetett. Ezt az enyhét és biztonságot adó, mindenkor barátian körülölelő árnyékot kár lenne kiiktatni fejünk fölül. Bizonytal igaz az a könyvtárosok szerepét kiemelő mondás, miszerint „egy-egy intézmény jövője munkatársai múltjának (értsd felkészültségének is) a függvénye”. Egy-egy könyvtár mai helyzete és jövője nagy mértékben függ a múlt tapasztalatainak felhasználásán, ezért azok megismerése mindenki számára nemcsak kötelező, de jól felfogott érdek is. Ezért hát nemcsak hiba általában a múltat nem ismerni, de bűnös mulasztás minden egyes könyvtár részéről, ha története feldolgozatlan, ha annak forrásait elmulasztja az utókor számára rendben megőrizni és átadni. Itt az ideje – ha még lehet! – a gyakran évtizedes mulasztásokat bepótolni.

Ugyanúgy fontos, hogy egy-egy könyvtár dolgozói ismerjék intézményük múltját: minden pálya- és munkakezdő azzal kezdje és naponta szembesüljön azzal, hogy tudja és ismeri, az a könyvtár hogyan jött létre, miként épült az állománya, miként rakódott egymásra és változott, milyen szolgáltatásokat nyújtott, mivel próbálkoztak az elődök, miben bizonyultak sikertelennek stb. mert enélkül – mint tapasztalhatjuk gyakran – megvalósulhat a filozófiai képtelenség: többször is sikerül beelépni ugyanabba a pocsolóba.

De ne felejtjük azt se, hogy a könyvtárak évezredes fennmaradása a mindenkori könyvtárosok: könyvtári teoretikusok és az aprómunkát elvégző munkatársak felkészült és alázatos, szorgalmas és nagyszerű munkájának révén valósult meg. Tiszteljük, tárjuk fel, és ismerjük meg minden figyelemreméltó elődünk munkáját. Lássuk meg azt is, hogy az érdemi könyvtárakat mindenkor a legkiválóbb szaktudósok vezették: a könyvtár méreteitől függően az ókorban és az újkortól már főhivatásként, a korábbiakat és közbülső időszakban legfeljebb más tevékenységük mellett – merthogy a dokumentumok kiválasztásától azok beszerzésén át a visszakeresésig és rendelkezésre bocsátásáig tudományok/dokumentumok között jártas emberek képesek a munkát elvégezni!

Dr. Tóth Gyula

Nem hagyományos információhordozók a jelenkor-kutatásban

Tisztelt Vándorgyűlés, tisztelt hallgatóim!

Elsőül is a kissé tudálékosra és *terjedelmében* túlságosan szélesre sikeredett cím riasztó hatásán kell túlesnünk. Mert mit is értsünk *nem hagyományos* információhordozón? Természetesen mindent, ami századunk utolsó évtizedeinek elektronikus rögzítésű terméke, ami nem könyv, kiadvány, irat. Különös határhelyzetet foglal el a fotó-, fényképgyűjtemény, de a tanácskozás más előadásai az e körbe tartozó gyűjtemények kérdéseivel behatóan foglalkoznak, így én most erről nem szólok.

Ez alkalommal a kép és a hang folyamatos rögzítésével készülő felvételeket vesszük sorra, a gyűjtés és felhasználás szemszögéből. Az előadás címe tartalmazza a *jelenkor-kutatás* diszciplinát is, azonban a jelenkor-kutatás kérdéseit, ennek beható tárgyalását meg kell hagynunk a tudomány művelőinek, hiszen a válasz sokkal szerteágazóbb, minthogy szét ne feszítené ez előadás kereteit.

Engedjék meg mégis, hogy néhány általános megjegyzést tegyek. Annak a kutatónak, aki a források egészének birtokában akarja művelni mesterségét – így a század utolsó éveire érkezvén –, figyelembe kell venni a totalitás jegyében a forrásbázis bővülését, átalakulását. Tudom, hogy az információrobbanásnak nevezett jelenség nem változtathatja meg a tudósi alapállást, de elrejtheti a történész szeme elől a legkirívóbb tényeket is. És tudomásul kell vennünk, hogy a fogalom – *információrobbanás* – mindennapos közhely, ettől még sajnós, vagy nem sajnós, de igaz.

Ómlése a papírnak, a lemeznek, a mozgóképnek, nem csak feltárja, hanem eltüntetheti a fontos adatokat.

Tudom, hogy frivol a gondolat, de majdhogynem szerencsés kornak nevezhetjük azt az időt, amikor az adatok jó része elpusztult, vagy kisebbik hányada ismert, és a *még megismerhető* vadászmezőkön portyázhatott a történetíró szabadcsapat. Ma a mindennapok információs szemete takarja el szemünk elől a fontos mozzanatot. *Kosáry Domokos* mondja egy helyütt: „a történelem totális, vagyis

magyarul, ami a társadalom és az egész emberiség életében ma végbemegy, mind-azt holnapra vagy már ma estére, mindenestül, minden részletével és részével együtt, tartozzék az a technika, a jog vagy a művészet körébe, elnyeli, mint nagy Moloch, a történelem”.

Kedves Kollégáim! Úgy gondolom, a mindennapok zubogásából *vissza kell hódítanunk* a tényeket. A Molochtól való *visszahódítás* mozzanata, ez a történettudós művészete. Csak így lehet megrajzolni a fontos erővonalakat. Mindezeket csak azért említettem, mert meggyőződésem, hogy a forrásbázis észrevétlen átrendeződéséből adódó nehézségek csak instrumentálisan teszik mássá a munkát, a lényegét illetően semmi nem változik.

Ezen megszorításokkal értendő mindaz, amit a következőkben filmről, videóról, mint forrásról mondani szándékozom.

Az 1960-as évektől adódott lehetőség hosszú interjúk készítésére, 16 mm-es filmre, és a felvételeket meg is őrizték. Itt elsőt is – a Századunk sorozat kapcsán – *Bokor Péter* tevékenységét kell említenem, ahol immáron 25 évvel ezelőtt magam is fiatal „slapajként” dolgoztam. Ebben a műhelyben *Kádár Gyulától Szakasits Árpádig*, századunk tanúi történeti emlékezéseket mondtak, és miközben beillesztettük ezeknek részleteit az aktuális televíziós műsor darabjába, a teljes interjút eltettük a jövő számára.

A következő évtizedekben, szinte bűvópataként, ez a munka mindvégig folytatódott megtűrve, de miután többletmunkát okozott a tekercsek őrizgetése, némi neheztelések közepette. Tény, hogy mindezen anyagok ma, pontosabban a közelmúltban kerültek elő különböző raktárak mélyéből, szekrényfiókból, és legnagyobb részük még megmenthető állapotban van technikailag, hiszen felmérhetetlen kincseket tartalmaznak az elmúlt évtizedek tanúiról.

Rendszeres munkát, olyan interjúkat, amikor is a szemtanú az életút teljességére koncentrálhat, és így századunk tanúja lehet, 1985-től az Országos Széchényi Könyvtárban, a Történeti Interjúk Videótárában készítünk. Ezek az interjúk broadcast minőségben, magyarul televíziózásra alkalmas felvételekként készültek, épp ezért igen költségesek. Ezt a programot külön forrásból, pályázatok forrintjaiból, és ezt átváltva, a Soros Alapítvány dollárjaiból működtettük.

Már a Széchényi Könyvtárban 1797 órányi interjút őrzünk. Ez a mennyiség évente mintegy 200 órával gyarapszik. Tehát a könyvtár videótárában 91 kérdező által kért, 274 alannyal készített életút interjú, szemtanúfelvételt készítettünk, ennek terjedelme 1564 óra. A másol, elsősorban televízióban, filmstúdiókban készített hosszú interjúkból mintegy 250 órát gyűjtöttünk, és ezekben a más műhelyekben készített interjú 68 kérdező készítése.

Az adatok terjedelemre, interjúra és kérdezőre bontása alkalmas arra, hogy szembetűnjék: az Országos Széchényi Könyvtár Történeti Interjúk Videótára befogadó jellegű intézmény, ahová kutató szakemberek jönnek el és – időzjelben szólva – „kézenfogva” hozzák interjúalányaikat, és mi biztosítjuk a felvételt, az anyag legépelését, feldolgozását és tárolását, és a három szereplő, az alany, a kérdező és a tár együtt határozza meg a kutathatóság szempontjait. Ennek a munkának a befejező mozzanata, hogy amikor a döntés a szabad kutatás, akkor egy másolat a könyvtár Különgyűjteményi főosztályának (hetedik emeleten lévő) jól felszerelt kutatójába kerül, ahol számos videómegtekintő áll a kutatók ren-

delkezésére, és az anyagok adatai bekerülnek a könyvtár egységes információs rendszerébe.

Munkánkat az első előtti pillanattól kezdve önként vállalt felügyelők felügyelik, mondhatnánk kuratórium, de akkor még se híre, se hamva nem volt az alapítványnak, melynek elnöke Kosáry Domokos és kezdetben tagjai *Ránki György, Juhász Gyula, Vásárhelyi Miklós* voltak. Azóta, nemcsak az eltávozottak okán, a kuratórium kiegészült, és a fent említettekén kívül a következőkből áll: *Gyürey Vera* a Magyar Filmintézet, *Poprády Géza* az Országos Széchényi Könyvtár, *Erdélyi Zsigmond Gábor* elnök és *Erdei Tamás* vezérigazgató, a Magyar Külkereskedelmi Bank vezetői.

Ennek a kuratóriumnak az ismertetése átvezet másik nagy programunkhoz, a magyar mozgókép megismertetéséért folytatott munkánkhöz, amely szintén a fent említettek felügyeletével történik, és amelyet a Magyar Külkereskedelmi Bank évi 11 millió forinttal támogat, immáron harmadik éve. Ez egy hatalmas munka, mert ennek eredményeként a nem túl távoli jövőben az Országos Széchényi Könyvtárban minden magyar mozgóképről, amely mozibemutatóra, vagy televíziós sugárzásra került, *kutatási célú* másolat lesz feltalálható.

Itt most nem kívánom részletezni, hogy miért nem működik a kötelesepéldány rendelet ezen a területen, de tény, hogy nem működik, és ez indított bennünket, hogy ezt a programot elindítsuk. A gyűjtési körbe beletartozik az összes magyar filmhíradó, minden magyar játékfilm- és a Magyar Televízió minden értékes dokumentum- és fikciós anyaga. Ennek a munkának a keretében eddig 2765 mű 2233 órányi anyaga került a könyvtár raktáraiba.

Ezen számok érzékeltetésére szeretném megjegyezni, hogy például a magyar játékfilmek száma a kezdetektől máig nem éri el az ezret, és ha mindezen játékfilmek időtartamát összeadjuk, mindösszesen 1800 órát tesz ki, tehát ha csak a játékfilmeket akartuk volna programunkban felmutatni, azt a munkát már bevégezhetjük volna.

Természetesen mi a jelenkor kutatáshoz legfontosabb híradó- és dokumentumfilmek hozzáférhetőségét tartjuk szem előtt, pontosabban szólva, egy-egy korszak *minden dokumentumát*, így első szakaszban 1948-tól a hatvanas évekig

minden magyar híradó, dokumentum- és játékfilm a Széchényi Könyvtárban megtalálható másolatban, úgynevezett timekódos VHS kazettán. S nemrégiben elkezdtük 1931-től, a magyar hangos film kezdetétől a híradók, dokumentumfilmek és játékfilmek másolását. Ezek lelőhelye a Magyar Filmintézet.

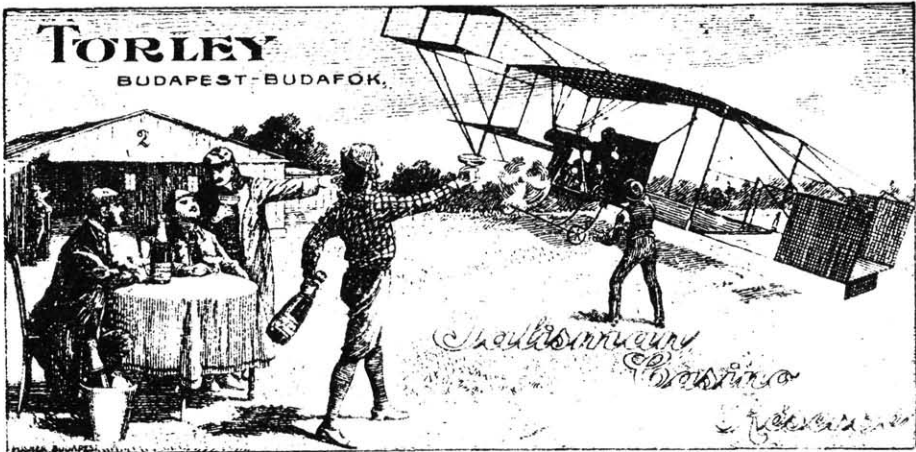
A Magyar Televízió anyagaival problematikusabb a helyzet, egyrészt mert nagy a rendetlenség – enyhén szólva – az archívumban is. És míg a Filmintézetben elvileg lehet kutatni – percenként 400 forintért –, addig a televízió archívumában külső kutatót ezt nem teheti meg, a könyvtárban pedig gyakorlatilag kutatói olvasójeggyel történhet az összegyűjtött, mintegy 3000 mű kutatása, megnézése.

Hozzá kell tennem, hogy a Magyar Televízió és a Magyar Filmintézet olyan kópiaáflománnyal rendelkezik, amelyet mindenképpen fel kell újítani, ezért sem olyan egyszerű vagy olcsó a helybeni kutatás. A Megismertetési Alapítvány programjában az alapító intézetek, tehát a Filmintézet és a Televízió, mielőtt számunkra az adásműködésű másolatot elkészíti, fel is újítja a filmeket, ezekről a profi másolatokról a Széchényi Könyvtárban készülnek aztán a kutatókazetták. Hangsúlyozni kell, hogy minden jog az alapító intézményeké marad, tehát a könyvtárnak nincs joga kópiákat kölcsönözni, kimásolni. A kutató azonban szabadon kutathat, bejelölheti, ha valamiről másolatot kér, ezt a jogtulajdonos intézettől kockapontosan kérheti. De ez a technológia inkább már a jövő vízióját festi, amikor sok-sok magántelevízió könyvtárként használhatja a Magyar Mozgóképkincs másolatokat az Országos Széchényi Könyvtárban, a kutató, a történész már ma is teljes értékű munkát végezhet a másolatok megtekintésével.

Tisztelt Hallgatóim! Az a fermentáló hatás, melyet az új forrásbázis bevonása adhat a jelenkor kutatóinak, aligha túlbecsülhető. Hiszen ha a történettudós jelen kíván lenni a szellemi élet meghatározó szereplőjeként, márpedig jelen kell lennie, hogy az elrelativizálódott mindennapokban *mérce* legyen, akkor a kor minden dokumentumát használnia kell. Vegyünk egy különös példát. 1958. júniusáról sok mindent tudunk, különösen az utolsó időben. Az ítélet, az ítélet iratai végre hozzáférhetőek, de mintha a kor felidézése a jelen számára nem volna elég erőteljes.

Ha a hagyományos forrásokhoz bevonjuk az 1958. június 19-én, tehát Nagy Imréék kivégzése után néhány nappal megjelent Magyar Filmhíradót, mely a 26-os sorszámat viseli, akkor egy különös beszámolót idézhetünk fel a híradó nyitó anyagából. A szocialista Csepel üzemeit népes küldöttség rohanja le. Ott van, aki él és mozog, a magyar politikai élet vezetői: nemcsak *Kállai Gyula*, de *Kodály Zoltán* is és a szellemi élet más képviselői. Mintegy hitet tesznek a népfrontos riportban: a szocialista építés megelégedésükre folyik.

Erről az időszakról így vall életinterjújában *Bibó István*: „Nem vitatkozhatom azokkal, akik megteszik a kiegyező gesztusokat, mert annak tudatában vannak, hogy valami *mindennél* fontosabb ügy van rájuk bízva. Kodály Zoltán elmehetett nemcsak egy értelmes és mértéktartó államhatalom, de akár még Rákosi Mátyás rendezvényeire is: neki egy dolga volt, örködni a magyar zenekultúra folytonossága felett. Ma is lehetnek és vannak ilyen minden egyébnél fontosabb dolgok. Amit azonban én a magam számára ilyen rám szabott ügynek tudok, hogy bizonyos felismert állam- és társadalomelméleti igazságokat megfogalmazni próbál-

jak, abba éppen ezek az elismerő és kiegyező gesztusok illenek bele a legkevésbé”. Az interjú 1977-ben készült.

Talán nem kell hosszasan bizonygatnom, nem lehet hiteles munkát írni 1956-ról – még ha bármilyen szorgalmas is a történész –, ha nem cseng fülébe az Erika, ha nem tudja felidézni *annak* a hangnak a dialektusát, arról a hajnalról, ha csak olvassa a leiratban, miszerint „azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar kormányt!”. A magyar történelem tragikus pillanatának felidézésével a legfontosabb kérdések egyikéhez jutottunk. Megismerhető-e a múlt? Fő vonásokban igen, de a fent említett mozzanathoz engedjenek meg egy adalékot: még ma sem tudjuk, hogy Nagy Imre november 4-ének hajnalán elmondott beszédét, melyet néhány órával korábban rögzítettek magnetofonon, ki írta. A törvényes magyar miniszterelnök szavait az egész világ hallhatta, de akik ott voltak a beszéd szövegének születésénél, különbözőképpen emlékeznek, másként Nagy Imre és másként *Donáth Ferenc*.

Szerencsés korokban az emlékezések emlékiratokká formálódtak, korunk memoárijainak írói tragikus okok vagy egyéni tragédiák okán késlekedtek a megírással. Az utolsó évtizedekben, nem várva a letisztult emlékiratokra, interjúkészítők hada kelt útra, magnetofonnal és videokamerával, sietős skalpvadászok, kincskeresők és jövőnek dolgozók egyaránt.

Néhány évvel ezelőtt szinte csak ezekből az interjúkból kaphattunk *hiteles* képet 1956-ról, az Oral History Archívumban vagy a Széchényi Könyvtár videótárában készült felvételek leirataiból.

1994 a váltás és ismét a gyűjtés ideje. Mert az interjúnál persze legfontosabb, hogy ki mondja a történetet, és hogy felkészült, empátiával rendelkező kérdező legyen, lehetőleg a kort kutató, bármilyen aspektusból nevezzük is őt kutatónak.

A forrásokra szokták mondani, a dokumentum tanú, s mint a tanúk többsége ez sem beszél, ha nem kérdezik. Témánk paradoxona, hogy itt mindenki beszél, aki a felvételi mikrofon vagy kamera elé ül, mondja a magáét, de ha nem avatottan kérdezik, nem mondható igazi beszédnek. És tudnunk kell akkor kérdeznünk az alanyokat, amikor a *legjobb idő* van rá. Tehát akkor, amikor *még lehet*, mert a

történelem szereplője, szemtanúja, tehát az alany, még szellemileg friss. És már lehet kérdezni, mert a szereplő nem tart a következményektől. Tehát együtt van ész, erő s akarat, hogy egy jó életinterjú készüljön el.

A mentalitás, a gesztus, a hanghordozás, a szem villanása, a videó-életinterjúnak szerves része, és amelyeknek legépelet anyaga csak kutatási segédanyagnak tekinthető. *Segédanyag*, mert hiányzik belőle mindaz, amit az élő, eleven kép és a hang együtt adhat. Messzire vezetne ennek a kérdésnek elemzése, ehelyett inkább legyen szabad felhívni példaként a figyelmet arra, hogy van a könyvtár különgyűjteményében egy különös interjú, amelyet most röviden, csak szövegben idézek.

Annyit tudnunk kell, hogy *Losonczy Gézá*t, a forradalom államminiszterét, 1957. decemberében a börtönben megölték. A börtönorvossal volt módunk *Kövér György* barátommal videóinterjút készíteni. Ez így hangzik: „egy mesterséges táplálás nagy trauma. Ugyanis ehhez egy általában másfél centiméter átmérőjű gumicsövet kell a gyomorba ledugni, aminck a végén egy tölcser van, és ebbe kell azt az élelmiszert betenni, ami az életben maradáshoz szükséges. A mesterséges táplálás tulajdonképpen abból állt, hogy csináltam egy kb. 6000 kalóriás italt, aminek az alapja tej volt, ebben volt tojás, vitaminok, szóval ilyen madártejszerűen volt elkészítve, mondhatom, kakaós madártej. Na most, *Losonczy Gézá*nak többször elmondtam, hogy Géza, ha te nem eszed meg, nekem csinálj vele bajt, kellemetlenséget, mert engem gyötörnek emiatt. És hajlott rá, hogy ezt a 7–8 deci tejes ételt, ami kint az előszobában a hűtőszekrényben volt, megigya”.

Ezt a mesét, ha látjuk a mesélőt, halljuk hangját, nem hihetjük, mert leleplezi önmagát a mentalitása. Így leírva, általam elmondva, talán csak a cella előszobájában lévő frizsider tűnik valótlanágnak. De másrészt övnünk kell a kutatót az emlékiratok, a videóemlékezések hitelességét illetően akkor is, ha a legjobbak emlékeznek. A márianosztrai megveretésére *Bibó István* úgy emlékszik: „voltak különböző forrófejű fiatalok, a szomszéd cellában elbarikádozták magukat, és a cella ablakán keresztül a szabad mezőre kiabáltak, például ilyeneket, mondjátok meg, hogy itt minket kínoznak, jogtalanságok történnek velünk. A gondolat rendkívül ötletes volt, mert azokon a szabad mezőkön a börtönőrök hozzátartozói művelték különböző illetményföldjeiket. A börtönőrök lebontották a barikádot, és nagy kiabálások közepette elvitték őket, mire a börtön szokása szerint ilyenkor dörömbölt. A kidörömbölés a raboknak épp olyan ősi joga, mint az éhségstrájk. Én egyet vagy kettőt ütöttem az ajtóra a becsület kedvéért. Nem tudom, hogy nekem az öregségemet respektálták-e, de kevesebbet kaptam, de azt a keveset is elég rosszul viseltem, mert az alsó vese tájékára kaptuk az ütést, és én reflexszerűen minden ütés után fölugrottam, s erre kaptam a felső hátamra is, hogy legyenek szíves lehajolni, külön csíkban voltak láthatók az ütések, csúnya, kék, lila, fekete nyomok voltak, nem véreztek”.

Göncz Árpád így emlékszik erre: „A földszinten, elkezdtek énekelni a Marseillaise-t. Szigorúan tilos dolgok voltak ezek, minden, ami a forradalomra utalt, minden, ami az Istenre utalt, az mind tilos volt, és féltek tőle, mint a tűztől. Rohantak, hogy fogják be a szájukat. Akkor átvették az éneket a második emeleten, megszólalt a vészcsengő. Isten tudja, hányan dobogtak fel, teljes volt a hisztéria, akkor már mindenki verte az ajtót ököllel és a padot a földhöz. Nem is tudom, hogy azért-e, mert *Pistáék* verték a legtovább, mert *Pistában* volt civil

kurázi, vagy pedig a fal hullott le, és abból állapították meg, vagy azért állapították meg, mert ő Bibó István volt, szóval őket elvitték, és ügyészi engedéllyel megverték. Nagyon jellemző Bibó Pistának az utólagos reakciója, mert azt mondta, hogy kérlek szépen, én azt hittem, hogy sokkal jobban fog fájni”. Az interjú a videótárban készült, 1987-ben.

Engedjenek meg egy példát Bibó István interjúja és tanulmánya közötti önjellemzés különbségére. Azért hozom az ő példáját, mert rendkívül ritka eset, hogy az alany kicsinyíti és nem nagyítja jó tulajdonságait.

Bibó István így idézi fel 1956. november 2-ának délutánját, amikor a Parasztpárt, Petőfi-párt minisztert keresett: „Előállt Keresztury, és azt mondta, hogy nekem kell csinálni, mert bennem van civil kurázi, és most leginkább az kell. Rendkívül meghökkentett és meghatott, mert nekem ezt soha senki nem mondta, és én sem tudtam, hogy bennem van civil kurázi. Én azt hittem, hogy egy gyáva ember vagyok, és életemben utoljára civil kurázsit akkor produkáltam, mikor 9 éves koromban antiszemita plakátokat téptem le az utcán, azóta sem. Úgyhogy én egy óvatos, fal mellett haladó embernek tudtam magamat”.

Ezzel szemben egy másik helyen azt mondja: „Demokratának lenni mindekelőtt annyit tesz, mint nem félni”.

Bibó elhíresült, elsekélyített mondata 1946. június 10-én, Boldizsár Iván Új Magyarország című lapjában jelent meg, de a teljes mondatot alig idézik. Tegyük meg mi most: „Demokratának lenni mindenekelőtt annyit tesz, mint nem félni; nem félni a más véleményűektől, a más nyelvűektől, a más fajúaktól, a forradalomtól, az összeesküvésektől, az ismeretlen gonosz szándékaitól, az ellenséges propagandától, a lekicsinyléstől és egyáltalán mindazoktól az imaginárus veszedelmektől, melyek azért válnak valódi veszedelmekké, hogy félünk tőlük: Közép- és Kelet-Európa országai azért féltek, mert nem voltak kész, érett demokráciák, és minthogy féltek, nem is tudtak azokká válni”.

Tisztelt Hallgatóim! A Széchényi Könyvtár különgyűjteményében megtalálható, illetve kutatható a közelmúlt számos videóra rögzített eseménye, példának okáért a nemzeti kerekasztalról készült Fekete Doboz felvétel, és ugyancsak

megtalálható, de nem kutatható, mert a résztvevők nem járultak hozzá, az ellenzéki kerekasztalról készült majd száz órányi videófelvétel.

Megtalálható a közelmúlt számos eseményéről készült teljes videófelvétel az Alkotmánybíróság ítélethírdetéseiről vagy 1989. június 16-ának, *A Temetésnek* teljes anyaga. Ha ezeket az eseményeket nemcsak a jelentésekből, sajtóból, hanem a maguk teljességében, a képek, a hangsúlyok egészében vizsgáljuk, számos új megközelítéshez juthatunk. Egészen különös hallani *Méray Tibornak*, Nagy Imre miniszterelnök búcsúztatójának hangját, amikor azt a mondatot mondja, mely talán egy vitatott nagy formátumú mondat előzményeül is szolgálhatott, miszerint „eljöttünk ide, hogy még egyszer találkozzunk veled, és búcsút vegyünk tőled. Ma eljöttek ide sírodhoz a világ négy sarkából a magyar emigránsok ezrei, akik akárcsak te, *lélekben sohasem szakadtak el a hazától*”.

Émile *Durkheim*mel szólva, „a jelen megismeréséhez az első lépés az, hogy elfordulunk tőle”. E nélkül a gesztus nélkül a tények halmazának rabjaivá válhatunk.

Az elektronikus hordozóra rögzített interjú készítője és felhasználója talán a régészhez hasonlítható, aki pontos feltáró munkát végez, vázlatokat készít, behelyezi a részt az egészbe, és szomorú szívvel, de ha kell, visszatemeti a lelőhelyet, bezárja a jövőnek szánt palackot, ha bármi okból, például a személyiségi jogok védelme, a hozzátartozók érzékenysége miatt ezt szükségesnek tartja. Megőrizve mindent a későbbi korok szerencsésebb kutatójának.

Hiszen a múlt tényei sajnos nem olyanok, mint a törött festett váza cserépdarabjai: a kép elmosódott, a forma vitatott, és a cserép élei *kopottak, mint az emlékezet*.

Köszönöm a figyelmüket.

Hanák Gábor

Jegyzőkönyv,

*mely készült a Szinnyi József díj kuratóriumának
1994. július 7-én
az MKM Könyvtári Osztályán tartott üléséről*

Jelen voltak: dr. Somkuti Gabriella, az MKE részéről; Berke Barnabásné, az OSZK részéről; Zalainé Kovács Éva, a KIK részéről; Engel Tibor, a KKDSZ részéről; Balogh Mihály és Sóron László, az MKM részéről.

A beérkezett kitüntetési javaslatok száma 23. A kuratórium az ülésen a következőkben döntött:

1. *Balogh Ferenc*nét, az Eötvös Károly megyei Könyvtár igazgatóhelyettesét a gyermek- és ifjúsági könyvtári módszertanos munkásságáért és országosan elismert publikációiért,
2. *Gereben Ferenc*et, a Közép-Európai Intézet Teleki Alapítvány munkatárát, a hazai olvasás- és művelődésszociológiai kutatások megalapozásáért, a ha-

tárontúli magyarság körében végzett kutatásaiért és kiemelkedő publikációs tevékenységéért,

3. *Dr. Kertész Gyulát*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetőjét, a retrospektív nemzeti bibliográfia kiteljesítése terén, valamint a könyvtárosképzésben végzett kitartó és eredményes munkájáért,

4. *Dr. Komjáthy Miklósnét*, az Országos Széchényi Könyvtár nyugalmazott osztályvezetőjét, a retrospektív nemzeti bibliográfia területén elért elvülhetetlen érdemeiért,

5. *Vitályos Lászlót*, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának főosztályvezetőjét, a tudományos tájékoztatás területén végzett több évtizedes tevékenységéért és az Ady-filológia terén elért eredményeiért,

6. *Dr. Zallár Andort*, a SZOTE Könyvtárának igazgatóját, több évtizedes bibliográfiai, könyvtárszervezői tevékenységéért, könyvtörténeti kutatásaiért, és a Szent-Györgyi irodalmi hagyaték gondozásáért,

Szinnyei díjra javasolja.

A kuratórium javasolja, hogy nyugalomba vonulása alkalmából *Szöllősi Miklóst*, a pásztoi Teleki László Városi Könyvtár és Művelődési Központ igazgatóját, több mint négy évtizedes könyvtárigazgatói és művelődésszervező munkásságáért részesítsék a „Művelődésért” kitüntetésben.

A kuratórium kéri, hogy a Szinnyei díjra felterjesztettek névsorát a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* folyóirat közölje, valamint 1995. februári számában jelentse meg a jövő évi díj kiírását a felterjesztési adattalappal együtt.

A kuratórium felhatalmazza a Könyvtári Osztályt, hogy a javaslatot a miniszterhez felterjessze.

Kulturális lobbí – először a magyar parlamentben

Beszélgetés Vadász Jánossal, a KKDSZ elnökével

A KKDSZ elnöke, Vadász János 1994. június 24-ére meghívta az új országgyűlés azon képviselőit, akik valami módon kapcsolatban állnak a KKDSZ-ben képviselt szakmákkal. Az MKE elnöke is meghívót kapott e fontos összejövételre – olvashattuk az MKE tagjaihoz intézett Hírlevél 38. számában. Hogy mi is történt e nevezetes június 24-ei napon, azt próbáltuk megtudakolni Vadász Jánostól.

– Ilyesféle meghívók tőlünk nyugatra mindennaposak. Minálunk különlegességek-újdonságok. Miről volt szó tulajdonképpen?

– A Közgyűteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezetének egy kulturális lobbí létrehozására irányuló kezdeményezéséről van szó. Ezt a lobbít volt hivatva útjára indítani a 24-ei összejövétel. E lobbí lehetséges tagjait biográfiai adatok alapján próbáltuk kiválogatni. Azokra a parlamenti képviselőkre gondoltunk, akiknek szakmájuk, eddigi tevékenységük, munkahelyük, az általuk vezetett intézmények stb. révén biztosan közük van a kultúrához, mármint a szónak abban a szűkebb értelmében, hogy könyvtári, levéltári, múzeumi, művelődési intézményi „érdekeltségeik” vannak. Ezeknek a száma körülbelül ötven. Ennyien vannak ilyen képviselők az új parlamentben. Hangsúlyozom, hogy nem vettük tekintetbe a művészeti területet. Az szervezte meg önmagát. Dehát – úgy tűnik – meg is szervezte már régesrég. Az elmúlt évtizedek ezt eléggé keményen bebizonyították. De nem gondoltunk az oktatási területre sem. Sok olyan képviselő van a parlamentben, aki az oktatás, a tudomány, a felsőoktatás területén dolgozott-dolgozik, de ők kívül esnek a mi köreinken. Mi a KKDSZ „vonzáskörébe” eső képviselőket hívtuk meg, kifejezetten kulturális lobbí megalakítása, megindítása céljából. De meghívtuk 24-ére – a lobbí szerves, normális működése, működtetése érdekében – a reprezentatív szakmai szervezetek vezetőit is. Az MKE-t természetesen, a KIK-et, és persze a többieket, a Magyar Népművelők Egyesületéből a múzeumok egyesületeiig és tovább. Mindazokat, akiknek munkájára egy ilyen lobbí a későbbiekben természetesen és organikus módon támaszkodhat majd. Meg kell mondanom, hogy ilyen lobbí kialakítására a magyar parlament történetében most került először sor.

– A lobbí szó közsímert, egy lobbí létrehozása nem igényel mélyreható magyarázatot, kommentárt. Mégis és nem csak a gyengébbek kedvéért, mi volt a célot, a célotok. Mit fog csinálni ez a kulturális lobbí?

– A lobbí célja természetesen az, hogy befolyásolja az elkövetkező parlamenti ciklus törvényalkotó, törvénymódosító munkáját. A kulturális érdekérvényesítésnek – mint jól tudod – nem voltak, ma sincsenek hagyományai a magyar parlamentben, és ennek, az érdekorientált parlamenti tevékenység hiányának a jelei, az ebből folyó hátrányok jól láthatók. Többek közt ezért is vannak mondjuk a

könyvtárak (de persze a múzeumok, levéltárak stb. is) olyan válsághelyzetben, mint amilyenben vannak. (Hogy abban vannak, arról meggyőzhet bárkit egy vidéki településre való ellátogatás.)

A lobbí, hogy célját elérje, intenzíven kell hogy működjön a legkülönbözőbb parlamenti bizottságokban. Nemcsak a kulturális bizottságban, amely bizonyos mértékben marginális jellegű, hanem minden számunkra fontos bizottságban, tehát a költségvetésiben, az alkotmányügyiben, az önkormányzatban, a gazdaságban, a foglalkoztatásiban és hadd ne soroljam tovább. Akik itt voltak 24-én, azok vállalták, hogy a törvényes korlátok, a parlament házszabályának és a frakciók belső szabályzatainak korlátai között egyfajta közvetlen közgyűjteményi és közművelődési érdekérvényesítést végeznek, intézményes módon. Lobbinknak természetesen valamennyi párt frakciójából vannak tagjai, ezen a téren semmiféle diszkriminációról nincsen szó. Nagyon reméljük, hogy végre nem pártpolitikai síkon születnek meg a minket érintő-érdeklő döntések, hanem szigorúan szakmai alapon.

– *Gondolom, korántsem volt elegendő kiválasztani a meghívandókat és ezután szétküldeni a meghívókat. Egy lobbí-alapításhoz több is szükségeltetik.*

– Természetesen alaposan felkészültünk a 24-ei rendezvényre. A KKDSZ III. kongresszusán elfogadott programunk alapján (tudósítottak róla, te is itt voltál a sajtótájékoztatón) határozott tevékenységsort javasoltunk. Egymásra épülő, szervesen összefüggő lépéseket. Mindenekelőtt az államháztartási törvény módosítását kellene kieszközölni, hogy végre pontos, tételes felsorolásban szerepeljenek az állami és önkormányzati kötelezettségek, bennük természetesen a könyvtárakkal, a művelődési intézményekkel, múzeumokkal stb. kapcsolatos kö-

telezettségek. Ezzel párhuzamosan kell foglalkoznia a kulturális lobbinak a szakmai törvényekkel. Ha az államháztartási törvényben sikerül egy taxációt érvényesítenünk, akkor a szaktörvények mondják majd meg, hogy mi a kötelezettségvállalások valóságos tartalma. Az önkormányzati törvény módosításával olyan értelemben szükséges foglalkoznunk, hogy mik tekintendők kötelező feladatoknak. De persze, mondtam, hogy minden lépés szorosan, szervesen egymásra épül, azt is végig kell gondolni, hogy miként alakulnak e követelmények konkrét számokká a költségvetési törvényben. Más. A közalkalmazottakról szóló törvény ill. a Munka Törvénykönyv átfogó módosításának keretében úgyszintén foglalkozni kell a közgyűjteményi, közművelődési közalkalmazotti specialitásokkal. Ezekről a feladatokról folyt a szó a 24-ei összejevetelen.

– *Hányan jöttek el rá? Tudjuk, nem könnyű becserkészni az országgyűlési képviselőket, néhány kudarcról már hallottunk.*

– Tizenheten tudtak eljönni, de további tizenhárom képviselő mentette ki magát úgy, hogy jelezték, érdekelve vannak a dologban. A jelenlévők ki is nyilvánították azt a szándékukat, hogy részt vesznek a lobbiban, sőt azt gyakorlatilag megalakítottak tekintették. Azóta igen sok olyan képviselővel találkoztam, aki az adott időben ugyan nem tudott eljönni, de nyomatékosan jelezte, hogy részt kíván és részt fog venni a munkában. Szóval jó volt a fogadtatás. Nagyon jó. Ez pedig arra ösztönöz minket, a KKDSZ-t, hogy vállalja – most már az ötletadáson túlmenően – a szervező-koordináló szerepet. Persze nem szeretnénk túlsúlyos helyzetbe kerülni. A szakmai szervezetekkel szoros és harmonikus együttműködésben kívánnánk dolgozni, velük együtt szeretnénk befolyásolni a parlamenti döntéshozatalt. A frakciókon belülit, a plenáris üléseken ill. a különböző bizottságokban történő döntéshozatalt.

– *Tudod-e, tudjátok-e majd „táplálni” a lobbit? Anyagokkal, koncepciókkal, információkkal?*

– Természetesen. Hogy mire lesz szükség, azt diktálja a kormányprogram, a parlamenti törvényalkotási ill. törvénymódosítási program, a programokban szereplő „leckék”. Persze korántsem mindegy, hogy milyen az ütemezés. Hogy valamire az első lendület időszakában kerítenek-e sort, vagy majd csak három év múlva, az ún. átadási szakaszban. Épp ezért van szükség egy szigorú ütemezésre. Szeptember közepe táján egy szakmai konferencia-sorozattal készítünk elő egy olyan anyagot, ami a szakmai törvények előkészítése lesz a lobbis számára. De hasonlóképp fogunk reagálni – a szakmai szervezetekkel konzultálva-együttműködve – a további fejleményekre is. A KKDSZ és a szakmai szervezetek belső egyeztető munkáját követi majd mindenkor a prezentáció a lobbis számára, és persze jön a vita, majd azt, amiben megegyezünk, valakinek meg is kell formálnia. Lehet ez a KKDSZ is, máskor az MKE vagy egy másik szakmai szervezet. Ezt az anyagot nyújtjuk majd át a képviselőknek, hogy ők azt módosító indítványként beterjeszthessék stb. Hisz csak akkor ér valamit az, amibe belekezdünk, ha annak konkrét, a kultúra számára érezhető haszna lesz.

– *Kedves János, nem az interjúvoló dolga, hogy erről a maga nemében páratlan, történelmi jelentőségű kezdeményezésről véleményt formáljon, hogy a te zsenialitásodat dícsérje, hogy a KKDSZ-ről panegirikuszt zengjen. Én csak megköszönhetem a beszélgetést. Ezt teszem.*

Vajda Kornél

Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Kollégiumának közleménye

Az NKA Könyvtári Kollégiuma az 1994. április 12-i ülésén a szakmai keret felosztásával összefüggésben úgy döntött, hogy 2 témára egyedi támogatási lehetőséget kér a Nemzeti Kulturális Alap bizottságától.

1. Integrált könyvtári szoftver beszerzése, az ahhoz kapcsolódó képzési, tanítási programok támogatása a városi, iskolai, a kisebb főiskolai és szakkönyvtárakban.

Kérelmező a Könyvtári és Informatikai Kamara megyei tagozata, dr. Simon Zoltán elnök.

A kért támogatási összeg:	4,1 mFt.
A kollégium által jóváhagyott támogatási összeg	3,0 mFt.
Az összeg ütemezése:	
II. negyedév	1,0 mFt.
III. negyedév	1,0 mFt.
IV. negyedév	1,0 mFt.

2. Európai Nemzetközi Olvasási Konferencia előkészítése. Kérelmező: Magyar Olvasástársaság, dr. Nagy Attila

A kért támogatási összeg:	0,445 mFt.
A kollégium által jóváhagyott támogatás	0,4 mFt.
Az összeg ütemezése:	
II. negyedév	0,4 mFt.

A Könyvtári Kollégium 1994. július 15-i ülésén a beérkezett meghívásos pályázatokat elbírálta és a következő döntést hozta:

Nyertes pályázatok

Sorsz.:	Beadó	Témakör	Igényelt össz. (eFt)	Megítélt össz. (eFt)
1.	Magyar Olvasástársaság /Nagy Attila	Európai Nemzetközi Olvasási Konferencia előkészítése	445	400
2.	Magyar Könyvtárosok Egyesülete/Elnökség	Az Egyesület 1994. évi vándor- gyűlésének megrendezése	400	400
3.	Magyar Könyvtárosok Egyesülete/Elnökség	III. Nemzetközi Könyvtári Szim- pózium 1995. januárjában	200	200
4.	OSZK Könyvtártud. és Módszertani Központ	Új Könyvtári Minerva	4000	1000
5.	OSZK Könyvtártud. és Módszertani Központ	Olyan érvrendszerek kidolgozása, amelyek lehetővé teszik, hogy a könyvtárak finanszírozásá- ban a könyvtárpolitikai célok érvényesüljenek	1900	400
6.	OSZK Könyvtártud. és Módszertani Központ	A korszerű könyvtári management és marketing módszerek meg- ismertetése az intézmények mun- kájának hatékonyabbá és flexi- bilisebbé tétele	2800	500

Sorsz.:	Beadó	Témakör	Igényelt össz. (eFt)	Megítélt össz. (eFt)
7.	OSZK Könyvtártud. és Módszertani Központ	Könyvtárak, könyvtárhasználók – az utóbbi tíz év változásainak tükrében	700	300
8.	OSZK Könyvtártud. és Módszertani Központ	Az írásos kommunikációs rendszer változásai 1985 után/ könyvtermés, periodikák	950	200
9.	OSZK-KMK Olvasószolg. Kutatóosztály	Pedagógusok könyvtári ellátása és olvasási kultúrájuk	1200	400
10.	KLTE Matematikai és Informatikai Intézet	A könyvtárosképzés helyzete és fejlődési irányai Magyarországon c. szakmai konf. rendezése	140	140
11.	Állatorvostud. Egyetem Központi Könyvtára	Tájékoztató az állatorvostudományi információszolgáltatásról három szinten nyomtatott és gépi formában magyarul és angolul	450	200
12.	Magyar Könyvtárosok Egyesülete – Mg. Szekció	3. Holland-magyar mini szimpózium rendezése Budapesten 1995-ben	100	100
13.	OSZK-KMK Oktatási és Módszertani Osztály	A lakóhelyi könyvtárak szervezete-fejlesztése	800	400
14.	Könyvtári és Informatikai Kamara	A korszerű management eljárások könyvtári alkalmazások elterjesztése tanfolyami keretek között	1300	400
15.	Könyvtári és Informatikai Kamara	„Összefogás a könyvtárakért” c. programhoz kapcsolódó rendezvénysorozat szervezése	1600	1000
16.	Magyar Könyvtárosok Egy. H-B M-i Szerv.	„Nyitott Közművelődési Könyvtár” projekt. 1. A könyvtár, mint információs központ; 2. A könyvtár, mint tanácsadó hely	50	50
17.	Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár	Szlovén-Magyar Könyvtári Napok	100	100

Támogatásban nem részesült pályázatok

Sorsz.:	Beadó	Témakör	Igényelt össz. (eFt)
1.	Magyar Filmintézet Könyvtára	A hatrészes magyar filmtörténeti CD-ROM sorozatunk kiadását szeretnénk a film centenáriumára befejezni	2900
2.	Bp-i Közgazdaságtud. Egy. Központi Könyvtára	Közgazdasági könyvtári MINERVA multimédián	2300
3.	Bp-i Közgazdaságtud. Egy. Központi Könyvtára	CD-KATAL/hazai könyvtárakban meglévő CD-ROM adatbázisokat és azokra épülő szol- gáltatásokat leíró hypertext adatbázis	1000
4.	Bp-i Közgazdaságtud. Egy. Központi Könyvtára	A közgazdasági és marketing technikák adaptá- lása és/vagy kidolgozása könyvtári szervezetre	1488

Kollégium javaslatai összesítve

Összesítés altéma alapján			Igenek
szervezetszociológiai vizsgálat	2 igény:	2 000 000	kapott: 800 000
könyvtárpolitika és finanszírozás	3 igény:	3 550 000	kapott: 900 000
kiadványok	2 igény:	4 450 000	kapott: 1 200 000
arculatterv-management	2 igény:	4 100 000	kapott: 900 000
országos, nemzetközi rendezvények	8 igény:	3 035 000	kapott: 2 390 000
nyitott pályázat	0 igény:	0	kapott: 0
Összesen:	17 igény:	17 135 000	kapott: 6 190 000

Összesítés altéma alapján			Nemek
szervezetszociológiai vizsgálat	0 igény:	0	kapott: 0
könyvtárpolitika és finanszírozás	0 igény:	0	kapott: 0
kiadványok	3 igény:	6 200 000	kapott: 0
arculatterv-management	1 igény:	1 488 000	kapott: 0
országos nemzetközi rendezvények	0 igény:	0	kapott: 0
nyitott pályázat (a pályázatokat a kollégium szept.-ben bírálja el)	4 igény:	771 000	kapott: 0
Összesen:	8 igény:	8 459 000	kapott: 0
Mindösszesen:	25 igény:	25 594 000	kapott: 6 190 000

A pályázatok elbírálói: Dr. Ambrus Zoltán elnök, Domsa Károlyné, Maruszky József, Papp István, Poprády Géza, Sóron László
Budapest, 1994. július 18.

Mi újság a nemzetközi szabványosításban?

Az ISO TC 46 Advisory Group és a SC 9 (Nemzetközi Szabványügyi Szervezet Információs és Dokumentációs Szakbizottság Tanácsadó Testülete és a 9-es Albizottság a Dokumentumok megjelenítése, azonosítása és leírása) éves ülését 1994. májusában Stockholmban tartotta.

A Tanácsadó Testület áttekintette valamennyi Szakbizottság tevékenységével kapcsolatos írásos észrevételeket, az előző évek ülésein megfogalmazott ajánlások bevezetését és a következő év feladatait.

A legtöbb tennivaló a „Nyelvek nevének három karakteres kódja” területén lesz, mert arra a meggyőződésre jutottak, hogy a felsorolt problémák alapvetően a „kód” és a „megjelenítés” eltérő értelmezéséből erednek. Két külön szabvány megoldaná a kérdést mind a számítógépes kódkezelés, mind a felhasználók számára történő megjelenítés területén. Ezért újabb tervezetek kidolgozásáról döntöttek.

Megvitatták a transliteráció és a terminológia területén felmerült kérdéseket, s azt ajánlották, hogy a következő ülésig tekintsék át a felhasználói követelményeket és az alapelvek megváltoztatására beérkezett észrevételeket.

Az ISO TC 46 SC 9 egésznapos ülésén meghallgatták a titkárság részletes beszámolóját.

Az IFLA UBCIM Program képviselője bejelentette, hogy 1997-re nemzetközi konferencia megrendezését tervezik a nemzeti bibliográfiákról és a UNIMARC-ról.

A Nemzetközi ISBN ügynökség igazgatója beszámolt az újonnan felállított International ISMN Agency (ISMN=International Standard Music Number=Zeneművek Nemzetközi Azonosító Számozása) működéséről és kívánatosnak tartotta, hogy minél többen csatlakozzanak a rendszerhez nemzetközi ügynökségek felállításával. Elhangzott, hogy azokban az országokban, amelyekben az ISBN és ISSN rendszer gondozását nemzeti könyvtárak látják el, ott ajánlatos az ISMN rendszer gondozását is felvállalni az eddigi azonosító számrendszerek kezelésében szerzett tapasztalatokra alapozva. A Nemzetközi ISBN ügynökség 1994. évi Panel Meeting-jére októberben kerül sor Berlinben, s napirendre tűzik a nem hagyományos kiadványok (non-book materials) kezelésének kérdését a számrendszer használata szempontjából. Külön téma lesz az elektronikus publikációk számozása.

A megvitatásra benyújtott dokumentumokkal kapcsolatban az alábbi határozatok születtek:

ISO/DIS 4 – Information and documentation – Rules for the abbreviation of title words and titles of publications (A címekben előforduló szavaknak és a címeknek rövidítési szabályai). Az ülésen elfogadott szövegmódosítások végrehajtása után megjelenhet a szabvány 3. kiadása.

ISO/DIS 999 – Information and documentation – Guidelines for content, organization and presentation of indexes (Útmutató az indexek tartalmához, szer-

kezetéhez és megjelenítéséhez). Az ülésen megfogalmazott szövegmódosítások végrehajtása után megjelenhet a szabvány 2. kiadása.

ISO/CD 3297 – Information and documentation – International standard serial numbering (ISSN) (Időszaki kiadványok nemzetközi azonosító számozása). Az ülésen elfogadott szövegmódosítások végrehajtása után szavazásra bocsátják az anyagot.

Revision of ISO 5982:1982 – Documentation – Presentation of scientific and technical reports (Tudományos és műszaki jelentések megjelenítése). Körözzenek felkérő levelet, hogy új témavezetőt találjanak a revíziós munkához.

Revision of ISO 8: 1977 – Documentation – Presentation of periodicals (Periodikumok megjelenítése). Felkéri a téma vezetőjét, hogy módosítsa a szöveget a beérkezett hozzászólásoknak megfelelően, 1994. októberi határidőre. Ezután a titkárság bizottsági tervezeként körözni fogja az anyagot újabb hozzászólásokra.

Registration Authority for ISO 10444 – Information and documentation – International standard technical report number (ISRN) (Kutatási jelentések nemzetközi azonosító száma). Javasolják, hogy a Fachinformationszentrum-ot (Karlsruhe) nevezzék ki a szabvány regisztrációs testületévé és a TC 46 titkársága tegye meg a szükséges lépéseket a jelölés benyújtására az ISO Council-hoz.

Az elektronikus dokumentumok számának és jelentőségének növekedése indokolja, hogy a SC 9 foglalja közre ezek szabványosítási kérdéseivel a feladatkörébe tartozó területeken.

Bejelentették, hogy a ISO TC 46 plenáris üléssel is egybekötött tanácskozását 1995-ben Ottawában (Kanada) tartják május 8. és 12. között.

Berke Barnabásné

A könyvtári követelések behajtása és a bírósági végrehajtásról szóló új törvény

1. Az Országgyűlés 1994. április 6-án alkotta meg a *bírósági végrehajtásról* szóló 1994. évi LIII. törvényt (rövidítve: Vht.), amely ez év szeptember 1-jén lép hatályba; 1995. január 1-jén pedig az új típusú, önálló bírósági végrehajtói szervezet is megkezdte a működését.

Ez időszertűvé teszi, hogy áttekintsük: *a könyvtárak hogyan hajthatják be azokat a követeléseiket, amelyek abból erednek, hogy egyesek nem adják vissza a könyvtárból kölcsönvett könyvet, hanglemezt, magnó-, illetve videókazettát vagy más kulturális jellegű tárgyat. A továbbiakban a felsorolás helyett az egyszerűség kedvéért röviden csak „könyvről” lesz szó, de az arra vonatkozó megállapítások a könyvtártól kölcsönvett többi kulturális jellegű tárgyra is vonatkoznak.*

Jogrendünkben, amely megvalósítja a jogállam követelményeit, nem engedhető meg, hogy valaki igénybe vegye a társadalom által nyújtott könyvtári szolgáltatásokat, de ne tegyen eleget az ezzel kapcsolatos legelemibb kötelezettségének, és ezáltal megnehezítse, hogy mások is kielégíthessék kulturális igényeiket. Ezért a könyvtáraknak nemcsak a kölcsönzés a feladatuk, hanem gondoskodniuk kell arról is, hogy a kölcsönadott könyvek hiánytalanul és ép állapotban visszakerüljenek a könyvtárba, vagy ha ez nem lehetséges, a kölcsönvevő mulasztásából és hanyagságából eredő kár megtérüljön.

Hogy később a követelés behajtása minél könnyebb legyen, erre már a könyvtárat igénybe vevővel történő első kapcsolatfelvételnél gondolni kell. Ezért a könyvtáros kötelessége, hogy amikor a kölcsönvenni kívánó személy ebből a célból a könyvtárosnál jelentkezik, a könyvtáros rögzítse a kölcsönvevőnek azokat a *személyi és egyéb adatait*, amelyekre később szükség lehet. Ezek az adatok a következők:

a) Név, születési hely és idő vagy az utóbbi helyett az anyja neve, a személyi igazolvány száma. A név mellett ezekre a további adatokra különösen akkor van szükség, ha gyakran előforduló nevű személyről van szó. Megtörtént, hogy ugyanabban a lakásban lakott a nagypapa, az apa és a fiú, és mindhármuknak Nagy János volt a neve. A végrehajtó közelebbi adatok hiányában nem tudhatta: kivel szemben kell eljárnia.

b) Állandó lakóhely: helység, utca, házszám, emelet, ajtó.

c) Foglalkozás, munkahely (vállalat, gazdasági társaság, szövetséget, intézmény stb.), nyugdíjasnál, rokkantnyugdíjasnál ez a jelleg.

d) Önálló foglalkozásánál (vállalkozó, iparos, kereskedő, ügyvéd stb.) a tevékenység gyakorlásának helye (székhely, telephely), bankszámlájának száma, esetleg az adószáma.

Ha a kölcsönvevőért valaki kezességet vállalt, akkor a kezestől is be kell kérni a felsorolt adatokat.

Ezek az adatok azért kellenek, mert nélkülük – ha szükség lesz rá – a könyvtár nem tudja követelését a bíróságnál érvényre juttatni.

3. A kölcsönvevőt a könyvtár tájékoztatja arról, hogy meddig lehet nála a könyv, mikor kell azt visszaadnia, és a késedelemért milyen hátrányok érik a kölcsönvevőt. Ha a kölcsönzés határideje lejárt, a gyakorlat szerint a könyvtár rendszerint vár még néhány napot, de ezt követően kötelessége, hogy *felhívja a kölcsönvevőt a könyv visszaadására*.

Az első felhívásban a könyvtár arra hívja fel a kölcsönvevőt, hogy a könyvet haladéktalanul adja vissza, és egyúttal a késedelemért kilátásba helyezett összeget is fizesse meg, mert ha ennek a felhívásnak nem tesz eleget, a könyvtár az igényét bírósági úton érvényesíti, aminek a költségei a kölcsönvevőt terhelik.

Ezt követően a könyvtár a postai kézbesítés idejét is szem előtt tartva vár egy bizonyos ideig, majd pedig – ha az első felhívás elküldésétől számítva mintegy 2 hét eredménytelenül telt el – második felhívást bocsát ki.

A második felhívásban a könyvtárnak már közölnie kell azt az összeget, amelyet a könyv visszaadásának elmulasztása miatt a kölcsönvevőtől követel. Ez az összeg mindenekelőtt a könyv árát foglalja magában. Ennek a megállapításánál figyelembe kell venni a gazdasági élet változásait is. Egy régebben megjelent és pl. antikváriumban vagy egyébként beszerezhető könyv esetén tehát nem a könyv

eredeti ára az irányadó, hanem a jelenlegi beszerzési árat kell figyelembe venni. A már antikváriumban sem beszerezhető, fontos könyvnél pedig azt a költséget kell figyelembe venni, amelybe a könyv fénymásolása (műszaki reprodukálása) kerül.

A költségekhez tartozik továbbá az ún. késedelmi díj (pótlék) és a postai költség is. Mindkét felhívást ui. ajánlott levélként kell a mulasztó részére kézbesíteni.

A második felhívásban tehát arra kell felhívni a mulasztót, hogy a könyvet haladéktalanul adja vissza. Ha ezt megteszi, akkor őt csak a járulékos költségek terhelik (késedelmi díj, postai költség). Ha azonban a felhívásnak nem tesz eleget, akkor emellett a könyv összecszerűen megjelölt árát is meg kell fizetnie, és ha mindezeket a költségeket 15 napon belül nem fizette meg, a könyvtár a bírósághoz fordul követelésének érvényesítése végett, az ebből eredő költségek pedig a kölcsönvevőt terhelik.

Mindez megfelelően irányadó akkor is, ha nem könyvről, hanem más kulturális jellegű tárgyról van szó, vagy pedig ha a kölcsönvevőt a könyv stb. megrongálásáért terheli felelősség.

4. Jogunk korábban lehetővé tette, hogy a közjegyző – majd később a bíróság – végrehajtási záradékkal lássa el a közkönyvtár olyan hátraléki kimutatását, amely a könyvtárból kölcsönvett könyv elvesztéséből vagy megrongálódásából eredő követelésre vonatkozott, feltéve hogy a könyvtár a kötelezettet a teljesítésre előzetesen felhívta, és azóta 30 nap eltelt. Ezt a lehetőséget azonban – alkotmányossági szempontokra való hivatkozással – az Alkotmánybíróság néhány évvel ezelőtt megszüntette, és ilyen lehetőséget a Vht. sem tartalmaz.

Ha tehát a második felhívás is eredménytelen maradt, a könyvtár köteles a bírósághoz fordulni abból a célból, hogy az a kölcsönvevőt a könyvtári követelés megfizetésére kötelezze. Nincs ui. lehetőség arra, hogy az állam, önkormányzat stb. tulajdonát ért kár miatt keletkezett követelés érvényesítését a könyvtár mellőzze (a követelést elengedje).

Minthogy az említett könyvtári követelések az 50 000 Ft-ot rendszerint nem haladják meg, a követelést *fizetési meghagyással* kell érvényesíteni. Így célszerű a követelés érvényesítése az említett értékhatár felett is, ekkor azonban ehelyett per is indítható. A követelések érvényesítésére nézve alsó értékhatár nincs megállapítva, elvileg tehát a könyvtár bármilyen kis összegű követelést érvényesíthet. Az újabb értékviszonyokat és a kétszeri felhívás költségét is figyelembe véve legalábbis néhány száz forintos követelés minden ügyben nyilvánvalóan fennáll.

A fizetési meghagyás benyújtása végett a könyvtár a hozzá legközelebb eső városi, kerületi (röviden: helyi) bíróságtól kérhet nyomtatványt, és azt kitöltve 3 példányban a kötelezettnek (a kölcsönvevőnek) az állandó lakóhelye szerinti helyi bíróságnál kell benyújtania.

A fizetési meghagyásban követelésként fel kell tüntetni a második felhívásban közölt összeget és annak – évi 20%-os kamat figyelembevételével – e felhívás kézhezvételétől a fizetési meghagyás benyújtásáig kiszámított kamatát. Illetéket a művelődési könyvtárnak mint költségvetési szervnek nem kell lerónia, erre a körülményre azonban a fizetési meghagyásban utalni kell.

A fizetési meghagyásban röviden le kell írni, hogy a kötelezett mikor, mit vett kölcsön a könyvtártól, azt kétszeri felhívás ellenére sem adta vissza, ezzel mekkora összegű kárt okozott. Csatolni kell – másolatban – azt az iratot, amelyből kitűnik, hogy a kötelezett mit, mikor vett kölcsön; csatolni kell továbbá a két felhívásnak és az ajánlott küldeményként történt feladásukról szóló postai feladóvevénynek a másolatát.

A fizetési meghagyást a bíróság kézbesíti a könyvtárnak és a kötelezettnek, aki 15 napon belül ellentmondással támadhatja meg a fizetési meghagyást. Ha nem élt ellentmondással, a fizetési meghagyás jogerőssé és végrehajthatóvá válik, és olyan a hatálya, mint a bíróság ítéletének.

Ha a kötelezett ellentmondást nyújtott be, az ügyből polgári per lesz, és a bíróság az ebben hozott határozatával (rendszerint ítéletével) fogja kötelezni a kölcsönvevőt az összeg megfizetésére.

A fizetési meghagyásos eljárás a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény XIX. fejezete szabályozza.

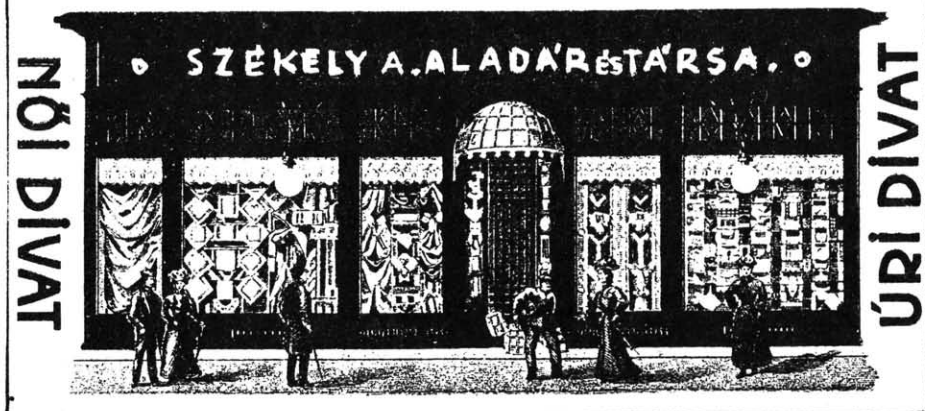
5. Ha a kölcsönvevő a fizetési meghagyásban – vagy per esetén a bíróság ítéletében, illetőleg más határozatában – foglalt kötelezettségének az ott megállapított teljesítési határidő, rendszerint 15 nap alatt sem tett eleget, a könyvtár feladata, hogy követelésének *behajtása* iránt intézkedjék.

Ez egyszerű eljárással történhet akkor, ha a kötelezettnek pénzforgalmi bankszámlája van. Ilyen számlája van az önálló kereső foglalkozást folytatóknak, a vállalkozóknak, de gyakran az iparosnak, kereskedőnek is.

Ha a könyvtár ismeri ezt a számlát – amelyre nézve a fenti 2. pont d) alpontjában foglaltak szerint a könyvtár szolgáltatásának igénybevétele előtt célszerű adatot beszerezni – akkor *azonnali beszedési megbízással* kell behajtani a követelést. Ehhez megfelelő nyomtatványt ad az a pénzüintézet, amely a könyvtár bankszámláját vezeti. Az azonnali beszedési megbízáshoz kell csatolni a jogerősítési és végrehajthatósági záradékkal ellátott fizetési meghagyás (bírósági határozat) egy kiadványát. A róluk készített másolat tehát nem elég, a kiadványt attól a bíróságtól kell kérni, amely a fizetési meghagyást kibocsátotta.

Az azonnali beszedési megbízás alapján az adós számláját vezető pénzüintézet

VI. Andrásy út 56 sz **BUDAPEST** VI. Andrásy út 56 sz.

a követelés összegét – az adós hozzájárulása nélkül is – haladéktalanul átutalja a könyvtár számlájára.

Az azonnali beszedési megbízásos eljárás még nem bírósági végrehajtás, ezért ilyenkor nincs végrehajtási költség sem.

Az azonnali beszedési megbízással kapcsolatos részletes szabályokat a pénzforgalomról és bankhitelről szóló 39/1984. (XI.5.) MT rendelet, valamint a pénzforgalomról szóló 3/1992. (MK 34.) MNB rendelkezés tartalmazza.

6. Ha az adós a fizetési meghagyásban – illetőleg per esetén a bíróság határozatában – megállapított teljesítési határidő alatt önként nem tett eleget a kötelezettségének, és azonnali beszedési megbízás benyújtására nem volt lehetőség (mert az adósnak nincs pénzforgalmi bankszámlája), illetőleg az azonnali beszedési megbízás nem vezetett eredményre (mert az adós bankszámláján nem volt pénz), akkor *bírósági végrehajtás* útján kell behajtani a könyvtári követelést.

A könyvtár a bíróság által megállapított 15 napos teljesítési határidő letelte után már nem köteles újból felhívni az adóst a teljesítésre, mert az a bíróság határozatából jól tudja, hogy mi a kötelezettsége. A teljesítési határidő letelte után tehát a könyvtár köteles a *bírósági végrehajtás elrendelését* kérni az alábbiak szerint:

a) *Közvetlen bírósági letiltás* kibocsátását kell kérni akkor, ha az adós munkaviszonyban, szolgálati viszonyban áll, ha tehát a munkája után rendszeresen munkabért, illetményt, szövetkezeti munkadíjat kap, továbbá akkor is, ha nyugellátásban részesül.

A letiltáshoz szükséges nyomtatványt bármely helyi bíróságtól kérni lehet, és azt kitöltve ahhoz a bírósághoz kell 4 példányban benyújtani, amely a fizetési meghagyást kibocsátotta, illetőleg, amely per esetén első fokon járt el.

A bíróság a letiltó végzés egy-egy példányát megküldi a könyvtárnak, az adós-nak és az adós munkáltatójának (az adós részére járandóságot folyósító szervnek). Ez utóbbi köteles az adós járandóságából a könyvtár követelésének megfelelő összeget levonni és átutalni a könyvtárnak. A levonás a havonta esedékes

munkabér, járandóság 33%-áig terjedhet, az öregségi nyugdíjminimumnak megfelelő összeg azonban – jelenleg havi 7480 Ft – mentes marad.

A közvetlen bírósági letiltás illétéke a behajtható összeg 1%-a, de legalább 1000 Ft. Ezt a könyvtárnak – minthogy személyes illetékmennyisége van – nem kell lerónia, az illeték összegét azonban a közvetlen letiltásról szóló nyomtatványon fel kell tüntetni, mert az illetéket az adóstól behajtják, és átutalják a megfelelő illetékbevételei számlára.

A közvetlen letiltással lefolytatott végrehajtási eljárás egyszerű és olcsó, ezért a könyvtárnak arra kell törekednie, hogy lehetőleg így hajtsa be a követelését.

b) Ha a közvetlen letiltásra nincs lehetőség (mert pl. az adósnak nincs rendszeres munkabére, egyéb járandósága), vagy a letiltás nem vezetett eredményre (mert az adós munkaviszonya időközben megszűnt, illetőleg az adós munkabérént olyan követelés – pl. tartásdíj – terheli, amely a kielégítési sorrend szempontjából a könyvtár követelését megelőzi), ekkor a könyvtár köteles a bíróságtól *végrehajtási lap kiállítását kérni* abból a célból, hogy az adós mindenféle vagyontárgyat: ingóságát, mással szemben fennálló követelését, jogát, esetleg ingatlanát is végrehajtás alá vonják.

A végrehajtási lap nyomtatvány is bármely helyi bíróságtól beszerezhető, és ezt a könyvtár kitöltve, 4 példányban a fizetési meghagyást kibocsátó (az ügyben elsőfokon határozatot hozó) bíróságnál köteles benyújtani. Az illeték összege itt is ugyanannyi, mint közvetlen bírósági letiltás esetén, de azt a könyvtárnak ilyenkor sem kell lerónia.

A bíróság a végrehajtási lap kiállítása után annak egy kiadmányát megküldi a könyvtár részére, és az önálló bírósági végrehajtó is megkapja az eljárásához szükséges kiadmányokat. Az ingó- és ingatlanvégrehajtást ui. az az önálló bírósági végrehajtó folytatja le, aki a fizetési meghagyást kibocsátó (a végrehajtó határozatot hozó) helyi bíróság mellett működik. A könyvtár a végrehajtási lap kézhezvétele után tehát ehhez a végrehajtóhoz köteles fordulni.

Az önálló bírósági végrehajtó eljárásának költségét a végrehajtást kérő könyvtár köteles előlegezni, de a költséget az adóstól behajtják, és azt a könyvtár visszakapja. Ez a költség magában foglalja a végrehajtó munkadíját és készkiadásait. Az előlegezendő összeget részletesen a bírósági végrehajtói díjszabásról szóló igazságügyminiszteri rendelet tartalmazza. A végrehajtói munkadíj összege általában néhány ezer forint, ehhez jönnek még a végrehajtási eljárás folyamán felmerülő készkiadások. A Vht. szerint tehát emelkednek a végrehajtási költségek, amelyeket a törvény a kötelezettségüket nem teljesítő adósokra hárít, e költségek nagy részét azonban a végrehajtást kérőknek kell előlegezniük. Ezért is meg kell ragadni minden lehetőséget annak érdekében, hogy az adósok a kötelezettségüket önként – vagy legalábbis a munkabérükből, nyugdíjukból történő levonás révén – teljesítsék.

A végrehajtói munkadíj céljára történő költség előlegezési és viselési kötelezettség 1995. január 1-jétől irányadó, amikor az új, önálló végrehajtói szervezet megkezdte a működését. Addig is előlegezni köteles azonban a könyvtár a végrehajtó helyszíni eljárásával, az ingóságok átszállításával, árverésével stb. felmerülő költségeket.

Feltehetően ritkán kerül sor a könyvtári követelés behajtása céljából ingatlanvégrehajtásra. Ha azonban az adósnak az egyéb vagyontárgyaiból a követelést

nem sikerül behajtani, a Vht. szerint ingatlanvégrehajtásra is lehetőség van tekintet nélkül arra, hogy mekkora a behajtandó összeg.

A könyvtárnak, mint végrehajtást kérőnek nemcsak az a feladata, hogy a bíróságtól a végrehajtás megindítását kérje. A végrehajtási eljárást később is figyelemmel kell kísérnie, sőt helyes, ha az egyes végrehajtási cselekményeknél a könyvtár képviselője (kiküldöttje) részt vesz, mert a végrehajtást kérőnek a Vht-ban szabályozott jogait így tudja gyakorolni.

7. Végül említésre érdemes a Vht-nak az az új rendelkezése is, amely nem a könyvtári követelések behajtásával kapcsolatos ugyan, de közvetlenül érinti a könyvtárakat. A Vht. 102.§-a szerint: ha bírósági végrehajtó bármely végrehajtási ügyben eljárva az adósnál *muzeális vagy történeti értékű könyvet foglalt le*, erről köteles a területileg illetékes könyvtárat a foglalási jegyzőkönyv másolatának megküldésével értesíteni.

Még mindig akadnak olyanok, akik a jogszabályok rendelkezései ellenére sem jelentették be azokat a régi könyveket, amelyek pl. a második világháború során feldúlt és széthordott könyvtárakból kerültek hozzájuk. Értékes lehet egy könyv a szerzőjétől származó dedikáció stb. miatt is. A végrehajtók az említett könyveket a megyei (fővárosi) központi könyvtáraknak jelentik be, amelyek a könyv jellegétől függően megtehetik a szükséges intézkedést.

Dr. Vida István

**Rendezze be könyvtárát a
MERABONA vagy TÉKA
bútorcsalád elemeiből.**

**Az alkatrészekből álló rendszer jól alkalmazkodik
a rendelkezésre álló tér, az elhelyezésre kerülő
állomány kívánalmaihoz.**

**Raktárakba ajánljuk az
IRINGÓ vagy MINERCIA
típusú tömörraktári állványokat.**

**Kérésükre elvégezzük a helyszíni felmérést,
s ennek alapján berendezési javaslat
és árajánlat kidolgozását.**

Forduljon hozzánk bizalommal!

MEZŐGÉPIPARI KFT.

9317 SZANY
SZABADSÁG U. 1.
TELEFON: 5, 23

Üzletszerzőnk:

Cavalloni Gyöngyi

1222 Budapest, Csap u. 14/a.

Telefon: 227-0237

Megőrzés kontra hozzáférhetőség, avagy a köteleispéldánytörvény tervezetének egyféle olvasata

Javaslatok, előadások és publikációk tucatjában találkozom egy problémával, melynek megoldásában a matematika nem jó tanácsadó. A „végekről” – Szombathelyről legalábbis – nem lehet egyetérteni nemzeti könyvtárunk főigazgatójának a lap májusi számában írásban is olvasható álláspontjával. („3x190 sokkal több, mint a 16x190x0”) Az én nézőpontom szerint egészen másról van szó. A dologban többszörösen érintett lévén, nem tudok eltekinteni a véleménynyilvánítástól.

Tény, hogy a köteleispéldány-szolgáltatás gyakorlata változtatásra szorul. A piacgazdaság világában valóban anakronizmus a 16 példányos kényszerű mecenatúra. Azt azonban elfogadhatatlannak tartom, hogy reformálás és értékmentés ürügyén a szakma elemi érdekeit is feladva, szinte önként lemondjon a hazai publikációhoz való hozzáférés kirekesztés nélküli biztosításának elvárásáról. Számomra ugyanis ez az üzenete a hivatkozott lapszámban ugyancsak olvasható tervezet sorrendiségének, amely csupán „B” variánsként tartalmazza a „könyvtári rendszerben való hozzáférhetővé tétel” törvényi kötelezettségét. De nem sugall mást Poprády főigazgató úr „törvényszegőknek” bünbocsánatot ígérő óhaja sem a 3 példányos beküldés szorgalmazásával.

Az OSZK köteleispéldány-tervezettel foglalkozó munkacsoportjának szeretném emlékezetébe idézni,

illetve figyelmébe ajánlani az alábbiakat:

1. A nemzeti könyvtárnak nem csupán „kincstári” (értsd: begyűjtési, megőrzési, számbavételi) kötelezettsége van, hanem a magyar könyvtári rendszer működésének animátorként is felelősséggel tartozik.

2. A vidéki könyvtárak irodalom és információ közvetítő tapasztalatai egyértelművé teszik, hogy a magyar könyvtárügy – saját érdekében – nem hagyhatja figyelmen kívül az IFLA UAP-programját. Mert ha ezt megteszi, intézményeinek társadalmi presztízse a jelenleginél is mélyebbre fog süllyedni.

3. A hozzáférés biztosítása rendszereszerű működést feltételez, ennek legkipróbáltabb, leggyakoribb módszere pedig még hosszú ideig a könyvtárközi kölcsönzés marad. Míután nálunk nincs „BLLD”, igen kártékony intézkedés lenne a kötelespéldányok regionális elosztására alapozott szolgáltatás létalapját felszámolni. (Az észak-dunántúli régió elemezhető adataiból könnyen megállapítható, hogy 1978-at követően az évek múltával egyre hatékonyabban működik a kötelespéldányokra épülő térségi szolgáltatás.)

4. Amennyiben a kulturális infrastruktúra főváros-centrikusságát nem kívánjuk fokozni, úgy a kötelespéldány-részesedés jogát a vidék – Magyarország számára is kívánatos megtartani.

5. Léteznek jó, elfogadható és rossz megoldások. Ezért mielőtt eleve veszítésre állónak minősítenénk a játszmát, ki kellene próbálni a „lobbi” módszerét. Ha a piac szereplői végképp lehetetlennek tartják az 5–7 példányos beszolgáltatást, talán el lehetne érni a „közérdekűvé” nyilvánítást

és az ennek megfelelő elszámolást, legutolsó megoldásként a regionális megőrzőhelyeknek kijáró kedvezményes (50%-os) vásárlás is javasolható. (Azt már csak zárójelben említem meg, hogy a várható változásokról kívülállókkal beszélgetve többször kérdezték már tőlem: miért van az, hogy a szerzők és kiadók nem ismerik fel a nyilvánosságnak ezt a mással nem pótolható csatornáját? Miért nem keressünk közöttük szövetségeseket?)

6. A megyei könyvtárak nem elégedhetnek meg a térségükben előállított dokumentumokra vonatkozó elővásárlási lehetőségekkel, hanem elemi érdekük az ún. „helyi kötelespéldányok” jogszerű beszolgáltatásának követelése.

A fentiekből következően számomra tehát elfogadhatatlan minden olyan kötelespéldány-beszolgáltatási javaslat, amely magyar könyvtárügy helyett csupán megcsonkított nemzeti könyvtári funkcióban gondolkodik, amely a tudományos célú hozzáférési lehetőségeket kizárólag a fővárosban kívánja támogatni.

Pallósiné Toldi Márta

Válasz egy rosszul föltett kérdésre

Rögtön elnézést kell kérnem *Pallósiné Toldi Mártától*, hogy már a címben minősítettem kérdésfeltevését, de hát az általam hibásnak tartott kérdés is már a címben hangzik el. Kifogásolt megnyilatkozásom az Interbright nemzetközi könyvkiállításához kapcsolódó egyik rendezvényen hangzott el (amely rendezvényre készülve azt reméltem, hogy kiadók, nyomdák képviselői előtt beszélhetek a köteles-

példány kérdéséről, de gyakorlatilag ott is csak a könyvtárosok voltak jelen), és jelent meg azután a *3K*-ban.

Az előadás lényege – szándékom szerint legalábbis – nem az volt, hogy 3-ra kell csökkenteni a kötelespéldányok számát. Az OSZK közreműködésével előkészített törvénytervezetben is 3-nál több példányos variánsok szerepelnek. Természetesen a nemzeti könyvtárnak a megőrzés céljából

szolgáltatandó kötelespéldánynak prioritást kell biztosítani, de ez semmiképpen nem jelenti más szempontok és érdekek figyelmen kívül hagyását. Meggyőződésem azonban, hogy a nemzeti könyvtári érdekek nemcsak egy könyvtár – az OSZK – érdekeit jelentik, hanem az egész hazai könyvtárügyét.

Pallósiné is hivatkozik az IFLA UAP programjára. De ennek ikertestvére az UBC program, a dokumentumok bibliográfiai számbavételének a programja. És ahogy az IFLA az UAP program megvalósításában elsősorban a nemzeti könyvtárakra számít, ugyanez áll a bibliográfiai számbavételre is. A nemzeti könyvtárral szemben támasztott – jogos – követelmény a számítógépesítés korában, hogy minél gyorsabban készítse el és tegye már hazai (és külföldi) könyvtárak számára hozzáférhetővé a bibliográfiai leírást. Ennek alapja is a kötelespéldány. A mai helyzetben az sem utolsó szempont, hogy egyáltalán tudomást szerezzenek a könyvtárak a megjelent könyvekről.

Hadd említsem meg, hogy mástól is

kaptam szóbeli szemrehányást: egy tudományos könyvtár képviselőjétől, amely könyvtár a gyűjtőkörének megfelelő szakterület válogatott kötelespéldányait kapja. Véleményünk szerint nem a regionális ellátás gondjai miatt lenne baj a 3 kötelespéldány, hanem azért, mert gyarapítási kerettel nem tudnák győzni a kieső kötelespéldányt (vö. ingyenes könyvellátási szempont!).

*

Összefoglalva: a megőrzés (és ne feledjük: a bibliográfiai számbavétel!) szempontja nem ellentétes („kontra”) az ellátás szempontjával, hanem sorrendiségében előbbre való. Természetesen az lenne a kívánatos, ha az új kötelespéldány-törvény mind a megőrzés, mind az ésszerű mértékű ellátás szempontjait érvényesíteni tudná. De ha ez mégsem sikerülne, akkor mégis be kell látnunk a hivatkozott matematikai összehasonlítás igazságát – és nemcsak a nemzeti könyvtár és nemcsak a főváros szemszögéből nézve.

Poprády Géza

Nyílt levél

Bereczky László főszerkesztő
Könyv, Könyvtár, Könyvtáros

Tisztelt Főszerkesztő Úr!

Papp István nyílt levelében részben sajtóhibákkal és elírásokkal foglalkozik, részben pedig fogalmi definíciókkal vitázik. Az előbbiekért az olvasó szíves elnézését kérem, úgy hiszem, nem érdemes rájuk túl sok időt vesztegetni, az utóbbiak viszont nagyon is fontosak. Fontosabbak annál, semhogy „levelezéssel” elintézhetőek volnának. Hasznos lenne, ha a szerző részletesen kifejtené a maga álláspontját a hálózati és módszertani feladatok menedzsmentjéről, nem utolsósorban éppen a „tájékozódni kívánó fiatal nemzedék” érdekében, hogy az alternatív véleményekből ki-kialakíthassa a saját nézetét. Meggyőződésem, hogy a vélemények ilyen ütköztetéséből a fiatal nemzedék is többet profitálna, mint ebből a levélből, amiből leginkább az tudható meg, hogy milyen hangnemben nem illik és nem célszerű polemizálni. Amúgy örömmel tapasztalom, hogy ennek a hangnemnek a használatában egyre kevesebb társa van a szerzőnek.

Skaliczki Judit

Verseghy nevében – Verseghy szellemében

Nyelvművelő verseny – könyvtárban

Amikor könyvtárunk, a szolnoki megyei könyvtár – az 50-es évek közepén – felvette *Verseghy Ferenc* nevét, tudatosan tette. A névválasztáskor elkötelezte magát: *közművelődési könyvtárként* a nyelvtudós költőt megismertetni, népszerűsíteni kívánta szűkebb és tágabb pátriánkban, *szellemi műhelyként* pedig a tudományos munkánk egyik céljává vált a Verseghy-kutatás. S hogy ez nem csupán szólam volt, hanem igaz kötelezettségvállalás, bizonyítja a már 1957-ben, Verseghy születésének 200. évfordulóján elkészült, a költő életét és munkásságát bemutató *diafilmünk*, s ugyanakkor jelent meg névadónkról az első *tanulmánykötetünk* (Kisfaludi Sándor szerkesztésében) és bibliográfiánk is. Alig tíz év múlva (Szirmay Ernő irányításával) sorra láttak napvilágot a felvilágosodás e jeles alkotójának *művei* saját fordíttatásunkban, és rendszeressé váltak a szolnoki *tudományos konferenciák*, amelyeken nyelvészek, irodalomtörténészek számoltak be Verseghy-kutatásaik eredményéről.

Ehhez a kultuszhoz természetesen kapcsolódott, ebben a légkörben magától értetődő volt, hogy a felnőttek mellett a gyerekekhez is szóljunk: 1976-ban tehát meghirdettük a *felsős általános iskolások számára a Verseghy nyelvművelő versenyt*, amely már 18 éve meggyőzően tanúsítja a gondolat életrevalóságát.

A Verseghy név kötelez, s amit teszünk, személyiségéhez fűződő tiszteletadás. Mondjuk mi, ám a sikerek ellenére még napjainkban is gyakran felvetődik értetlenkedve – mind a magyartanárok, mind a könyvtárosok körében –: *miért könyvtár a gazdája* egy szokásosan az oktatásügyhöz szorosan kötődő tevékenységnek? Miért vállal fel a gyermekszolgálat *mindent*, még ilyen távoli, *funkcióidegen* feladatot is? – kérdezik tőlünk kissé méltatlankodó nehezteléssel. Mások nyíltan háborognak: szakmai tisztességgel meddig engedhető meg, hol a határa, hogy *a könyvtáros egyéni hobbija* a tevékenység egyik formájaként jelenjék meg? Bevezetőmben ezekre a kérdésekre is felelnem kell. S talán nem lesz haszontalan mások számára sem, ha megismerik: milyen motivációs szálakból szövődhet össze egy mára már hagyományossá, rangos feladattá váló gyermekkönyvtári tevékenység. Amely egyben a *könyvtárat* itthon és határainkon kívül is *széles körben népszerűsíti*.

Őszintén be kell vallanom, valóban egyik kedvteléselem a nyelvészet. Szerencsés általános iskolás voltam, olyan magyartanár tanított, akinek öröm volt a nyelvtanórán is ülni. Sokat tanultunk tőle. Még a gimnáziumban is ebből éltem. Ezért örültem az egyetemen a könyvtár szak mellett a magyarnak. Majd gyerekkönyvtárosként *Vargha Balázs* fertőzött tovább, a *Karácsony Sándornál* tanult (akkor ugyan ezt még nem tudtam) új látásmódjára, „eretnek módszertani tételre” igen érzékeny felfogóvá váltam. Elveit a magam személyiségére alakítottam, formáztam, és napi munkám gyakorlatában alkalmaztam. S mert nem siker-

telenül, ez ösztönzött a gyermekkönyvtári tér bővítésére; hogy falain kívülre, olvasóinál nagyobb csoporthoz is forduljak.

Újabb indíték. Naponként megéltem, hogy ugyanaz a gyerek másként viselkedik iskolai tanulóként s másként könyvtári tagként. Nálunk ugyanis a kis olvasók nyitottabbak, közlékenyebbek, mint bárhol máshol (iskolában, otthon). Éppen ezért könnyebben megismerhetők, s a róluk szerzett tudás is igazabb, őszintébb; valós. Témánkhoz visszatérve: úgy tapasztaltam, hogy a legifjabbak *anyanyelvi érdeklődésének területei nem egészen azonosak az iskolai tananyagban leírtakkal*. Szélesebbek: már a 10–12 évesek is szívesen böngésztek (akkor, 1976-ban, amikor még nem kellett használniuk az iskolában!) az akadémiai egynyelvű szótárakat, vagy próbálták megfejteni az elmúlt századokban leírt szövegek üzeneteit. S mindezt oly módon, mintha a felnőttek titkait lesnék el. A szócikkek szakirodalmi megfogalmazását vagy a régi, veretes szövegezeit: feloldva, nem ritkán játékká formálva „szelídítették magukhoz”.

Bár olvasóink a könyvtárban szívesen megnyíltak, beszélgettek: napjaikról, élményeikről, gondolataikról, családjukról, olvasmányaikról, ám mindezt „sajátos módon” közölték: *a gyakran nehezen talált szavakat* gesztusokkal, mimikával s az igen változatos „hangutánzó szókincsükből” válogatva helyettesítették. Ez a ketős és egymásnak ellentmondó ismeret – a gyerekek természetes anyanyelv iránti kíváncsisága és a nyelvhasználatuk közötti szembetűnő ellentét – készítetett arra, hogy könyvtárunk mozgalmat indítson nyelvük – nyelvünk – jobbításáért, gazdagításáért. Természetesen, közelítve hozzájuk, azaz a *nálunk* megismert, igazi érdeklődésükre építve.

A végső mozzanat, amely már a verseny tartalmát határozta meg. Középiskolában alig és az egyetemen sem sokat tanultunk *Verseghy* napjainkig üzenő, *korszerű – nyelvfilozófiai* munkásságáról. Könyvtárunk munkatársaként, a tudományos ülészek előadásait hallva-olvasva értettem meg: a feladatunk nemcsak nevével, hanem szellemében is indítani versenyünket. A korszerű nyelvművelés fogalmán értjük ma: a szó- és kifejezőképeslet gazdagítását, a nyelvhasználati szabályok tudatosítását, a nyelvtani „helytelenségek” javítását, a nyelvi ismeretek minden eszközzel történő terjesztését. Már több mint kétszáz éve ezt példázza *Verseghy* életműve is! A tudatos nyelvhasználat szükségességét vallotta, s azt, hogy olyan *eszköz a nyelv, amely a tudományokhoz, a művészetekhez vezet*. Buzdító, bizakodó gondolkodóként hirdette: nyelvünk képes arra, hogy lépést tartson a korrallal, csak feladata betöltésére alkalmassá kell tenni, azaz *művelni kell az egyén nyelvét*.

„*Íze szerint, s szabadon bánják nyelvével akárki*” – ez, a nyelvtudós költő ma is időszzerű üzenete vált *alapgondolattá*: a nyelvi ismeretterjesztésnek olyan új formáját kell Szolnokon kialakítani, amely a gyerekek számára *anyanyelvünk örömteli felfedezését jelenti, eltér az iskolai órák megszokott gyakorlatától*. Ezt vallva, a *Verseghy*-verseny meghirdetésével könyvtárunk immár tevőlegesen is részt vállalt a felnövekvő nemzedék nyelvi műveltségének gyarapításában. Arra törekedtünk, hogy ezzel az új feladattal komoly szerepet töltsünk be anyanyelvünk tudatos használatára, a pontos, szép beszédre nevelésben. Már lassan két évtizede e versennyel szeretnénk felkelteni és fokozni a gyerekek anyanyelv iránti érdeklődését, erősíteni bennük nyelvünk szeretetét, tiszteletét. Alkalmat kínálunk tehát arra, hogy – írásbeli és szóbeli feladatok megoldásával – bizonyágot tehes-

senek arról, mennyire gazdag és élő megszerzett szókincsük, kifejezésmódjuk változatos-e, milyen a beszédkultúrájuk.

Mindezekből logikusan következik, hogy a megoldandó feladatokkal nem a nyelvtanórákon szerzett tudást kérjük számon, hanem ismereteik megbízhatóságát tesszük próbára: új helyzetben „vizsgáljuk” a velük való bánni tudás képességét, azaz a *tanultak alkotó-gyakorlati alkalmazására nyújtunk lehetőséget* a változatos anyagú „próbákkal”. Mindezt életkori sajátosságaiknak megfelelően, kedvükhöz és hajlamaikhoz igazodó módszerrel: tehát *a nyelvi anyagot a gyerekek valós érdeklődése szerint állítjuk össze.*

A versenyről, rendszeréről

A *benevezés* tanulmányi eredménytől független, önkéntes. Bárki jelentkezhet, akiben a *pályázati felhívás* alapján felébredt a kíváncsiság, hogy kipróbálja önmagát, vizsgáztassa otthonról kapott, az iskolában erősített anyanyelvét.

A gyerekeknek már induláskor teljesítményi kell felmutatniuk. Tervszerűen – a *nyelvi értékmentés* szándékával – *gyűjtés* a részvétel feltétele. Gyermekek nyelvi mondókákat, csúfolódásokat, dülő- vagy ragadványneveket, diáknyelvi kifejezéseket, állat- és növényneveket, olyan szólásokat, közmondásokat, amelyek O. Nagy Gábor könyvében nincsenek benne, az idén: nyelvszociológiai vonatkozásai miatt, családnyelvi kifejezéseket, szavakat, szólásokat stb. – ezek összeírását kérjük tőlük. Természetesen esztendőnként mást és mást. A feladat körükben nyelvünk megbecsülésének fontos eszközévé vált, hiszen saját munkájuk eredménye ismertette meg őket mélyebben egy adott nyelvi jelenséggel. S azzal is, hogy anyanyelvünk *élő, változó, gazdagodó*. Lelkesedésüket csak növelte, hogy gyűjtésüket tudós szakemberek dolgozzák fel – tehát a felnőttek ismerik a gyermekmunka értékét.

A 10–14 évesek filológiai pontossággal és megbízhatósággal végzik feladatukat. A szorgalmuk sem csekély. Céduláik megszámlálhatatlanok, a mennyiség – nem túlzás – csak köbméterben fejezhető ki, örömmel fogadják tehát az ELTE-n és a Nyelvtudományi Intézetben is.

A Szolnok megyeiek gyűjtését – fokozatosan – helyben is feldolgozzuk. Már elkészült a diáknyelvi szótár, amelyben a beküldött 20 542 szó és kifejezés, több ezer szócikké tömörödve, nem csupán e réteg nyelvét szemlélteti, de megyei elterjedtségükről is pontos képet ad. Az anyag *forrásértékű, a helyismereti gyűjteményt gazdagítja*, de beépül az ifjúság nyelvéből a Nyelvtudományi Intézet szerkesztőségében most készülő nagy szótárba is. Jelenleg feldolgozás alatt áll a megyei szólások és közmondások sok ezer cédulája. S lassan sor kerül a többire is.

Az első esztendőkből a benevezési feladat részeként *fogalmazásokat* is kellett küldeni Szolnokra. Bár a gyerekek írásait az iskolai dolgozatokhoz hasonlóan értékeltük, ennél jóval többet nyújtottak. Nem véletlenül. Tudatosan és ugyancsak tervszerűen használtuk fel ezt az alkalmat *szociológiai, olvasásszociológiai és -lélektani* vizsgálatok anyagául. Ha címetek sorolok, különösképpen bizonyítanom sem kell, hogy évenként a sok száz gyermekmunka mennyi hasznos információval szolgálhat a könyvtáros számára: „*Szívesen olvasnám címmel: Írj egy regényt-, illetve mesevázlatot. Olyant, amelyet, ha írók dolgoznának fel – örömmel*

vennél kézbe”. „Legkedvesebb hősöm”, „Családunk egy vasárnapja”, „Ha én szülő leszek...” „Arról írj, milyen embereket szeretnél faragni jövődö gyerekeidből”. Stb.

A címek előtti mondat feltételes módja azt jelenti, hogy a fogalmazások dobozolva, érintetlenül állnak. Az az elgondolásunk ugyanis, hogy valamennyit 10 év múlva (tehát hamarosan) megismételjük. Így már nem csupán az adott időszak gyerekeit, olvasás iránti érdeklődésüket, családjukat, értékrendjüket stb. ismerhetjük meg belőlük, de a tíz esztendei eltérést, a változásokat és irányukat is bemutatják nekünk.

A versenyzés menetrendje piramisszerű: a benevezők iskolai válogatón vesznek részt. Győztesek a körzeti, innen a jobbák a megyei és közülük a legjobbak az országos döntőre jutnak be.

A válogatók színhelyei mindenütt a könyvtárak: a városok és a megyeszékhelyek gyermekkönyvtárosai – szolnoki irányítással – szervezik és bonyolítják le a versenyeket.

Az egyes fordulókön a gyerekek 12–14 kérdésből álló írásbeli feladatlapot fejtenek meg és fogalmazást írnak. Majd elmondanak egy szóbeli fogalmazást és különböző (általános műveltségéről, stílusukról, szókincsük változatosságáról, helyesírási készségükről stb. faggató) villámkérdésekre válaszolnak. Az írásban és szóban összegyűjthető maximális pont 50–50%-os arányú.

Hogy milyen feladatsorokat, játékokat állítottunk össze, nem részletezem, megtettük már három alkalommal a Verseghy nyelvművelő verseny füzeteiben. Most csak az általános elvekről szölok. A feladatsorok szerkesztésekor fontosnak tartjuk, hogy különböző nyelvi játékokkal hívjuk fel a versenyzők figyelmét nyelvünk finomságaira, vizsgáztassuk szókincsünket, kedvező alkalmat adjunk a kreatív nyelvhasználatra és a nyelvrontás terén: segítsünk nekik felismerni a sajtóban, rádióban, tévében felbukkanó nyelvi hibákat, pongyolaságokat. Nélkülözhetetlenek véljük, hogy megtanulják, legyen igényük: helyettesíteni az idegen szavakat, szebb nyelvi fordulatokra cserélni az általuk tisztelt, beszédben mintát adó felnöttek (riporterek, riportalányok, politikusok, gyakran miniszterek) elkoptott kifejezéseit, célszerűen egyszerűsíteni bonyolult mondataikat stb. Hol a rá-

Aki szereti a tisztaságot,
Szabadlevegőt és napvilágot;
Ki elfordul pálinkától, bortól,
Ne féljen a tüdőgümőkórtól.

diót, hol a televíziót kell figyelniük (egy meghatározott műsort), hol a helyi lap adott számát kell böngészni, hogy „éber szemmel-füllel” felfedezzék a javítandót. Az elmúlt évben az országos döntőre érkezők sétát tettek Szolnokon a cégtáblákat, reklámokat és egyéb feliratokat figyelve. Az érthetetlen idegen szavak és kifejezések példatárát összeállítva a magyarításra is javaslatot téve a polgármesterek fogalmaztak levelet (természetesen ez is egy írásbeli fogalmazási feladat volt). Sajnálom, hogy ezeket másolatban nem postáztuk a címzettnek, mert igen sok tanulsággal szolgáltak. *Hibavadászatuk* „trófeái” és javítási ötleteik mellett dicséretes volt a megfogalmazás módja is: udvarias, ám határozott – mégis gyermeki – stílusukkal mindannyian megszégyenítették a hivatali levelezést.

Az idegen szavak között különösen bosszantotta őket az esztendőkkal ezelőtti átvett és „meghonosodott” *hamburger*, *bébiburger*, *hotdog*. Nem tehetem meg, hogy elnevezésük változtatására leírt szellemes javaslataikból ne hozzak néhány példát. Íme: *Hamburger*: rakott zsemle, bélelt zsemle, húsos pufóka, telegömb, emeletes szendvics stb. *Bébiburger*: bébigömb, hammocska, bocspogácsa stb. *Hotdog*: li-li (virslí-kifli), kifli-kolbi, forró rúd, forró kígyó, köpenyes virslí, subás virslí, bélelt kifli, virslí pólyában, húsbambusz stb.

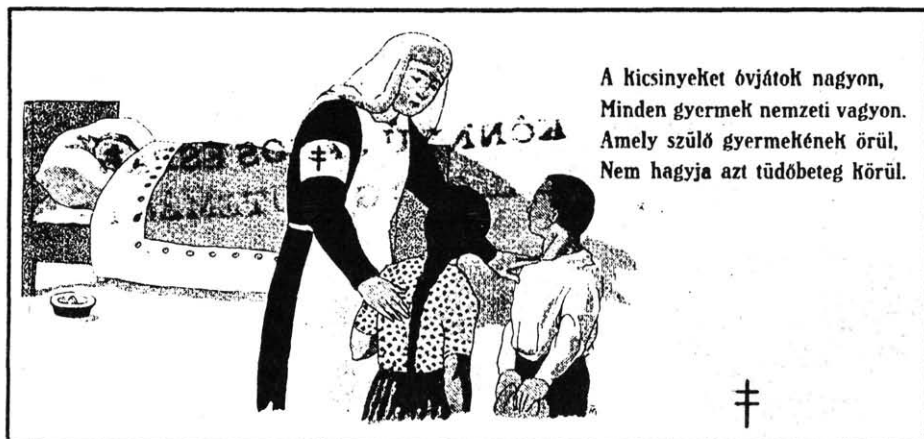
Feltűnő, hogy milyen szemfülesek az angol és más idegen kifejezések felfedezésében és ügyesek javításában; a *sajtónyelvi gyűjtésben* már kevésbé jeleskedtek: gazdag gyűjteményük zömmel sajtóhibákat, bakikat tartalmazott. *Nyelvérzékük* itt *nem vizsgázott* kitűnőre. A nyelvi vétségre még nem elég érzékeny ez a korosztály, illetve a médiumok nagyon elrontották őket. És sajnos, szüleiket, tanáraikat is!

A változatos próbák között mindig találkozunk *tájnyelvi*, illetve a *régebbi századokból* származó *szövegekkel*. Mai köznyelvre átültetésüket örömmel, élvezettel végzik. Nem kell mondanom, hogy ezek a feladatok kiválóan alkalmasak a *szóhasználat* gyakorlására. Ugyanakkor régi hagyományainkkal, szokásainkkal is megismertetik a gyerekeket.

A szótárhasználat egyik kedvelt formája, amikor számukra teljesen ismeretlen szavakról (pl. cömböly, apacsinfa) kell szócikket fogalmazniuk. Az értelmetlennek tűnő feladat azonban *mozgósítja fantáziájukat* (a hangalaktól kell kiindulni, kitalálni egy fogalmat), ugyanakkor *figyelmeztet, logikus megfogalmazásra és alkotó tevékenységre* kényszerít (következtesen, tudományos gondossággal, a legfontosabb szabályok megtartásával leírni szócikkben a fogalmat). Végül a játék csattanója: sok *derűre* ad lehetőséget, amikor az értékeléskor maguk vetik egybe a kitaláltat a valós szócikkkel.

Ez így nyelvi feladvány, de könyvtári játék is, mert sokszorta hasznosabb és maradandóbb, mint a manapság egyre elterjedtebb „kis könyvtáros képző” órákon a tételes (néhány példával illusztrált) elméleti magyarázat a szócikkről, címszóról, a szótárrakról.

A feladatlapokon mindig akad *szóértelmezési játék*, s nem maradhat el a *rokon értelmű szavak hangulatát, stílusértékét* megismertető feladvány sem. A kérdésfelvetés formája itt is eltér az iskolában megszokottól. Nem egy adott szóhoz tartozó szinonímák felsorolását kérjük (ki hányat ismer?), hanem például a *járás-kelés*, *megy* körülírására egy „*Bőségszaru*”-ban felsoroljuk azt a 73 kifejezést, amelyet *Kosztolányi Dezső* gyűjtött össze. Ebből kell válogatniuk, csoportosítaniuk megadott szempontok szerint. Először a mód szerint keresik a szavakat. Például

A kicsinyeket óvjátok nagyon,
Minden gyermek nemzeti vagyon.
Amely szülő gyermekének örül,
Nem hagyja azt tüdőbeteg körül.

a szaporán, gyorsan megy mellé kerül a kocog, siet, rohan, sipircel stb. A céltalanul járkálhoz írják: ógyeleg, ténsfereg stb. Majd a lekiállapotnak megfelelően választanak, válaszolva a „hogyan jár a jókedvű?” (szökdécselve), „a megszégyenült?” (eltakarodik), „az alattomos” (sompolyog, somfordál) stb. Ábrák következnek – járművek, egy-egy állat – „melyik hogyan megy?” kérdéssel (a veréb ugrál, a fecske suhan stb.). Mire minden szó a helyére kerül, hogy szakszerűen fogalmazzak, passzív szókinccsük aktivizálódik. A válogatáshoz természetesen hasznosítják a Magyar Értelmező Kéziszótárt.

Nem vizsgáztatunk tehát, csak gondolkodásukat serkentjük. Így szorongás nélkül, több sikerrel oldják meg a feladatot. Közben a maguk tapasztalatával meg is tanulják: a szinonímák ismerete mennyire szolgálja a változatos, árnyalt kifejezést, s hogy ez a védekezés az egyszavúság ellen.

Mindig ügyelünk arra, hogy a feladatlapról ne hiányozzanak a *szólások, közmondások*. De a nyelvi műveltség más területeire is kiterjed a figyelmünk (pl. ki volt a „haza bölcse”, hol található a „felkelő nap országa” stb.).

A *költői nyelv* is sok humoros, játékos elemet, továbbjátszható nyelvi ötletet tartalmaz. A zsűrit mindig meglepi, hogy a gyerekek milyen színesen, szellemes találékonysággal és gazdag fantáziával folytatják vagy alakítják át neves költőink témáit. Úgy vélem, nem kell külön magyaráznom, hogy ezek sem öncélú játékok, sokkal inkább a biztos, könnyed, az érzelmileg, tartalmilag pontos nyelvhasználat egyfajta vizsgálói. A gyerekek verszenei, szövegformáló képességét mozgósítják, próbára teszik stílusérzéküket.

Gyakori feladat (költőink régi, kedvelt játéka) megadott rímshavakkal – ritmikái, tartalmi megkötöttség nélkül – verset írni. Beleélő készségükre, fantáziájukra példaként idézek egy megoldást, megjegyzéssel: hogy a feladat nem jelentett különösebb nehézséget számukra bizonyítja, a piszkozaton egyetlen szó javítás sem volt. Egyik gyereknél sem! Így születtek a versek. Íme a példa (a megadott rímshavakat kiemeltem): Kék palástos éjszaka száll a földre, / Érintetlenül hagyva a csöndet. / Azt, hogy megjött, mindannyian látták, / De megőrizték a titkot a nyárfák. / És ott: messze, a fákon túl, / egy kis harang néha megkondul. / És itt: a réten áll a boglya, / Szőke fürtű kalászból a kontya.

Orvoshoz menj, ha bajodat érzed,
Ne hanyagold el a köhögésed.
Vizsgáld meg idejekorán
Megment akkor az orvostudomány

A népi *találós kérdések* mintájára fogalmazandó egyéni „állatleírást” is kedvelik. Ugyancsak könnyedén, javítás nélkül oldják meg. A példa, a minta, amelyhez hasonlókat kértünk: Elöl olyan, mint egy alma, / a dereka gombócforma, / Hátul hosszú, hegyes nyárs, / négy kis bunkós boton mász. / Mi az? A macska.

És egy szellemes gyerekmunka „megoldásként”: Barna teste nagyon nagy, / mancsa, talpa hatalmas / A mézet szereti, / de a málnát sem veti / meg / fejtés: a medve.

Gyermekkönyvtári (olvasásismereti) tapasztalatainkból tudjuk, jellemző életkori sajátosság a 10–12 évesek *állatok iránti vonzódása*, odaadó szeretete. Magától értetődő tehát, hogy gyakori az állatok életmódjához, az állattartáshoz stb. kapcsolódó feladvány. Még az állathangokkal is foglalkoztunk: egy felsorolásból (amelyben külön szerepeltek az állatok és külön a hangok) 20 madárhoz kellett párosítani a hangjukat (melyik: *csiripel, csivitel, csörög, énekel, fuvolázik, kityeg, krúgat, pirreg, zakatol* stb.). Érdeklődéssel, de tévedéssel oldották meg. Ezt előre tudtuk. De azt is: hazamenvén megkeresik azt a (nem a nyelvi, hanem az állattanban – 590 – található) könyvet, amelyben a helyes válasz és a madarokról még sok más – gyakran nyelvi – ismeret, érdekesség található.

Természetesen kötelességünknek tartjuk a *nyelvi ismeretterjesztést*. Örömmel látjuk: a versenyzők mindig rácsodálkoznak, milyen kifejezőek a nyelvjárási szavak, mennyi titkot árulnak el a személy- és földrajzi nevek mögött rejtőző eredeti jelentések. Élénk érdeklődéssel izlelgetik a régi magyar szövegeket, s közben megismerik a tartalom közvetítette évszázados szokásokat. És megtanulják a szótárak használatát (táj-, földrajzi, etimológia stb.).

Mind a tájnyelvi, mind a nyelvtörténeti, mind az előző példában említett madarak hangját utánzó szavaink „felfedeztetése”, a gyerekek nyelvi érdeklődésének kielégítése mellett más ismeretek iránt is felkelthetik kíváncsiságukat. És tanáraik figyelmét is új területek felé irányíthatják!

Ennyit a versenylapok feladatainak sokszínűségéről, változatosságáról.

E feladványok megoldásán kívül *írásban* és *szóban* összefüggően is kell a résztvevőknek *fogalmazniuk*. Eleinte ez bizonyult a legnehezebbnek. Írásban többnyire az egyéni hangot mellőző, sematikus munkák születtek, szóban pedig: a fel-

készülési idő alatt leírt szövegeket olvasták (volna) fel legszívesebben. Az elmúlt évek során a legtöbb tanulást számunkra is az nyújtotta: milyen nehéz megtalálni a hozzájuk közel álló témát. Nem kevés (és csakis ez!) *gyermeklélektani ismeret*et kell birtokolni ahhoz, hogy érdeklődésüknek megfelelő címet találjunk. Olyant, amelynek kifejtésekor önmagukat adják, gondolataikat „egyénilig” rögzítik, azaz saját hangjukon szólalnak meg.

Az utóbbi években ez sikerült. Egyre jobbák a fogalmazások. Nemrégén az anekdotikus szövegeket szellemes befejezéssel zárták, a különböző kommunikációs helyzetekhez alkalmazkodó megszólalásaik pontosabbak, vagy elbeszélésüket egy-egy bemutatott képről – még a zsűri is nagy élvezettel hallgatta.

Az idén azonos dologról kellett két műfajban szóbeli szöveget szerkeszteniük. A kisebbek (5–6. o.) választhattak egy mesebeli állatot (sárkány, táltos stb.). Először az állathatározók leírásai, szabályai szerint „ismertették” részletesen. Ezután az állat szerepében (egyes sz. első személy) kellett elmesélniük egy kitalált történetet. Ez a korosztály a Búvár zsebkönyvek olvasója, állandó böngészője. Könyvtárosi tapasztalatomból tudom: centis pontossággal mondják a róka farkának hosszúságát, a nyest marmagasságát stb. Nem volt véletlen tehát a feladatkijelölés és az sem, hogy „szakszerű” meghatározásokat hallhattunk. Még a – természetesen tréfás – latin elnevezésekről sem feledkeztek meg (egyfarkusz haragusz sárkányusz stb.). A mesék is sok vidám, fantáziadús elemet tartalmaztak. Volt például egy sárkány, aki olyan rút királykisasszonyra talált, hogy egy életre lemondott elrablásáról, s a továbbiakban csak spenótot evett. És így tovább.

A feladatszerkesztők: évről évre Szűts László nyelvész vállalja azt a munkát. De segítségünkre volt Hernádi Sándor is, s magam is örömmel vállalkozom erre.

Egészen röviden a *történetünkről*. 1976 az első, még a szolnoki verseny éve. 1987 a következő állomás, ekkor már országossá bővült a vetélkedő, és 1989-től a szomszéd országokból is érkeznek versenyzők. Három éve, hogy Svédországból is van jelentkező.

Ugyancsak három esztendeje, hogy a döntőt egyhetes *nyelvi-művelődési tábor* előzi meg, ahol a hazaiak és a határon kívüliek (tanáraikkal) kiscsoportban készülnek az utolsó két, döntő napra.

Az elmúlt esztendőben – a verseny szerves részeként – az általános iskolai tanároknak is hirdettünk *pályázat*ot.

A Versegly verseny bővítését jelenti: Szolnok polgármesterének anyagi és erkölcsi támogatásával, Hernádi Sándor irányításával 1993 őszén megindítottuk a *Versegly Akadémiát*. A négy féléves kurzuson az általános iskolai magyartanárok bővíthetik nyelvtanítási módszertani ismereteiket.

A verseny rendszerét a jövő esztendőben kívánjuk teljessé tenni: a *szomszéd országok* gyerekeit kísérő *magyartanárok* szolnoki napjait töltené meg tartalommal, ha ez időre *továbbképzést* szerveznénk a számukra. A kezdeti lépéseket megtettük. Reméljük, tervünk valóra válik.

Befejezésül: a verseny közel két évtizedének *nyelvpedagógiai és pedagógiai tapasztalatai, tanulságai* – vázlatosan.

Igen nehéz még ma is elfogadtatni a tanárok egy részével, hogy nem kötődünk a tananyaghoz, az egyes évfolyamokban tanított ismeretekhez. Lehet például, hogy az 5. osztályban még nem tanulták a riport műfaji sajátosságait, de naponta látják, hallják a televízióban, rádióban. Miért ne kaphatnának nálunk ilyen fo-

Ha köhögés vesz erőt rajtad
Zsebkendővel taktard az ajtkad;
S bárhol vagy is, gondoldj erre:
Rá ne köhögj, más emberre!

galmazási feladatot? Vagy: bár a felső tagozat kezdetén történelemből még nem tananyag Mátyás és kora, ám az alsó tagozatban megismerkedtek jeles királyunkkal. Sokat olvastak és tévében meséket is láttak róla. Ismereteik elegendőek ahhoz, hogy egy fogalmazásban bemutassák „az Igazságot”. Közhely: a gyerekek nem csak az iskolában tanulják a nyelvet, műveltségük sem csupán innen gyarapodik. Mi a versenyünkkel nem másra vagyunk kíváncsiak tehát „csak” arra, *milyen és mit tükröz ennek a korosztálynak a társadalmi környezet hatására kialakult, élő nyelve.*

Valamennyiünket meglepett, hogy a gyerekek mennyivel könnyebben boldogulnak a százéves vagy ennél is öregebb szövegekkel, mint e század íróinak nyelvvel. *Gárdonyi, Móra*, de még *Weöres, Kormos* olvastán is *sok a számukra ismeretlen jelentésű szó.* Ám itt nem keresik, mint a régi szövegeknél, önként a megfejtést. „Rákérdező feladataink” a bizonyosságok erre. *Gárdonyi Géza A gyerekek* c. novellájának rövidített közléséből (alig fél oldalnyi) közel 20 szóra kérdeztünk rá. Jól gondoltuk: a gyerekek többsége ezeket valóban nem ismerte. Aki „igen”, más jelentést tulajdonított neki. Költőinknél is hasonlókat tapasztaltunk. *Weöres Sándor* óvodáskoruktól ismert verseiből a *fakutya – kutyák vontatta szánkó*, a *márc* (a csöbörben) – *március*, a *szekér polyva – ponyva a szekéren*. *Kormos István boglyas, lompos, loncsos medvéje: Bolyhos, görnyedt, nagy* stb.

Kérdésem: vajon az irodalmi és nyelvórákon, a szemelvények felolvasásakor a tanárok megállnak-e faggatva tanítványaikat, értik-e a hallottakat, s ha szükséges, értelmezik-e a szavakat?

Amennyire *javult* az évek során a gyerekek *szólásismerete*, a *fogalmazásuk*, *szövegszerkesztésük*, annyira *rosszabbodott helyesírásuk*. Nem egy-egy iskola vagy település tanulóié, hanem országosan! Óriási listánk van az országosan tipikus hibákból. Itt nem idézek ezekből, de jó lenne és tanulságos, ha a verseny 18 évének feladatlapjait feldolgozásra vállalná valamelyik főiskola. Bizton állítom: következtetések anyanyelv-tanításunk jobbítását szolgálnák.

Megszívlelendők a *fogalmazások lélektani*, társadalmi – távolabbról – általános *pedagógiai tanulságai* is. A gyerekek számára a legártatlanabb képtől is sugárzik az agresszió. Egy kedves novella folytatása előbb-utóbb vérfürdőbe fullad.

A minket körülvevő világot, a tv-ben, videón látottakat tükrözik vissza. És hogy mindezek mennyire feldolgozatlanok bennük, erről a szövegeikből áradó félelmek, szorongásaik tanúskodnak.

Az üzenet, a tanulás mindannyiunk számára: nemcsak a gyerekek nyelvéért, de a lelkükért, személyiségükért is felelősek vagyunk. De ez már egy másik írás témája...

Zárógondolatként egy reménység: mozgalmunkkal talán sikerült elérnünk, hogy versenyzőink jövődő gyermekeiket az anyanyelv tiszteletében, védelmében fogják nevelni: a helyes, tiszta magyar nyelvre.

Pápayné Kemenczey Judit

A nyelvművelőkhöz

Hölgyeim és Uraim, Kedves Gyerekek!

Örömmel tettem eleget a Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár megtisztelő felkérésének, hogy köszöntsem a Verseghy Nyelvművelő Verseny 1994. évi ünnepélyes eredményhirdetésének résztvevőit. Örömmel, mert a Szolnok Megyei Könyvtár munkatársaival nagyon régóta jó kapcsolatban vagyok. E személyes okon túlmenően magának a rendezvénynek a ténye miatt jöttem szívesen.

Manapság,

– amikor nap mint nap tapasztaljuk a rádióban és televízióban, hogy riporterek és riportalányok gyakran hibásan, helytelenül használják anyanyelvüket,

– amikor a nyomtatott sajtóban – főként a számítógépes szövegszerkesztés elterjedése miatt – nem látjuk nyomát a nyomdai szedők régen oly híres igényességének a helyesírás és nyelvhelyesség tekintetében,

– amikor az iskolákban – az alsó tagozattól az egyetemig – oly széles körben használják a totószelvény-szerű feladatlapokat – „tesztlapokat” – és így leszoktatják a tanulókat a tanultak pontos és szabatos megfogalmazásáról és elmondásáról,

– amikor a kereskedelemben, hirdetésekben lassan csak shopokkal, marke-
tkekkel, diszkontokkal találkozunk, mert ma ez tűnik korszerűnek és elegánsnak,

– amikor a nemzeti könyvtárban csodálkoznak a munkatársak, hogy a kapun ki kell cserélni a „Kérjük becsukni” feliratot, mert az magyartalan,

akkor az ember néha hajlamos az elkeseredésre: úgy látszik, a 20. század végének rohanó élettempója, a modern hírközlési technika menthetetlenül kikez-
di, rontja, silányítja, szegényíti a magyar nyelvet.

De szerencsére vannak olyan mozgalmak, kezdeményezések, rendezvények, versenyek, amelyek igyekeznek gátat vetni e káros folyamatnak, és az embereket a helyes nyelvhasználatra, a nyelv tisztaságának megőrzésére nevelik.

E mozgalmak közül a Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár kezdeményezésére indult Verseghy Nyelvművelő Verseny nemcsak azért nagyon fontos, mert megyei versenynek indult közel 20 évvel ezelőtt, és előbb országos, majd országhatárokat átlépő megmozdulássá fejlődött, hanem azért is, mert a verseny résztvevői olyan korúak – 10–14 évesek – amikor az ember nagyon fogékony jóra és rosszra egyaránt.

Miért olyan fontos, hogy az ember ápolja, helyesen használja anyanyelvét, tisztában legyen annak szabályaival, lehetőségeivel, azaz minél jobban ismerje és uralja?

Két alapvető okot említék. Az első inkább érzelmi töltésű. Magyarságunk elválaszthatatlan anyanyelvünktől. A nemzeti nyelv az önálló nemzeti lét fontos tényezője. „Nyelvében él a nemzet” – idézi a közmondást a Magyar nyelv értelmező szótára is a *nyelv* szócikknél. Az anyanyelv magyarság-megőrző, magyarság-megtartó szerepét a legjobban a határainkon túl élők, s szűkebb vagy tágabb idegen nyelvi környezetben élők érzik és értékelik igazán.

A másik ok a nyelv, a beszéd és a gondolkodás összefüggése. Akinek szabatos, pallérozott a beszéde, annak tiszta, világos a gondolkodása, és fordítva: az értelmes gondolatot csak szabatos, pontos, helyes fogalmazásban – írásban vagy beszédben – lehet a másik emberrel közölni.

Babits Mihály fogarasi diákjainak frott üzenetében az egész irodalmi és nyelvi nevelés lényegét abban látja, hogy megtanuljanak az emberek jól beszélni és gondolkodni. Akinek gazdag a szókincese, gazdag a gondolkodása, akinek helyes a stílusa, helyes a gondolkodása. A pontos megfogalmazás a dolgok pontos végiggondolására készíti az embert.

Coubertin báró, az újkori olimpiai mozgalom elindítója mondta, hogy „nem a győzelem, hanem a részvétel a fontos”. Természetesen a sportolók mégis úgy készülnek, hogy a lehető legjobban szerepeljenek az olimpián. Nagy öröm és nagy dicsőség a győzelmi dobogón állni. De legalább olyan fontos, hogy a világ sportolói a nemes versengés során megismerik egymást, közelebb kerülnek egymáshoz. És annál nagyobb a győztes dicsősége, minél több versenyző közül került az élre.

A Verseyhy Ferenc Nyelvművelő Versennyel is így vagyunk: minél több diák nevez be, igyekszik megoldani a feladatokat Szolnok megyében, Magyarországon, az országhatárokon túl, annál szebb, annál hasznosabb ez a verseny: mert sok diákkal kedvelteti meg az anyanyelvet, sok diákban növeli az igényt a helyes, változatos beszédre és gondolkodásra. A verseny győztesei és helyezettei pedig annál büszkébbek és boldogabbak lehetnek, minél többen neveztek be a versenyre.

Kedves Könyvtáros Kollégák! Tisztelt Tanárnők és Tanár Urak! Kedves Szülők! Jelen lévők és távol lévők, határon innen és határon túl. Köszönjük Önöknek, hogy ösztönözték és segítették a gyerekek részvételét a Verseyhy Nyelvművelő Versenyben. Kérem, tegyék ezt a jövőben is!

Kedves Gyerekek! Gratulálok a győzteseknek és a helyezetteknek, rajtatok keresztül szüleiteknek, tanáraitoknak, a benneteket segítő könyvtárosoknak. Remélhetőleg a siker arra ösztönöz mindnyájatokat, hogy – a most 14 évesek kivételével – jövőre újra indultok.

Kedves Gyerekek, akik most nem kerültek a legjobbak közé! Biztos vagyok benne, hogy számotokra is hasznos volt a részvétel a versenyben. Induljatok el újra, hogy jobban megismerjétek nyelvünket, és segítségével okos, pontosan gondolkodó és fogalmazni tudó felnőttekké váljatok: a saját érdeketekben, nyelvünk és az ország javára.

Köszönöm a figyelmet.

Poprády Géza

Mit számít?

Gombocz-ösztöndíjasok pályájukról

Immár húsz éve, 1974-ben kezdte meg tanulmányait az első *Gombocz István* ösztöndíjas az Amerikai Egyesült Államokban, az Ohio állambeli Kenti Állami Egyetem (Kent State University, KSU) Könyvtártudományi és Informatikai Tanszékén (School of Library and Information Science). Tizenkilenc magyar könyvtáros tanult azóta Kentben. Az ösztöndíj elnyeréséért a Magyar Könyvtárosok Egyesületénél kellett (és kell ma is) pályázni. Az utóbbi években a Gombocz Ösztöndíj az Amerikai Egyesült Államok kormánya által is támogatott Fulbright csereprogram része lett.

Kérdőíves felmérést készítettünk annak felderítésére, hogy miként ítélik meg az egykori ösztöndíjasok kenti tanulmányaik hatását szakmai fejlődésük, szemléletük változása és pályájuk alakulása szempontjából. (A kérdőívet lásd az 1. sz. mellékletben.) Tizenhat kitöltött kérdőívet kaptunk vissza. Ez a potenciális válaszadók 88,88%-a. (Az egyik ösztöndíjas, *Kiss Árpád* ugyanis időközben sajnálatos módon elhunyt). A válaszadók közül csak egy fő nem dolgozik könyvtári-információs területen. Hárman főállásban tanítanak könyvtárosképző intézményekben, hatan egyéb munkájuk mellett tanítanak is. Négyen nem rendelkeznek itthoni könyvtárosi végzettséggel, ők tehát ilyen irányú (ma már a Közalkalmazotti Törvény és a kapcsolódó előírások folytán elengedhetetlenül szükséges) végzettséget Kentben szereztek meg.

A képzés szintje és időtartama. A Kentben megszerzett végzettség egyébként az idő változásával módosult, hiszen a korábban végzettek (a válaszadók közül ketten) MLS (Master of Library Science) képzésben vettek részt, később az alapképzés helyett egy, már könyvtárosi, vagy azzal ekvivalens egyetemi végzettséget, valamint legalább három éves könyvtári gyakorlatot feltételező továbbképző, ún. hatodéves képzésben volt a kiutazottaknak részük.

A Gombocz-ösztöndíjasok 9–12 hónapot töltöttek az Egyesült Államokban, ebből 8–11 hónapot, azaz 2–4 szemesztert jelentettek tanulmányaik. Egyetlen ösztöndíjas töltött kint 2 évet, 6 szemesztert tanulva. Az ő esetében beszélhetünk a végzés utáni amerikai munkavállalásról, hiszen a második évet tanársegédként dolgozta-tanulta végig.

Az oktatás tartalma. A hallgatott tárgyak felsorolásának pontossága ugyan változik kérdőívenként, de leszűrhető belőlük, hogy szinte mindenki részt vett könyvtárgépesítési kurzuson. Bizonyára a jövőben is lesz mit tanulnunk az amerikai tapasztalatokból, de korábban idehaza egyáltalán nem találkozhattunk számítógépes könyvtári rendszerekkel, tehát nem igazán kell magyaráznunk, miért volt olyan népszerű ez, a gépesítés elméletét és gyakorlatát közelebb hozó tantárgy.

Hasonlóan népszerű volt a magyar hallgatók körében a tudományos kutatás

módszereivel megismerhető tárgy. Ilyen összeállításban és tömörségben idehaza nem tanulhatunk ezekről a dolgokról, különösen ha figyelembe vesszük, hogy a tárgy egyik súlyponti kérdése a pályázatok készítésének módszertana, ami az utóbbi néhány évben itthon is „mindennapi kenyere” lett a könyvtárosoknak. Jónéhányan látogatták a tájékoztatás elsősorban amerikai forrásaiba bevezető órákat, ami szintén aligha véletlen, ha figyelembe vesszük a referenz munkának az amerikai könyvtári életben betöltött kiemelt és a hazainál jóval nagyobb szerepét. Bár számszerűen kevesebbeket érint, meg kell említenünk az etnikai kisebbségek kiadványaival és könyvtáraival foglalkozó kurzust, hiszen ez a KSU könyvtári tanszékének specialitása és itt Közép-Európában joggal kelt érdeklődést.

A „modernebb időkben” sokan hallgattak információtechnológiát, online irodalomkutatót és az Information Science tárgyat, amely az idehaza is vitatott nevű informatika (vagy nevezzük dokumentációnak) elméletébe avat be.

Már az „egyszerű” könyvtárosi (MLS) végzettség idején is lehetőség volt a College Teaching felvételére, amivel igen sokan éltek, mert a tanítási gyakorlat mellett többek között lehetővé teszi kurzusszerűen fel nem vett órák látogatását.

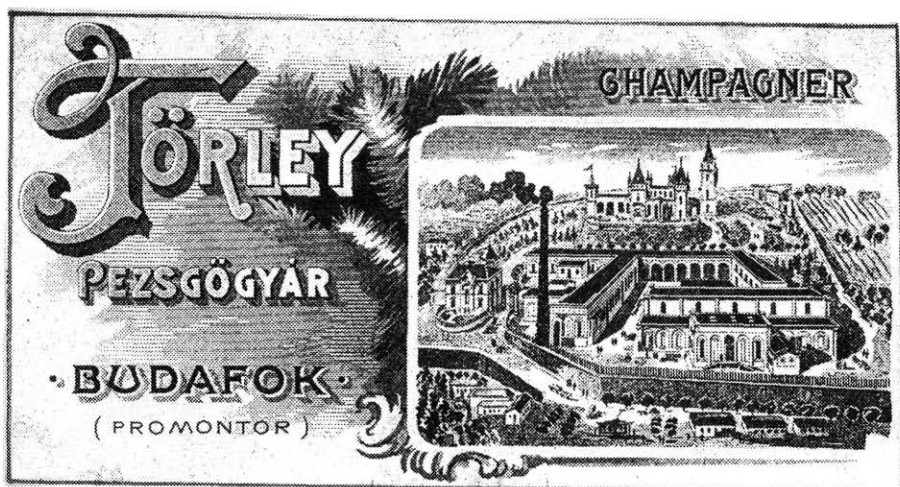
A tanulmányok haszna és presztízse. Természetesen eltérések mutatkoznak abban a tekintetben, ki mely tárgyakat ítélte a leghasznosabbnak, összességében azonban a fent említett tárgyak szerepelnek ezen a listán, csupán a tájékoztatás és az etnikai könyvtárügy kapott közülük kevesebb „szavazatot”.

A „Milyen időtávlatban tudta ezeket hasznosítani?” kérdés két kérdést rejtett magában: „Milyen hamar?” „Milyen sokáig?”. Volt, aki csak az előbbi, volt aki az utóbbi vonatkozásban válaszolta meg ezt a kérdést, volt aki mindkét dimenziót figyelembe vette. A számítógépes ismeretek például egyrészt gyorsan avultak, másrészt sokak esetében csak később jöttek létre a hasznosításukhoz szükséges körülmények. Az utóbbi igaz a könyvtárgépesítés és információtechnológia esetében is.

A fenti kérdésre általában válaszolók közül ketten úgy gondolják, hogy szinte azonnal tudták a megszerzett ismereteket hasznosítani. Öten ma is hasznosítják napi munkájuk során a megszerzett ismereteket. Van azonban olyan is, aki a ténybeli tudás elavulását mintegy másfél évre teszi. Egy másik vélemény szerint „A szemlélet egy életre szól, az ismeretek kb. 10 évig használhatók”. Végül akadt olyan is, aki úgy gondolja, „kellett egy-két év, amíg sikerült kibontani, rendszerezni a tanultakat.”

„Változott-e szakmai irányultsága a hazatérés után?” Erre a kérdésre igen sok igen-nem válasz érkezett. Öt nemleges választ nem számítva a legtöbben érzékelik az irányultság megváltozását. A részletesebb választ adó nyolc ösztöndíjas közül öten említik, hogy elkezdtek tanítani, de az új szakmai részterületek felé fordulást is többen említik.

A megkérdezettek közül nyolcan voltak olyanok, akiket hazatérésük után előléptettek. Ennek időtávlatja változó. A közvetlenül vagy a hazatérést követő 6 hónapon belüli előléptetések száma öt. Az ösztöndíjnak ebben játszott szerepét sokféleképpen ítélik meg a volt ösztöndíjasok. Volt, aki szerint ez szempont lehetett, de nem tudja mekkora. Más egyáltalán nem tudja megítélni. Akad olyan is, aki nem tulajdonított az ösztöndíjnak ebben szerepet. Négyen viszont jelen-

tősnek (nagyak, döntőnek) ítélik ezt a befolyást. Nyilván sok esetben az ösztöndíjpályázatok munkahelyi támogatásában is szerepet kaptak az előléptetési tervek, ahogy ezt az egyik válaszadó meg is jegyzi.

Az előléptetésben nem részesültek válaszai között egy olyan is akadt, amelyik negatív tényezőnek tekintette az ösztöndíjat, igaz szakmai jelentőségét kiemelte.

Öten válaszoltak az előrelépésük mértékének megítélésére vonatkozó kérdésre, legtöbbjük igen szűkszavúan. Hárman egy-egy lépcsőfokkal léptek feljebb, egy válaszadó jelentősnek ítélte előrelépését. Csupán két részletesebb választ talá-lunk ennél a pontnál. Mindkettő a hazatérés utáni (szintén egy lépcsőfokot jelentő) előléptetéssel járó megnőtt felelősséget taglalja.

A hazatérés utáni előléptetés ténye iránt érdeklődő kérdésre adott egyik vá-lasz jól jellemzi sokak helyzetét: „Nem léptettek elő, de rövidesen munkahelyet változtattam.” Öten vannak ugyanis azok, akik hazatérésük óta nem változtattak munkahelyet. A változtatás időtávlatla különböző. Hárman három hónapon be-lül, egy ösztöndíjas egy éven belül változtatott munkahelyet, a többiek esetében két évig vagy annál is hosszabb ideig maradtak korábbi munkahelyükön.

A változtatás indokai eléggé szűkszavúak és nehezen tipizálhatók, de főként a korábbi munkahely perspektívtlanságát vagy az új hely adta nagyobb kihívást, távlatot említik.

A munkahelyükön maradók közül ötöt hazatértük után előléptettek, tehát az elismerés hiánya jelentős motiváló tényező lehetett az előbb-utóbb új munkahe-lyet keresőknél.

A következő két kérdés még mindig a presztizs változását kutatja: „jelentett-e egyéb presztizs-növekedést a Gombocz Ösztöndíj elnyerése?” és „jelentett-e egyéb presztizs-növekedést a Gombocz Ösztöndíj sikeres elvégzése?” egy vá-laszadó mindkét kérdésre nemleges választ adott és hozzáfűzi, hogy legfeljebb irigy-séget váltott ki az ösztöndíj elnyerése. Egy másik ösztöndíjas csak a sikeres el-végzést érezte presztizsnövelő tényezőnek. Egy válaszadó inkább pozitív hatást vél felfedezni, de úgy érzi, nem tudja jól megítélni az ösztöndíj hatását. A pusztá igen válaszok mellett érdemes kiemelnünk és általánosítanunk néhány vélemény

egy-egy elemét. A presztizs növekedésének nincsen formális mércéje, hanem például a kapott feladatok súlyán mérhető le és elsősorban hosszabb távon mutatkozott meg.

Az ösztöndíjas munkahelye, sőt az egész szakma presztizse is növekedett ezzel. Az amerikaiak szemében a Fulbright ösztöndíjasság ténye is presztizsnövelő tényező.

Nem találunk közvetlen összefüggést az ösztöndíj és a tudományos fokozatok esetleges megszerzése között. (Az ösztöndíjasok névsorát és jelenlegi beosztását a 2. sz. melléklet tartalmazza.)

Tapasztalatszerzés az egyetemen kívül. Az ösztöndíjasok közül mindössze ketten nem vettek részt valamilyen tanulmányúton, vagy konferencián. Magánemberként – nyilván ki-ki lehetőségei függvényében – minden ösztöndíjas kihasználta azt a lehetőséget, hogy „ha már Amerikában van” tájakat, városokat ismerjen meg. A szakmai és magánszervezésű utak úticéljaira, valamint az előbbieik során meglátogatott intézményekre és tanulmányozott témákra rákérdeztünk ugyan, de a rendkívüli változatosság arra készítetett bennünket, hogy ezeket nem részletezzük. A kérdőívek tanúsága szerint az ösztöndíjjal kapcsolatban nyolcan összesen 14 írást publikáltak (3. sz. melléklet)

Szakmai kapcsolatépítés, barátságok. Személyes és szakmai kapcsolatok kiépítésére és fenntartására is módot adott a Gombocz-ösztöndíj. Nem elemezzük a kapcsolatok mélységét, de tény, hogy ezek a legtöbbször megvannak, legyen szó egykori tanárokról vagy diáktársakról.

„Milyen élményt adott a kint eltöltött idő?” Erre a kérdésre néhány szűkszavú választ kaptunk. „Jelentős”, „Maradandó” voltak az élményt minősítő jelzők. A

kevésbé szűkszavú válaszok a következők: „Küzdelmes volt, de megérte.” „Nagyon jól éreztem magam. Sok érdekes emberrel ismerkedtem meg.” „Meghatározó volt életem további alakítása szempontjából.” „Életem legnagyobb élménye.” „Óriási, fantasztikus, az egész életemet meghatározó élmény volt.” Ketten is említik a kinti magyarokkal való kapcsolat fontosságát, amit annál is inkább ki kell emelnünk, mert a Gombocz-ösztöndíjasok közül többen is tanítottak magyar nyelvet a KSU-n.

Az élmények meghatározó jellegét talán legjobban néhány részletesebb válasz mutatja meg jól: „Ismerkedni (és nem megismerni) egy más országgal és különböző emberekkel, mindig óriási élmény. Ma is felélednek az élmények, ha olyan képet látok, ahol jártam annak idején.” „Szakmai és személyes élményt egyaránt jelentett. Szélesebb látókört, nyitottságot. Rengeteg ismeretet nyújtott nemcsak a szervezett oktatási forma, hanem az élet az USA-ban.” „Mind szakmailag, mind egyéb tekintetben nagy élményt jelentett a kinttartózkodás. Sok hasznosíthatót tanultam a munkámhoz, közben pedig alkalmam volt megismerkedni egy más életstílussal, gondolkodásmóddal. Viszonylag könnyen sikerült beilleszkedni az ottani életbe, persze azzal a tudattal, hogy ez csak ideiglenes a számomra.” „Meghatározó élmény – szakmai ismeret és mentalitás formáló, személyiség formáló hatása rendkívül fontos volt. Elindított egy új kutatási területen. Felértékelődött a saját kultúránk és annak értékei a világ tükrében.” „Igen fontos, hogy az ösztöndíj lehetőséget adott az amerikai könyvtári szemlélet és az egész életmód jobb megismerésére, mert csak így ítéltethjük meg, mi az, amit az itthoni gyakorlatban is hasznosítani tudunk, és miben kell inkább európai mintákat követnünk.” „Fantasztikus élettapasztalatot, tágult látókört, barátságokat, ismeretségeket. Nyelvtudást, magabiztosságot, önállóságot. Szakmailag igen kevés újat adott, gyakorlatban többet, és főleg azt, hogy az ember most már tudja, mi mit jelent a valóságban. Számomra gyökeres személyiségbeli változtatásokat is jelentett.”

Jónéhányan megválaszolták a „Mit tudna még hozzáfűzni?” kérdést is. Íme a válaszok: „Végre tudok angolul beszélni.” „Hálás vagyok a lehetőségért.” „Aki teheti, használja ki ezt a lehetőséget! Meggyőződésem, hogy még ma is számtalan szakmai újdonsággal lehet kint megismerkedni, olyanokkal, amelyekre az itthoni viszonyaink között még várni kell.” „Bár a kenti egyetem nem tartozik a leghíresebbek közé, az ösztöndíj a szemléletformálásban hihetetlenül nagy eredményeket hozhat. Tulajdonképpen a nyelvtudás ellenőrzése és a limitált korhatár indokolt – az viszont más kérdés, hogy egyrészt a potenciális résztvevők felkészítésében, másrészt visszaérkezésük után szerzett készségeik hasznosításában a könyvtáros szakmának több igyekezetet kellene tanúsítania. Nem ártana, ha a magyarországi könyvtári vezetés is tanulna valamit az amerikai management ismeretekből.” „Rendkívül fontos lenne a tudást szinten tartó lehetőség, továbbképzésben való részvétel, éppen az amerikai társadalom szempontja miatt és az ott szerzett ismeretek elévülése 5–10 éven belül bekövetkezik. Az ismeretek karbantartása nem csupán az egyén érdeke, hanem a szakma számára is fontos.” „Semmiképpen sem engedheti meg a magyar könyvtárórsadalom magának, hogy elveszni hagyjon egy ilyen lehetőséget. Mindenképpen érdemes bárkinek is megpróbálni, kihívásnak sem rossz.” „Az ösztöndíj jelentős mértékben segítette a magyar könyvtárügy fejlődését”.

Bátányi Viola–Koltay Tibor

1. sz. melléklet

A kiküldött kérdőív

Név, jelenlegi munkahelye, jelenlegi beosztása, munkahelye a pályázat benyújtásakor, beosztása a pályázat benyújtásakor, hol dolgozott még?, Milyen beosztásban?, Magyarországi végzettsége: könyvtárosi-főiskola, egyetem; nem-könyvtárosi-főiskola-egyetem; milyen végzettséget (oklevelet) szerzett Kentben?, (A megfelelő aláhúzendó) MLS (Master of Library Science), Certificate of Advanced Study in Library Science, Certificate of Advanced Study in Library and Information Science; egyéb; Mennyi időt töltött az Egyesült Államokban?, ebből mennyi volt a tanulmányi idő?, hány szemesztert hallgatott?, mely tárgyakat hallgatott?, mely tárgyakat tartotta leghasznosabbnak és miért?, melyek voltak azok az ismeretek, készségek, szemléletének új vonásai, amelyeket hazatérése után a gyakorlatban hasznosítani tudott?, milyen időtávlatban tudta ezeket hasznosítani?, beosztása a hazaérkezés után, előléptették-e a hazatérés után; ha igen, mikor?, véleménye szerint mekkora volt ebben az ösztöndíj szerepe?, mennyivel magasabbnak ítéli meg a hazatérés utáni megváltozott posztját?, változtatott-e munkahelyet a hazatérés után?, ha igen, mikor, miért; tudományos fokozata (egyetemi doktorit is ideértve) a hazatérés előtt; tudományos fokozata (egyetemi doktorit is ideértve) a hazatérés után, nőtt-e a fizetése a hazatérés után, ha igen, jelentős volt-e az emelkedés, jelentett-e egyéb presztizs-növekedést a Gombocz Ösztöndíj elnyerése, jelentett-e egyéb presztizs-növekedést a Gombocz Ösztöndíj sikeres elvégzése, változott-e szakmai irányultsága a hazatérés után (pl. más szakterületre tért át, elkezdett tanítani stb.), mennyiben segítette későbbi előmenetelét egyéb tekintetben az ösztöndíj, publikált-e valamit ösztöndíjas tanulmányaiból?, van-e szakmai, vagy privát kapcsolata a Kentben megismert tanárokkal, hallgatókkal?, milyen szakmai rendezvényeken, konferenciákon vett részt kinttartózkodása alatt?, volt-e tanulmányúton?, ha igen, hol volt?, mit tanulmányozott?, dolgozott-e a kenti végzés után, hazatérése előtt az Egyesült Államok valamilyen könyvtárában, információs intézményében?, ha igen, hol?, mennyi ideig, milyen beosztásban?, Hol járt magánemberként ösztöndíja idején, vagy közvetlenül azt követően (a hazatérést megelőzően) az Egyesült Államokban és a szomszédos országokban, milyen élményt adott a kint eltöltött idő?, mit tudna még hozzáfűzni?

2. sz. melléklet

Gombocz István (Fulbright) ösztöndíjasok névsora és jelenlegi beosztása

1974/1975. *Dr. Kovács Iлона* osztályvezető, Országos Széchényi Könyvtár, Hungarika Dokumentációs osztály, Budapest; 1975/1976. *Jablonkay András* egyetemi tanársegéd, Kossuth Lajos Tudományegyetem Informatikai tanszék, Debrecen; 1976/1977. *Szántó Péter* könyvtárigazgató, Országos Műszaki Könyvtár és Információs Központ, Budapest; 1977/1978. *Dr. Rónai Tamás* Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ Oktatási osztály munkatársa, Budapest; 1978/1979. *Hegedűs Péter* könyvtárigazgató, Nemzetközi Valutaalap és Világbank közös könyvtára, Washington, D.C. USA (1995-ig tartó megbízás, előtte az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatóhelyettese

volt); 1979/1980. *Kiss Árpád* – 1993-ban elhunyt; 1980/81. *Stiegrád Gábor* osztályvezető, Országos Műszaki Könyvtár és Információs Központ Programozási osztály, Budapest; 1981/1982. *Szabó Sándor* Könyvtári és információs szakértő, könyvtárvezető British Council, Budapest; 1982/1983. *Dr. Pálvölgyi Mihály* főiskolai docens Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, Könyvtári és Informatikai Tanszék, Szombathely; 1983/1984. *Dr. Gombocz István* egyetemi tanár, University of Illinois USA; 1984/85. *Novák István* Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ Munkatársa, Budapest; 1985/1986. *Téglási Ágnes* főiskolai tanársegéd, Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, Könyvtári és Informatikai Tanszék, Szombathely; 1986/1987. *Rónai Iván* tájékoztatási igazgató, Országgyűlési Könyvtár, Budapest; 1987/1988. *Báttonyi E. Viola* tudományos titkár, Országos Széchényi Könyvtár Nemzetközi és Kulturális Kapcsolatok Irodája, Budapest; 1988/1989. *Dr. Faragó Tamás* tanszékvezető, egyetemi docens, Miskolci Egyetem Történettudományi és Művelődéstörténeti tanszék, Miskolc; 1989/1990. *Dr. Murányi Péter* főiskolai adjunktus, Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, Könyvtári és Informatikai Tanszék, Szombathely; 1990/1991. *Vadász Ágnes* osztályvezető, Országos Találmányi Hivatal, Budapest; 1991/1992. *Dr. Koltay Tibor* igazgató, Gödöllő; 1992/1993. *Varga Katalin* csoportvezető, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest.

3. sz. melléklet

A Gombocz-ösztöndíjasok publikációi

Faragó Tamás: Amerikai egyetemi könyvtárak egy magyar használó szemével. Könyvtári Figyelő, 35. évf. 5–6. sz., 1989., p. 587–594, Ösztöndíjjal Amerikában

1. rész. Könyvtári Híradó, 34. évf. 2. sz., 1990., p. 9., Ösztöndíjjal Amerikában 2. rész. Könyvtári Híradó, 34. évf., 3. sz., 1990., p. 9–10.; *Koltay Tibor*: CD-ROM és Macintosh: a Kenti Állami Egyetem könyvtári tanszékén. Könyvtári Figyelő, 38. évf., 1992., p. 701–703.; Gombocz Scholarship: Waht's that? From the experiences of a health sciences librarian. Health Information and Libraries, 3. évf., 3. sz., 1992., p. 173–177.; Könyvtárosképzés Kentben. Egy év tapasztalataiból. Orvosi Könyvtáros, 32. évf., 3. sz., 1992., p. 201–211. *Kovács Ilona*: Az amerikai könyvtárak magyar szemmel. Könyvtáros, 26. évf., 4. sz. 1976., p. 206–209; Tapasztalatok az amerikai könyvtárosképzés köréből. Könyvtári Figyelő, 22. évf., 1–2. sz., 1976., p. 156–161.; *Pálvölgyi Mihály*: Az amerikai könyvtárosképzés. Könyvtáros, 34. évf., 8. sz., 1984., p. 473–479.; *Rónai Tamás*: A Kenti Egyetemi Könyvtárról. Könyvtári Figyelő, 25. évf., 2. sz., 1979., p. 170–178.; Az amerikai könyvtárak együttműködéséről. Könyvtári Figyelő, 26. évf., 1. sz. 1980., p. 65–170.; *Szántó Péter*: Nem az iskolának, az életnek tanultunk. A kenti könyvtárosképzés egy tapasztalata. Könyvtári Figyelő, 26. évf., 2. sz., 1980., p. 196–205.; *Téglási Ágnes*: Számítógépek az olvasók szolgálatában a Kenti Állami Egyetem Könyvtárában. Könyvtári Figyelő, 35. évf., 5–6. sz., 1989., p. 595–602.

Pályázat könyvtári szolgáltatások fejlesztésére

1993. októberében látott napvilágot a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* hasábjain a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségének pályázati felhívása, melynek célja az volt, hogy „ösztönözze és elismerje a könyvtárosok erőfeszítéseit szolgáltatásaik fejlesztésére”.

A bírálóbizottság (*Tóvári Judit, Hajdú Ágnes és Celler Zsuzsanna*) munkájának összefogására engem jelölt ki, ezért kötelességemnek tartom, hogy tevékenységünkről beszámoljak, és arról, hogy a döntéskor milyen alapelveket tartottunk szem előtt.

Összesen 28 db. – igen különböző – pályamunka érkezett. Ezek a művek a témakörök széles skáláját ölelik fel, mindegyik a maga területén igen érdekes anyag. A pályázatok nagy többsége alaposan kidolgozva került elénk, elenyésző számban pedig néhány kézírásos sorban leírva azt a tényt, hogy milyen nagy szükség van az adott könyvtárnak segítségére.

A szerzők tehát általában a benyújtott anyagot átgondoltan készítették el, melyből erősen érezhető, hogy nagy emberi munka és találékonyság áll a háttérben, a beküldött pályázat csak a jéghegy csúcsáról ad pillanatképet.

A nyertes pályaművek kiválasztásakor alapelvünk az volt, hogy olyan fejlesztést mutasson be, amely példaként állhat más – hasonló jellegű – könyvtárak előtt, és ugyanúgy, vagy kis módosítással átvehető legyen az új szolgáltatás. Sok, honorálásra érdemes pályázat érkezett, melyekből igen nehéz volt a választás. Ülésünk végére mégis teljes egyetértésben voltunk arra vonatkozóan, melyik pályázat kapjon díjat. Sorrendet nem állítottunk fel, mert úgy gondoltuk, hogy

mind a négy pályázat hozzávetőleg azonos színvonalú. Az MKE elnöksége úgy határozott, hogy ennek megfelelően az MKM-től erre a célra érkezett 100 000 Ft-ot kiegészíti saját költségvetéséből 20 000 Ft-tal, így mind a négy pályázat 30-30 ezer forintos jutalomban részesül, melyek a következők:

- Hódmezővásárhelyi Németh László Könyvtár (*Almásai István* könyvtárigazgató) (Németh László állandó kiállítás a könyvtárban, mely egyben a város kulturális életének formálásához is hozzájárul).

- Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (*Katsányi Sándor* fősztályvezető) (más, régi épülethez kötött könyvtárak számára sem érdektelen – a FSZEK-ben kialakított szabadpolccal – a tartalmilag, technológiailag megújított szolgáltatás).

- Szerencsi Városi Kulturális Központ Gyermekkönyvtára (*Kacsik Marianna* és *Somplákné Karaffa Katalin*) (igényes, szórakoztatva nevelő folyóiratot adnak ki „Kölyöklap” címmel, mely egyben olcsó és ötletes).

- Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár (*Geller Ferencné, Burai István*) (megyei könyvtári szinten is példamutató, amit a számítógép alkalmazás, azaz a könyvtári tevékenységek és az információ-visszakeresés gépesítése terén tettek, a pályázat ezt a folyamatot mutatja be).

Sok olyan mű érkezett, mely egyáltalán a számítógép alkalmazását, vagy egy új program bevezetését mutatja be az adott könyvtárban. A leírásokból kitűnt, hogy minden egyes könyvtár más és más programot vásárolt, vagy fejlesztett, illetve fejlesztetett ki, mely sajnos, – gyakori hazánkban.

Iskolai könyvtárakból is érkeztek pályaművek. Pl. a Páneurópai Általános Iskola 1993-ban nyitotta meg új könyvtárát. A pályázatban megfogalmazott alapelvek szerint kellene dolgoznia minden iskolai könyvtárnak. Több általános, közép- és főiskola könyvtárosa számolt be a számítógép bevezetéséről.

Legtöbbször a pályázatukat azért adták be, hogy további anyagi segítséget kaphassanak a szolgáltatások minőségének javításához. Sajnos, ezen pályázat célja más volt: az új szolgáltatást kifejlesztő munkatársak megtalálása és a legjobbak elismerése.

Több számítógépes szolgáltatás nagyon tetszett, mint pl. a KLTE Egyetemi és Nemzeti Könyvtár az Internet hálózatba bekapcsolt online multimédia szolgáltatása, vagy a DATE Állatorvostudományi Kar Könyvtárának a felhasználóra irányuló személyi adatbázisai.

Nagy hatást tett a bírálóbizottság tagjaira a „Fénymásoltatás? A falu könyvtárában” c. pályázat is. Példamutató munkát végeztek a könyvtárosok, míg annyi támogatót tudtak szerezni, hogy egy jó minőségű fénymásológépet tudtak venni, így már nem kell elutazni fénymásoltatni. Ez az új szolgáltatás olyan embereket is behoz a községi könyvtárba, akik egyébként nem jönnének, de ha már itt vannak, a könyvtár egyéb szolgáltatásait is igénybe veszik.

Kaptunk a pályázatokat általában jellemezni kívánó őszinte szavakat is. Idézem: „Pár éve egyik legfontosabb olvasmányunk azon felhívások tanulmányozása lett, amelyek segítségével a legkülönbözőbb területeken tudunk pályázatot benyújtani annak reményében, hogy falunk, tanítványaink lehetőségét növeljük... mert sokféle ajtón próbáltunk kopogtatni az elmúlt években, s ebből örömlünkre lett is gyermekeinknek új könyv, az olvasótábornak kirándulás, múzeumlátogatás, színházi előadás...” (Komon Lászlóné, Csabdi).

Egyéni véleményem az, hogy egyrészt szomorú, hogy az érdemi munkától elvonja a figyelmet a sok pályázat, másrészt jó, hogy ilyen kezdeményezőképes könyvtárosok, igazgatók léteznek mint amiről beszámol ez a „szabálytalan” pályázat, mert amíg ilyen emberek is vannak, addig nem félttem az országot.

Az érdekesség kedvéért néhányat a pályázatok további témaköreiből is az alábbiakban felsorolok: tankönyvtár kialakítása, működtetése; iskolai könyvtár tevékenysége az óvodások könyvtári kultúrájának fejlesztése érdekében; videószerkezetek, vetítések bevezetése, mellékelve az éves program; intézeti könyvtárban az állomány megóvása érdekében a zárhatóság megoldása volt az előrelépés; ÁMK környezetvédelmi programjához kér támogatást; iskolai és közművelődési fiókkönyvtár összefogása a település kulturális életének fejlesztése érdekében stb. ...

Dr. Celler Zsuzsanna

„Ember az embertelenségben”

*Szabó István kiállítási megnyitója
1994. június 28-án a Széchényi Könyvtárban*

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Az a feladatomban, hogy megnyissak egy kiállítást, amely egy a mai napon, június 28-án 80 éve történt esemény következményeinek egy részéről kívánja tájékoztatni az érdeklődő közönséget. Az esemény Sarajevo-ban történt, Gavrilo Princip merénylő megölte Ferenc Ferdinándot és ez okot szolgáltatott a háborúra. Ferenc József a merénylet hírének vételekor hosszan hallgatott, egy sarkot figyelt szobájának mennyezetén, majd percek múltán szárnysegéde szerint azt mondta, „a gondviselő megoldotta azt, amit mi nem tudtunk megoldani”.

Mikor kezdődött a XX. század, Európa és még inkább Közép-Európa népeinek tragikus vészőfutása, a politikai bűnözés máig tartó áradása, nem tudom. Vajon ez a nép és ez a lövés vagy már jóval előbb megszületett politikai döntések okozták mindazt, amit mindannyian a mai napig egyéni családi tragédiákban hozunk? Nem vagyok történész és tudásom sem engedi meg, hogy az összefüggésekről beszéljek. Arról a 80 évről szeretnék pár szót szólni, melyet azóta megélték szüleink, akik azon a nyáron még csak gyerekek voltak és valószínűleg tártott szájjal nézték a virágésőben frontra induló lelkes katonákat, „vessen kutya Szerbia, Tito láncos kutyája”.

Nem elszólás, ne ijedjenek meg, hogy a felkért előadó a szörnyű nyári melegben elvesztette történelmi, politikai tájékozódó képességét.

A találmányok, a politika, a propaganda, a társadalomszervezés, az ellátás vagy akár a haditechnika találmányai a mai napig élnek, működnek, kicsit változtatott rajtuk a technikai fejlődés, de a konzervgyártástól a művégtag-gyártásig micsoda fejlődést hozott a háború, amelyet mi is élvezhetünk. A szardíniától a tubusba zárt, mélyhűtött ételekig, a szikratávírtól a dunaparti korzón sétálók mobil telefonjáig, a kvarcórától, az első fedeles repülőktől, Werner von Braun „V2”-jén át a holdrakétáig, ez mind a hadiipar találmánya.

De ilyen a hadikölcsöntől a békekölcsönig, sőt a jegyrendszerig minden. A fegyvergyártás igényére már az első világháborúban leszerelték a templomi harangokat, begyűjtötték a mozsarakat és kilincseket, „gyűjtsd a vasat és a fémeket, ezzel is a békét véded”.

A tábori posta, a tábori postaszám, az előre megfogalmazott formaüdvözlő mondatok, melyeket átenged a cenzúra a frontról, a hadifogolytáborból, a munkatáborból, a koncentrációs táborból, kitelepítésből. A hadi- és propagandabélyegpek, államfők, hadvezérek, politikusok képével, akik mind nem tudták, milyen élvezetet okozott a postahivataloknak arcukba csapni a pecsétet, megbosszulni a megaláztatást, a gógós, a hazug, a fellengzős, önhitt szövegeket, az elnyomó-

rodást. És mindazt csak pár krajcárért, következmények nélkül, bele a képe közepébe.

Aztán a hadisegélyező hivatal, a sorbaállítás, a kevés pénzért. A munkanélküli segély, jóvátétel, kárpótlás, áll a sor, még lehet Hölgyeim és Uraim.

Augusztai főherceg asszony, József főherceg felesége gyorssegélyt ad az özvegyeknek, árváknak. Horthy Miklós kormányzó hitvese meleg ruhát gyűjt a frontra indulóknak, a miniszterelnök felesége hadiárvékat fogad, Rákosi Mátyás a koreai háborúból menekült gyerekek között.

A fronthumor, a lövészárkok viccei, a munkatábori humor. Éjszakai őrszolgálat egy szál lapáttal. Állj vagy eláslak. A gulyáságyútól Róbert bácsi konyháján át, a mostani ingyen ebédig.

És a kitüntetések. A katonai Mária Terézia rend, a Vitézségi érem arany- és ezüst-fokozata. Olvasom, a második zsidó törvény még kivételezettséget biztosít a kitüntetetteknek, azután már jobb nem említeni, mert hatalmas pofon jár érte. Istenem, a munka érdemrend arany fokozatáért még egyelőre nincsen senkinek nagyobb baja.

Hárommillió nyolcszázezer férfi harcol a fronton, csak a magyar korona területéről, ez a mai Magyarország teljes lakosságának több mint egyharmada, minden harmadik ember, nincs család Magyarországon, a Monarchiában, Közép-Európában, akit ne érintene a háború, fogynak a férfiak és egyre több nő kerül a frontra. Először csak a kórházvonatokra, a frontkórházakba, később egyenruhát öltenek, rendőr, ÁVH-s, egyre több a rangjelzés a nőknél is.

És jönnek az emlékművek. Minden faluban egy kő- vagy bronzszobor nevekkel, akik hősi halált haltak, utcatáblák, amelyeket azután le lehet verni, megváltoztatni, az át- és átfestett múlt szerint változtatni, szobrok, amelyek ledönthetők, ha úgy kívánja az újabb és újabb hatalom.

Temető a csatamezőkön, a hegyoldalokban, a dolomitokon. Az exhumálás százada, a hazaszállított csontok, újratemetések.

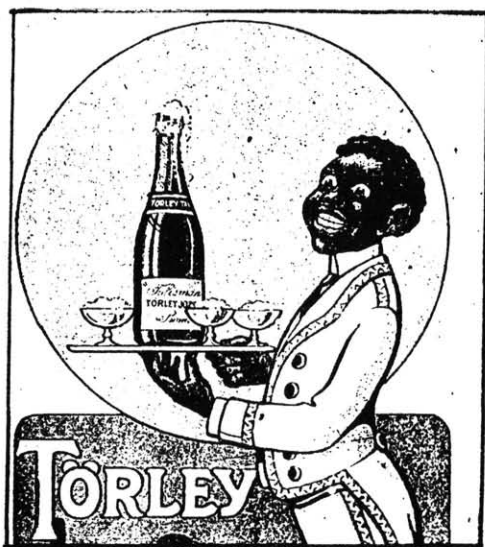
Mi történt azóta, aminek kezdete dátum szerint, ez a 80 évvel ezelőtti mai nap? Egyetlen ember élete, alig múlt 80, bármelyikünk édesapja, édesanyja, nagyszülege vagy akár saját maga. Mi történt vele, 1914. június 28-a óta? Ferenc József apánk háborúja óta.

Az őszirózsás forradalom, le a császárral! éljen a polgárság! éljen a köztársaság! éljen Károlyi Mihály! aztán a proletárdiktatúra, le a burzsoáziával! éljen Kun Béla! Szamuely Tibor, a Lenin fiúk, a román csapatok, Héjjas Iván, Prónai, le a kommunistákkal! Horthy Miklós, aztán a II. világháború, német csapatok, Szálasi, Endre László, aztán a szovjet csapatok, Tildy, Szakasits, Rákosi Mátyás, le a feketézőkkel, le a klérussal, le az arisztokráciával! le Rajk Lászlóval, Pálffyval, Sólyommal, 1956, le Rákosival, éljen Nagy Imre! 56. november, le Nagy Imrével! 57. május elsején felvonulás, éljen Kádár!

Már én emlékszem, nem a szüleim.

1970. május elsején azt mondta sóhajtván – Kádárt nézve – az ismert Tévériporter, aki nemrég az egyik legismertebb antikádárlista lett, Nagy király.

Aztán 68., 80., 89., ez összesen Ferenc József, Károlyi, Kun, Horthy, Szálasi, Tildy, Rákosi, Nagy Imre, Kádár, Antall, 10 alapvető, mindent átfűrő rendszerválás, rendszerek, melyek az előző rendszert bűnözők világának és a lakosságot áldozatnak, vagy bűnözőnek, bűnözők kiszolgálóinak tekintették.

Rendszerek, amelyek elvárták, hogy nemzetmentő, igazságtevő ideológiájuk zászlaja alatt álljon az ország lakossága és lelkesen vállalja az új, igaz hitet.

Lehet-e ennyit változni? Miközben fő a gulyáságyúban az étel és kitüntetések osztanak. Lehet ennyi hitet változtatni? Létezik ennyi identitás? Lehet-e azonos önmagával ennyi változást elhívó állampolgár?

És, ha nem hisz, akkor cinikus, legyint, túlélni akar, csak rotyogjon a gulyáságyú, jöjjön az a hadisegély, jóvátétel, kárpótlás?

Hogy őrizheti meg az élő ember önmagát? Hiszen ami változott, a rengeteg megalázás és szenvedés közben talán csak annyi, hogy míg 1914-ben a hatalom által megalkotott ellenségképben hitt az állampolgár, hitte, hogy a rendszer ellensége az ő élete ellensége is, ma már senki nem hisz, mert tudja, az ellenségalkotás a hatalmon lévők pillanatnyi érdekét szolgálja, semmi más.

Hogy őrizheti meg az élő ember önmagát?

Csak úgy, ha nem hisz senkinek sem, aki saját politikai céljai érdekében meg akarja akadályozni őt abban, hogy őszintén szembenézzen saját múltjával, saját 80 évével, hogy tudja és ezért vállalhassa is magát olyannak, amilyenné formálta ez a rengeteg, szörnyű embertelen kihívás és önmaga, a szikratávíron jelentett 1914. június 28-i szarajevói merénylettől az 1994-es tömeggyilkosságok Szarajevójának, CNN TV-n való közvetítéséig.

Mert csak ennyire jutottunk. Miért még mindig Szarajevó? Mi lehet ebben a kisvárosban a titok, mágikus, bűnös erő, hogy itt nyílik meg időközönként a polkba vezető lejárát.

Talán, mert három egymás ellen uszítható szellem, három világot irányító magatartás, három másság, három kihasználható ellenségkép lehetősége él itt együtt, találkozik utcáin, nap mint nap.

Én nem tudom.

Szabó István

Hogyan csináljunk könyvkiadót?

Amióta szép csendesen visszatért Magyarországra a kissé demokratizált Kádár-rendszer, azóta ismét megjelentek a viccek a pesti utcán. Aligha tévedek nagyot, ha azt állítom, hogy visszaérkeztünk majdnem oda, ahonnan 1989–1990-ben elindultunk. Úgy tűnik, otthonosan csak ilyen rendszerben érezzük magunkat. Ha időszerűek talán nem is lesznek a szocializmusról szóló régi alapviccek, talán mottóként választható egy közülük. Amikor a szervezők arra kértek, hogy beszéljek a magyarországi könyvkiadásról *Hogyan csináljunk könyvkiadó vállalkozást?* címen, akkor a következő alapvics jutott az eszembe: *Mi a szocializmus öt alapvető törvénye? 1.: Ne gondolkodj! 2.: Ha gondolkodtál, akkor ne mondd el másoknak! 3.: Ha elmondtad, akkor legalább ne írd le! 4.: Ha leírtad, ne írd alá! 5.: Ha aláírtad, nos, akkor magadra vess!*

Ezt a viccet választottam az előadás mottójaként, s magam is négy alapvető törvényben próbáltam megfogalmazni mondandómat. Egy kezdő könyvkiadónak ezeket a jó tanácsokat hagyom örökül.

Első jó tanács – Ne csinálj könyvkiadó vállalkozást!

Annyi más hasznosabb és főképp jobban jövedelmező tevékenység van még Magyarországon. Ha a biztos megélhetést keresed, akkor légy alkalmazott egy prosperáló cégben vagy állami alkalmazott, lehetőleg ott, amit nem szándékozol megszüntetni (ezek száma majdnem végtelen). Ha hosszú távon akarsz biztos és jól jövedelmező állást, akkor vállalj munkát egy Magyarországon is működő multinacionális cégben. Magyarország már rég nem lesz, de ugyanez aligha mondható el a Schöllerről, a Bertelsmannról, a Procter and Gamble-ról, a Kentucky Fried Chickenről már nem is beszélve. Barátaim, figyeljete szavaimra, s hallgassatok rám, nem a kisvállalkozásoké, hanem ezeké a multiké a jövő. Ha kedveled a hatalmat, uralkodni is szeretsz egy kicsit, s ha a magad problémáit ugyan nem tudod megoldani, de szeretnél másokén ügyködni, nos, akkor a helyed a politikában van. De vigyázz, nem mindegy, hogy hol hova állsz. Ha legalább húsz évig szeretnél hatalmon maradni, aligha javasolhatok jobb helyet a szocialistáknál. Ha egyszerre akarsz tőkös ellenzéki is lenni de a kormányzati hatalmat sem veted meg, csatlakozz a szabaddemokratákhoz. Ha nem akarsz semmit sem csinálni, és jobb jövőt már csak a túlvilágon remélsz, helyed a Kereszténydemokrata Néppártban van. Ha viszont mindig (s egyre fogyó) kisebbségben szeretnél maradni, továbbá azt szeretnéd, hogy még a kisunokád se kerüljön soha hatalomra, aligha választhatnál jobb helyet a Fidesznél.

Ha nem hallgatsz rám, s mindenképpen vállalkozni akarsz, akkor semmiképpen nem javaslom a könyvkiadást. A termék, amit előállítani akarsz, semmiképpen se legyen nyelvhez és országhatárhoz kötve. A könyv pedig – minő fájdalom – ilyen. Ezt a gyönyörű nyelvet sajnos csak 15 millió magyar beszéli, s ne higgy azoknak, akik szerint az Európai Közösségben a magyar is hivatalos nyelv lesz. S azoknak sem, akik abban reménykednek, hogy egy szép napon mindenki magyarul kezd el tanulni. Hiú ábrándokat nem érdemes kergetni. Azt az alapvető

egyenlőtlenséget, hogy nekünk angolul, franciául, németül kell megtanulnunk ahhoz, hogy Európához tartozzunk, de az angoloknak például ugyanehhez már nem kell magyarul megtanulniuk, sajnos nem tudjuk megszüntetni. Ha mindenképpen valami terméket akarsz előállítani, akkor olyat találj ki, ami internacionális. Az Unicum – gondolom én – Kamcsatkában is ugyanolyan jólesik, mint Pesten, ahol a könyvkiadók és főleg a könyvkereskedők leginkább ezt a nedűt isszák. Elég régóta vagyok könyvkiadó, de ma sem értem, miért éppen ezt? A Rubik-kockát ugyanúgy lehet tekergetni Bálványosfürdőn, mint Kuala Lumpurban. Ha semmi ilyesmi nem jut az eszedbe, akkor a termék vagy a szolgáltatás legyen összefüggésben az alapvető emberi szükségletekkel. Inni, enni, szeretkezni, öltözni, utazni és lakni valahol az emberek akkor is fognak, amikor már csak CD-n lehet utánanézni egy rég elfelejtett szónak, ami úgy hangzik: *könyv*. Elég csak egy pillantást vetni a nappali és éjszakai Budapestre, hogy ez az igazság mindeki számára napnál világosabb legyen. Igaz, a biztos piac veszéllyel is jár, ha itt kezdesz el befektetni, nem árt, ha rögtön életbiztosítást is kötsz. Vannak még azután mindenféle járulékos terhek, például manapság nem árt, ha a budapesti éjszakai életben érdekeltek ukránul tanulnak, a rossz nyelvérzéssel rendelkezőknek elég egy szót megtanulniuk: kegyelem! Továbbá a magyar népesség többsége már ma sem olvas könyvet, a maradék kisebbség többsége pedig olyan könyvet olvas, ami csak úgy néz ki, mint egy könyv. Szerény becslésem szerint a magyar népesség fél százaléka olvas rendszeresen értékes könyvet, ami nem több, mint ötven-hetvenezer ember. Ha kedveled a kilátástalan, reménytelen helyzetek sokaságát, azaz, ha van benned egy kis mazochista hajlam, nos, akkor köztünk a helyed.

Második jó tanács – Ha már könyvkiadót indítasz, legalább nézd meg, milyen könyveket adsz ki!

Ha az előbbieken nem sikerült benneteket lebeszélni a könyvkiadásról, akkor legalább azt a tanácsot fogadjátok el, hogy csak olyan könyvet adjatok ki, amely legalább tízezer példányban eladható. Talán az az egyszerűbb, ha azokat a könyvtípusokat sorolom fel, amelyek nem érik el ezt a példányszámot: az egész magyar és világirodalom, az értékes gyerekkönyvek, a társadalomtudomány, a

teológia, a filozófia és a történelem. Ami ezen kívül van, az minden valószínűség szerint profittal kecsegtet: tehát a szakácskönyvek, szerelmes regények, krimik, gyógynövénykönyvek, asztrológia, agytorna, fogyási tanácsadó könyvek, halász-, vadász-, madarászkönyvek. A „minden valószínűség szerint” komolyan értendő, ugyanis mentek már tönkre – nem is kevesen – akik azt gondolták, hogy ezen a területen automatikusan „kaszálni” lehet. (A kaszálni terminus az ún. rendszerváltás egyik kulcsszava, és semmi mást nem jelent, mint ez a régi – igaz, hogy idegen – szó: extraprofit.)

Harmadik jó tanács – Ha nem fogadod el eddigi jó tanácsaimat, akkor magadra vess!

Post scriptum – avagy negyedik és végső jó tanács.

Ha mindezek után még mindig értékes könyveket akarsz kiadni, nos, akkor én már keveset tudok neked mondani. Ugyanis a legfontosabbal, ami ehhez a szakmához (egyések szerint örülethez) szükséges, már te is rendelkezel: van víziód, vannak elképzeléseid, van hivatástudatod. S pontosan ez az, ami nélkül nincs könyvkiadás. Emellett eltörlőd az, amit még meg kell tanulnod. Mindenekelőtt azt, hogyan bánj a szerzőkkel. A magyar népesség (gondolom, ez más népeknél is így van) egy ezreléke beszámíthatatlan, örült grafomán. És sajnos, legtöbbször éppen téged keres meg, hogy összegyűjtött műveit kiadassa. Igazi művészet (ergo soha nem tanulható meg), hogy miként lehet őket lebeszélni erről a tevékenységről. A jó könyvkiadó egyszerre naiv olvasó, minden hájjal megkent üzletember és érzékeny pszichológus. Próbálj csak egyszer lebeszélni egy szerzőt műve kiadásáról, úgy, hogy ne sértődjön meg rád egy életre. Akinek ez sikerül, nos, az már kész könyvkiadó, a többi elsajátítása jelentéktelen ujjgyakorlat. Másrészt viszont ne feledd: ezek nélkül a szerzők nélkül nincs könyvkiadás. Mi valamennyien belőlük élünk. Ha ők nem lennének, könyvkiadás sem lenne.

Továbbá azt sem szabad elfelejteni, hogy a könyvkiadás egyszerre kultúra és üzlet. Tehát a történet pénzről is szól. A könyvkiadónak azt is tudni kell, amit a sarki fűszeres és a nagyvállalkozó is tud: üzleti tervet készíteni, tisztában lenni a makro- és mikroökonomia alapösszefüggéseivel, egy hivatalt vezetni, irányítani a menedzsmentet stb. De pestiesen szólva: nem azért szeretjük a könyvkiadást. Hanem azért, mert a könyvkiadás egyszerre kultúra, politika (legalábbis kultúrpolitika) és üzlet. Ez a sokszínűség az, ami igazán széppé teszi ezt a szakmát.

Könyvkiadónak lenni tehát a legszebb hivatás. Nézzétek meg a politikusokat, vállalkozókat, állami alkalmazottakat, előbb-utóbb – Konrád György szavaival élve – megbutulnak, megcsúnyulnak. Velünk viszont csak az utóbbi történhet meg.

Gyurgyák János
a Századvég Kiadó igazgatója

(Előadasként elhangzott a magyar Pro Minoritate Alapítvány és a román Pro Europa Liga Bálványosi Szabadegyetemén, 1994. július 21-én. – Első közlése Népszabadság, 1994. augusztus 2-i, keddi számában.)

Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz

Budapest, 1994. július 23.

39. szám

Vándorgyűlés, 1994, Körmend – Nagyon szép és igen tartalmas programfüzet érkezett a helyi szervező bizottságtól a vándorgyűlés résztvevőihez. Igazán senkinek sem kell megbánnia, hogy megint ilyen messzire kell utazni. Megéri! Nem fogják elhinni: a résztvevők előzetes száma 680 fő! A hírek szerint a monster rendezvény mégis simán fog lebonyolódni.

További jó hír a Vándorgyűléssel kapcsolatosan az, hogy az Illyés Alapítvány az idén is támogatja a határon túlról érkező magyar könyvtárosok részvételét 67 500 forinttal. S ha még a Nemzeti Kulturális Alap kollégiuma is kedvezően bírálja el támogatási kérelmünket, az anyagiakkal sem lesz hiba.

Küldöttközgyűlés 1994 – Előbb itt lesz november 24-e (csütörtök), mint gondolnánk. Ekkor tartjuk a kétévenként esedékes küldöttközgyűlést. Az előkészületekről a titkárság részletes tájékoztatót küldött a szervezetek elnökeinek és titkárainak, akik a maguk részéről tájékoztatni fogják a tagságot. Minden 20 egyéni tagot egy küldött képvisel, a küldötteket azonban a regisztrációk arányában osztják szét a szervezetek között. Az 1993. december 31-i állapot szerint 2367 egyéni tagunk van, akik 3056-szor regisztráltatták magukat. Az egy szervezetre eső küldöttek számát tehát úgy kapjuk meg, ha a szervezetben regisztráltak számát megszorozzuk az összes küldött számával, majd az eredményt elosztjuk az összes regisztráció számával. A testületi tagok egy-egy küldöttel képviseltethetik magukat a küldöttközgyűlésen; nyilvántartásaink szerint jelenleg 69 testületi tagunk van. – A szervezetek 1994. szeptember 30-áig közlik a titkársággal a küldöttek (és egy-két pótküldött) nevét, valamint a szervezetben regisztrált testületi tagok nevét és címét. – A küldöttközgyűlés kötelező napirendi pontjai: az elnökség, a tanács, az ellenőrző bizottság beszámolója az eltelt két évről, az elkövetkező két évre szóló elvek és tevékenységi irányok, a gazdálkodási beszámoló és irányelvek. Ha valaki más témát is napirendre kíván tüzetni, akkor javaslatát a szervezeten keresztül tegye meg, vagy közvetlenül nyújtsa be a titkársághoz legkésőbb 1994. szeptember 15-éig.

Tisztújítás 1994 – Az idei küldöttközgyűlésen történik meg a négyévente esedékes egyesületi tisztújítás. A küldöttek megválasztják az MKE új elnökét, elnökségi tagjait, az ellenőrző bizottság elnökét és tagjait. Lezajlott az első jelölési forduló. A választási bizottság írásos nyilatkozatra kérte fel mindazokat, akik valamely tisztségre jelölést kaptak. Az eredmény a következő:

1. Elegendő számú (minimum 50) jelölést kapott a jelöltlistára való kerüléshez és vállalta is a jelöltséget *elnöknek* Kocsis István, *elnökségi tagnak*: Biczák Péter, Fülöp Géza, Horváth Tibor, Kocsis István, Mader Béláné, Nagy Attila,

Ottovay László, Papp István, Poprády Géza, Sonnevend Péter, Tuba László, Vajda Erik, *ellenőrző bizottsági elnöknek*: Tóth Gyula, *ellenőrző bizottsági tagnak*: Domokos Miklósné, Gerő Zsoltné, Léczesné Mesterházy Nagy Márta, Román Lászlóné.

2. Elegendő számú jelölést kapott a jelöltlistára való kerüléshez, de nem vállalta a jelöltséget *elnöknek*: Horváth Tibor, Poprády Géza, *elnökségi tagnak*: Ambrus Zoltán, Bátonyi Béláné, Bényei Miklós, Celler Zsuzsa, Maurer Péter, Nagy László, Skaliczki Judit, Tóth Gyula, *ellenőrző bizottsági tagnak*: Maurer Péter, Tóth Gyula.

3. Eddig nem kapott elegendő számú (minimálisan 50) jelölést a jelöltlistára való kerüléshez, de vállalná a jelöltséget, ha a második jelölési fordulóban kellő számú további jelölést kapna a tagságtól *elnöknek* Fülöp Géza (7 jelölés), *elnökségi tagnak*: Arató Antal (17), Balogh Mihály (44), Baráthné Hajdú Ágnes (13), Bartos Éva (1), Bíró Ferenc (20), Bobokné Belányi Beáta (1), Boda Miklós (8), Csobai László (47), Escher Ilona (20), Gellér Ferencné (4), Gócza Gyuláné (6), Gulácsiné Pápai Erika (2), Györgyné Juhász Katalin (38), Gyuris György (32), Halász Béla (1), Havas Katalin (12), Kiss Gábor (47), Léczesné Mesterházy Nagy Márta (3), Lévai Botondné (1), Mikulás Gábor (2), Orosz Bertalanné (25), Pintér Béla (1), Rónai Iván (24), Sáráné Lukátsy Sarolta (2), Székely János (1), Tóvári Judit (2), Varga Róbert (15), *ellenőrző bizottsági elnöknek*: Kiss Gábor (20), Környei Lászlóné (2), *ellenőrző bizottsági tagnak*: Boda Miklósné (2), Elek Eduárdné (47), Gaál Sándor (1), Gellér Ferencné (20), Gyuris György (22), Hermann István (1), Kertész Károly (1), Környei Lászlóné (2), Magyar Istvánné (1), Majtényiné Turi Katalin (1), Nemes Erzsébet (20), Papp István (8), Simon Gizella (1), Simonyi Zoltánné (1), Szabó Ferencné (2), Szivek Éva Judit (1), Tuba László (4), Zelles Ilona (20). Ez tehát az eddigi jelöltlista. Most kezdődik a jelölés második fordulója, amelynek során azok a szervezetek, egyéni és testületi tagok élhetnek jelölési jogokkal és kötelezettségükkel, akik és amelyek eddig még nem jelöltek senkit, vagy a lehetségesnél kevesebb elnökségi (7) és ellenőrző bizottsági (4) tagra tettek javaslatot. Mint tudjuk, a szervezetek jelölése 20-nak, a testületi tagé 5-nek és az egyéni tagé 1-nek számít. A második fordulóban lehet új személyeket is jelölni, de megerősíthetik a már kellő számú (50) jelölést kapott jelölteket is. Különösen érdemes figyelmükbe venni azonban azoknak a neveit, akik az első fordulóban ugyan már kaptak több-kevesebb jelölést, de még nem érték el a jelöltlistára (választási listára) való felkerüléshez szükséges 50 jelölést. A jelöléseket legeslegkésőbb 1994. szeptember 30-áig kell eljuttatni az MKE Választási Bizottsága címére (1088., Budapest, Szabó Ervin tér 1.). A jelölést a szervezetek vezetőségétől vagy a titkárságtól igényelhető jelölőlapon lehet megtenni, vagy egyszerűen egy sima lapra felírni a neveket és a tisztséget, amelyre jelölik őket. Nem érvényesek a szeptember 30-a után beérkező jelölőlapok, s azok sem, amelyekben nem szerepel a jelölést tevő neve, továbbá az 1993-as vagy 1994-es tagsági igazolványának a száma! – S csak a rend kedvéért: a küldöttközgyűlésen csak akkor lehet újabb, a választási listán nem szereplő jelölt nevét felvetni, ha az előzetes jelölési procedúra két menete során nem került annyi jelölt, amennyi az adott tisztség betöltéséhez szükséges. Ennyi pedig máris van.

Elnökségi ülés 1994. július 13-14-én – Külön nem szoktunk hírt adni az elnökség üléseiről, hiszen ezek az egyesületi rutin részét képezik, s a munka eredményeiről az egyes témák kapcsán értesülhet a tagság. Most azonban kivételt teszünk, mert Hatvanba kihelyezett ülésről van szó. Az Ady Endre Városi Könyvtár és Közösségi Ház munkatársai meghívására látogatott el az elnökség Hatvanba, s tartott igen jó hangulatú, eredményes megbeszélést a házigazda, Kocsis István baráti gondoskodása mellett. Amit ez úton is hálásan köszön meg minden résztvevő. Az ülés annál is inkább jelentős volt, mert olyan kérdések lettek megvitatva, mint az 1994. évi küldöttközgyűlés, az esedékes tisztújítás, a titkárság személyi feltételei stb. s talán az sem árt, ha az elnökség néha közelebbről is beleszagol a nagy magyar könyvtári valóságba.

Főfoglalkozású titkár kilátásban – Egyesületünk zavartalan működésének egyik alapvető feltétele látszik teljesülni. Az Országos Széchényi Könyvtár – a Művelődési és Közoktatási Minisztérium bátorításával és egyetértésével – vállalta, hogy a titkárság elhelyezésén túlmenően az MKE-vel kötendő külön szerződés alapján fedezni fogja a főfoglalkozású szakmai titkár munkabéretét és járulékait. Az OSZK-nak ez a nagylelkű gesztusa szolid alapokat teremt az MKE tevékenységéhez. Reméljük, hogy ennek következtében és viszonzásképpen az MKE a maga módján még inkább hozzá fog járulni ahhoz, hogy az OSZK betölthesse szerepét a magyar könyvtárügyben.

Szakmai programok támogatása – Az elnökség 30 000 forint támogatást szavazott meg a Tolna Megyei Szervezetnek 1994. évi szakmai programjai végrehajtásának támogatására. A pénzt a titkárság átutalta. Jó munkát kívánunk!

Nemzeti Kulturális Alap – Az MKE elnöksége is képviselteti magát az NKA könyvtári szakkollégiumában, ezért illő, hogy röviden szóljunk a kollégium 1994. július 15-i üléséről, amelyen a meghívásos pályázatra beérkezett igényeket bírálták el. Az igények természetesen négyszeresen-ötszörösen meghaladták a rendelkezésre álló keretet, s a kollégiumnak ugyancsak nehéz dolga volt. Döntés született arról, hogy a lehető legnagyobb nyilvánosságot kell biztosítani a kollégium munkájának, így a szakajtóban nemcsak a kiosztott összegekről jelenik meg tájékoztatás, hanem közzéteszik valamennyi pályázat legfontosabb adatait (benyújtó, téma, igényelt és kapott összeg).

Békés Megyei Szervezet – A BMSZ 1994. május 9-én tartott vezetőségválasztó taggyűlése Lukovicsné Ramasz Editet választotta elnökké, Timkó Istvánnét titkárrá. Püski Jánosné intézi a gazdasági ügyeket; az elnökség tagja még Csobai László és Litauszky Györgyné. Az ellenőrző bizottság elnöke Székely János, tagjai Fazekas Andrásné és Nádor Mária.

Csongrád Megyei Könyvtárosok Egyesülete – A CSMKE 1994. március 17-én tartott taggyűlése a következő tisztségviselőket választotta meg: Rátkai Erzsébet elnök, Bajusz Jánosné titkár, Baricz Zsolt, Blaskó Jánosné, Burkus Andrásné, Horpácsi Andrásné, Kószó Aranka, Mader Béláné és Máté Erzsébet elnökségi tagok. Az ellenőrző bizottság elnöke Sebők Zsuzsanna, tagjai Fülöpné Rákos Éva és Hollósiné Szabó Zsuzsanna.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szervezet – Az SZSZBMSZ 1994. június 29-én továbbképzést tartott. Sóron László a személyiségi jogok, az adatvédelmi törvény könyvtári kihatásairól beszélt, Poprády Géza pedig az Országos Széchényi Könyvtár munkájában várható változtatásokról és a kötelempéldányszolgál-

tatás problémáiról. Az SZSZBMSZ a nyár folyamán új vezetőséget fog választani.

Tolna Megyei Szervezet – Tolnai Hírlevél címmel jelenik meg a TMSZ és a Tolna Megyei Könyvtár közös lapja. Érdeemes figyelemmel kísérni!

Társadalomtudományi Szekció – A TSZ új elnöke Murányi Lajos, titkára pedig Haraszti Pálné lett.

IFLA konferencia 1994, Havanna – A konferencián – az előzetes tervek-től eltérően, közbejött akadályok miatt – nem Horváth Tibor elnök fogja az MKE-t képviselni, hanem Nagy Ferenc, a Pest Megyei Szervezet elnöke, s aki az IFLA Közművelődési Könyvtári Szekciója állandó bizottságának levelező tagja.

Libtech International '94 – Jó hír érkezett Angliából: a szervező bizottság valamennyi magyar jelentkezőt vendégül látja. Sajnos, Nagy Zsoltné kénytelen volt lemondani az utat; helyére Kovács Katalin (OSZK) ugrik be. Az utazás ügyeinek intézésére Nemes Erzsébet és Hegyközi Ilona vállalkozott. Eredményes tanulmányutat kívánunk az egész csoportnak.

3. Budapesti Nemzetközi Könyvtári és Informatikai Szimpózium – Harmadik alkalommal kerül megrendezésre 1995. január 16-18-án az Országos Széchényi Könyvtárban a holland-magyarként indult, de nemzetközivé vált szimpózium. Most előzetes híradással vagyunk róla. A tudnivalók:

Téma: Marketing and developing (new) information products and services in Europe.

Résztevők: Könyvtáros oktatók és kutatók, könyvtáros hallgatók, valamint gyakorlati szakemberek minden könyvtártípusból.

Előadók: Előadás tartására az MKE titkárságától lehet igényelni jelentkezési lapot. Javasolt témák: New information services and products. Research and promotion of new information products and services. The roll of automation and doing business with Internet. Consequences of the new information products and services for staff. Cooperation and competition between Eastern and Western Europe. Remélhetőleg minél több magyar szakember vállalkozik előadás tartására. Az előadásra való jelentkezés határideje 1994. szeptember 30.

Jelentkezés: Aki a szimpóziumon részt akarnak venni, azok 1994. szeptember 30-áig jelentsék be szándékukat az MKE titkárságon. A titkárság az előzetes szóbeli, telefonos vagy írásbeli jelentkezés alapján megküldi a regisztrációs lapot, amely egyben a jelentkezés elfogadását jelzi. A részvételi díj 1000 forint; könyvtáros hallgatók nem fizetnek részvételi díjat, sőt a titkárság megtéríti úti- és kölégiumi szállásköltségeiket is. *Munkanyelv:* angol (a workshopokon némi tolmácsolással).

Az AAL csoportjának látogatása – 1994. szeptemberében Magyarországra látogat az Assotiation of Assistant Librarians tagjainak egy csoportja. Szakmai programjukat Bátonyi Viola és Mikulás Gábor készíti elő. Előreláthatólag 1994. szeptember 15-én, csütörtökön kerül sor egy szakmai napra az Országos Széchényi Könyvtárban, ahol érdeklődő tagjaink találkozhatnak az angol kollégákkal. Ismét felhívjuk arra a figyelmet, hogy az AAL szeretne könyvtáros-könyvtáros közötti személyes kapcsolatokat kiépíteni (levelezés, kölcsönös látogatás egymás otthonában stb.).

Gombocz-ösztöndíj – Bátonyi Viola és Koltay Tibor fáradozásának eredményeképpen végre van jelöltünk az immár a Fulbright-ösztöndíj keretében és fel-

tételeivel futó Gombocz-ösztöndíjra, mégpedig Kiss Tamás (Pécsi Orvostudományi Egyetem Könyvtára) személyében. Sok sikert kívánunk neki. – Viola és Tibor egyébként kérdőíves felmérést végzett az eddigi Gombocz-ösztöndíjasok körében; hamarosan elkészülnek a feldolgozással. Az elnökség angolra is le kívánja fordíttatni a jelentést. Talán ezzel is ösztönözni lehet szépreményű kollégáinkat a szorgalmasabb pályázásra. Mintha több lenne a lehetőség, mint a vállalkozó kedvű könyvtáros.

Amerikai ösztöndíj – A Medical Library Association egyesületünknek is megküldte pályázati felhívását négyhónapos USA-beli és kanadai tanulmányútra (3000 dollár tartózkodási költség és 1000 dollár országon belüli közlekedés). A felhívást a titkárság továbbította az MKE Orvosi Könyvtárosi Csoportjához. Reméljük, sikerül élni a lehetőséggel.

Tanulmányúti pályázat – Az Alpok-Adria Munkaközösség Közművelődési Könyvtári Munkacsoportja meghívásos pályázatot hirdet az Alpok-Adria társaság megyéinek önkormányzati könyvtáraiban dolgozó diplomás könyvtárosok számára, (feltétel: német nyelvtudás) tanulmányút elnyerésére. 1. Linz (1 fő, egy hónap, feltétel: német nyelvtudás); 2. Milánó (2 fő, egyenként két hét, ajánlott téma: információs rendszerek szervezése és működtetése, feltétel: informatikus végzettség, illetve informatikai jártasság, angol, olasz vagy francia nyelvtudás); 3. Zágráb (1 fő, két hét, ajánlott téma: a gyermekolvasókkal való foglalkozás, feltétel: horvát, angol vagy német nyelvtudás).

Az ösztöndíj a szállást és az ellátást fedezi, az utazási költség a pályázót terheli. Pályázni angol vagy német nyelven írt szakmai életrajzzal és a tanulmányozandó téma rövid kifejtésével lehet a munkacsoport Vas megyei képviselőjénél. Cím: Pallósiné Toldi Márta, Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, 9701., Szombathely, Pf. 113. Határidő: 1994. szeptember 7.

Állást keres – Középfokú könyvtárosi szakképzettséggel, 30 év fölötti szaknyelvtári gyakorlattal könyvtárosnő (53) állást keres. Cím és telefon az MKE titkárságán.

Állást kínál – A Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöksége főfoglalkozású szakmai titkárt keres az egyesület titkárságának vezetésére. A titkár feladata az egyesület szakmai tevékenységének koordinálása, központi programjainak menedzselése, nemzetközi kapcsolatainak gondozása, a tagság rendszeres tájékoztatása, a központi adminisztráció (tagnyilvántartás, irattár, gazdasági ügyek) kezelése. A titkár munkáját egy-két fő adminisztratív személyzet segíti. – Az MKE és az Országos Széchényi Könyvtár közötti külön megállapodás alapján az MKE titkárát az OSZK alkalmazza. A titkár munkajogilag tehát formálisan az OSZK alkalmazottja, közalkalmazotti státusban és fizetési kategóriában, de az MKE elnöksége irányítása mellett dolgozik. – Az állás iránt érdeklődők 1994. október 31-éig adhatják be pályázatukat az MKE titkárságán (1088., Budapest, Szabó Ervin tér 1.); a pályázat benyújtása előtt további információkat kaphatnak az elnökség tagjaitól és a főtítkártól (1185-815). – Az alkalmazás feltétele felsőfokú könyvtárosi szakképzettség, öt éves szakmai gyakorlat és az angol nyelv legalább középfokú ismerete; további nyelvtudás és számítógépes ismeretek előnyt jelentenek.

Hazai termés

Az ARCANUM Databases Adatbázisfejlesztő és Kiadó Betéti Társaság elsősorban hazai adatbázisok CD-ROM lemezen történő kiadását és terjesztését tűzte ki célul. Termékeink sorában bibliográfiai, teljes szövegű, valamint képeket is tartalmazó, facsimile adatbázisok szerepelnek. Alkalmazásaink saját fejlesztésű - ARCTIS - rendszerrel készülnek, így az általános adatbázis funkciók használata mellett mód van speciális igények kielégítésére is. Tevékenységünk a CD-ROM kiadás bonyolult folyamatának minden egyes fázisát feloleli, a tervezéstől, adatrogzítéstől az adatbázisépítésen át a kis és nagypeldányszámú sokszorosításig.

MNB - Magyar Nemzeti Bibliográfia

Könyvek 1976 - 1991

Kiadó: Országos Széchényi Könyvtár, 1994

Az adatbázis tartalmazza a fenti időszakban Magyarországon kiadott és köteles példányként beszolgáltatott több mint 100.000 könyv bibliográfiai adatait, kiegészítve mintegy 200.000 analitikus tétellel.

Ára: 30.000 Ft (egyfelhasználós környezetben)
40.000 Ft (hálózati ár)

OSZK - NPA

Nemzeti Periodika Adatbázis
1981-1993

Kiadó: Országos Széchényi Könyvtár, 1994

Az adatbázis tartalmazza a Magyarországon fellelhető külföldi folyóiratok bibliográfiai adatait valamint a lefőhelyadatait.

Ára: 21.000 Ft
Aktualizálás ára: 10.500 Ft

HUNPATEKA

Magyar Szabadalmak 1920 - 1994

Kiadó: Országos Találmányi Hivatal, 1994

Az adatbázis a magyar szabadalmi dokumentumok bibliográfiai adatait tartalmazza 1920-tól napjainkig.

Ára: 30.000 Ft / év

PRESSDOK

sajtófigyelő

Kiadó: Országgyűlési Könyvtár, 1994

A magyar sajtót 1989 januárja óta feldolgozó adatbázisban több mint százötven napi- és hetilap cikkeinek bibliográfiája található. Célja, hogy naprakészen kövesse a vezető politikai, gazdasági, kulturális eseményeket, illetve azok sajtóbeli visszhangját.

Ára: 20.000 Ft (egy CD-ROM)
38.000 Ft (évente 2 CD-ROM)
62.000 Ft (havi aktualizálás 2 CD-ROM lemezzel)

MSZ CD - Magyar Szabványtár

Szabványjegyzék 1994, Villamosság

Kiadó: Magyar Szabványügyi Hivatal, 1994

Az adatbázis tartalmazza az érvényes magyar szabványok bibliográfiai adatait mellett a villamosszabványok eredeti képmásait is.

Ára: 20.000 Ft

BIBLIA

teljes szövegű adatbázis

Kiadó: ARCANUM, 1992

A teljes szövegű adatbázis Károli Gáspár fordítása alapján készült, igazi hipertextes alkalmazás.

Ára: 4.900 Ft

A fenti árak az általános forgalmi adót nem tartalmazzák.

Amennyiben bármely termékünket megrendeli, egy Biblia CD-t kap ajándékba.

Látogasson meg minket a COMPFAR-en október 11-15. között az A pavilon 113-as standján,
illetve november 1-4. között a DAT '94 kiállításon a Thermal Hotel Heliaban.

Részletes információért hívja Biszak Sándort vagy Beringer Pált

Tel/fax: 185-4749 Postacím: 1507 Budapest Pf 99

1113 Budapest, Dávid Ferenc u. 2/a IV/1

Megjelent!

Megjelent!

Megjelent!

 Arcanum
databases

Magyar Nemzeti Bibliográfia Könyvek CD!

Hosszas fejlesztőmunka eredményeképpen az Országos Széchényi Könyvtár és az Arcanum Databases közös gondozásában megjelent a Magyar Nemzeti Bibliográfia Könyvek adatbázisa CD-ROM lemezen.

Az adatbázis tartalmazza az 1976-1991 között Magyarországon kiadott és köteles példányként beszolgáltatott több mint 100.000 könyv bibliográfiai adatait, gyűjteményes kötetek esetén kiegészítve mintegy 200.000 ún. analitikus tétellel. Az adatbázis rekordjai HUNMARC szerkezetűek, és megteremtettük a lehetőséget HUNMARC formátumú letöltésnek is. A program többféle megjelenítésre alkalmas, így szabványos ISBD szerinti megjelenítésre is. Minden jelentős adat szerint kereshetünk, mint cím, szerző, közreműködő (személy, testület, rendezvény), ETO jelzet, kiadó, ISBN, ISSN szám, sorozatcím, földrajzi név, nyelv illetve tárgycsoport kódra. A program kezeli a rekordkapcsolatokat is, melynek különösen többkötetes könyvek és sorozatok esetén van jelentősége.

Az adatbázis rekordjai a könyvtár saját adatbázisába áttölthetők, az integrált könyvtári szoftverek többsége (pl. TINLIB, ALEPH, stb.) felkészült a HUNMARC formátumú rekordok fogadására.

Az adatbázist megrendelheti telefonon, faxon és levélben is.

Ára: 30.000 Ft + ÁFA (egyfelhasználós környezetben)
40.000 Ft + ÁFA (hálózati ár)

Amennyiben cégünk bármely termékét megrendeli, egy Biblia CD-t kap ajándékba.

*Látogasson meg minket a COMPFair-en október 11-15. között a A pavilon 113-as standján,
illetve november 1-4. között a DAT '94 kiállításon a Thermal Hotel Heliában.*

Részletes információért hívja Biszak Sándort vagy Beringer Pált

Tel/fax: 185-4749 Postacím: 1507 Budapest Pf 99

1113 Budapest, Dávid Ferenc u. 2/a IV/1

